

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

ZÁSTAVNÍ PRÁVO K PODÍLU

Rigorózní práce

Mgr. Kateřina Protivová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra občanského práva

ZÁSTAVNÍ PRÁVO K PODÍLU

Rigorózní práce

Mgr. Kateřina Protivová

Název oboru: občanské právo a civilní proces

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 29. dubna 2021

.....

Mgr. Kateřina Protivová

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce JUDr. Josefu Pelechovi, Ph.D., za velmi cenné rady a poznatky, zkušené odborné vedení, a také za trpělivost při připsání této rigorózní práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	9
ÚVOD.....	11
1 Zástavní právo	13
1.1 Počátky v římském právu.....	13
1.2 Zástavní právo z obecného hlediska	14
1.3 Princip plné neretroaktivity.....	16
1.4 Funkce zástavního práva	18
1.5 Subsidiarita a akcesorita zástavního práva.....	20
1.6 Další znaky zástavního práva.....	22
1.7 Subjekty zástavního práva	22
1.7.1 Zástavní dlužník	23
1.7.2 Zástavce	23
1.7.3 Obligační dlužník	23
1.7.4 Zástavní věřitel	23
1.8 Práva a povinnosti ze zástavního práva	24
1.9 Odporovatelnost zástavního práva	25
1.10 Podzástavní právo	27
2 Zřízení zástavního práva	29
2.1 Zástavní smlouva a její forma	29
2.2 Forma notářského zápisu	31
2.2.1 Rejstřík zástav	33
2.3 Zmocnění k uzavření zástavní smlouvy.....	35
2.4 Zřízení jinak než smlouvou.....	37
2.5 Budoucí zástavní právo	39
2.6 Převzetí dluhu	40
2.7 Převzetí majetku.....	41

2.8	Maximální zástavní právo	41
2.9	Vespolné zástavní právo	42
3	Předmět zástavního práva	44
3.1	Zástava	44
3.2	Vymezení podílu	46
3.3	Zastavitelnost podílu	47
3.3.1	Zastavitelnost podílu v rámci společnosti s ručením omezeným	47
3.3.2	Podíl ve společném jmění manželů	50
3.3.3	Vzor souhlasu manžela se zastavením podílu	52
3.4	Vady podílu.....	53
4	Zastavení podílu ve společnosti s ručením omezeným.....	54
4.1	Zastavení nevtěleného podílu.....	54
4.1.1	Smlouva o smlouvě budoucí	55
4.1.2	Situace, kdy dojde k odstoupení od smlouvy	55
4.1.3	Způsob nabytí zástavního práva k nevtělenému podílu	56
4.1.4	Ochrana třetích osob spočívající v zápisu do obchodního rejstříku ..	59
4.1.5	Materiální publicita	59
4.1.6	Formální publicita	62
4.1.7	Oznámení korporaci	62
4.2	Zastavení kmenového listu.....	63
4.2.1	Dispozice s kmenovým listem.....	66
4.2.2	Platné zastavení kmenového listu.....	67
4.2.3	Věcný statut kmenového listu	68
4.3	Zákon o finančním zajištění	69
4.4	Zastavení obchodního závodu, jehož součástí je podíl	70
4.5	Zastavení podílu od neoprávněného	72

4.6	Zákaz přijetí vlastních podílů do zástavy.....	73
4.7	Jiná věcná práva k podílu.....	74
5	Negative pledge.....	75
5.1	Obecně	75
5.2	Negative pledge u podílu	76
6	Postavení subjektů zástavního vztahu.....	78
6.1	Zákonná úprava.....	78
6.1.1	Výkon hlasovacích práv zástavním věřitelem.....	79
6.1.2	Vlivná a ovládající osoba	80
6.2	Uvolnění zastaveného podílu	81
6.3	Spojení podílů	82
7	Realizace zástavního práva	83
7.1	Zákonná úprava.....	83
7.2	Respirium před prodejem zástavy.....	86
7.3	Výkon zástavního práva při více věřitelích.....	87
7.4	Subsidiární způsob výkonu s přihlédnutím k podílu.....	88
7.4.1	Veřejná dražba cenných papírů	89
7.5	Srovnání insolvenčního a exekučního řízení	89
7.5.1	Stanovisko nejvyššího soudu k pořadí věřitelů v insolvenčním řízení ⁹⁰	
7.6	Smluvně sjednaná realizace zástavního práva k podílu	91
7.7	Nabytí zastaveného podílu	92
8	Zánik zástavního práva	95
8.1	Zánik či smrt dlužníka.....	97
8.2	Zánik zajištěné pohledávky.....	99
8.3	Výmaz zástavního práva	100
8.3.1	Výmaz z rejříku zástav	100

8.3.2 Vzor žádosti zástavního věřitele o výmaz	101
8.4 Promlčení zástavního práva	102
ZÁVĚR	105
RESUMÉ	110
SEZNAM LITERATURY.....	114

SEZNAM ZKRATEK

NS ČR - Nejvyšší soud České republiky

ÚS – Ústavní soud České republiky

o.z. - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

notářský řád/NotŘ - zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti

PRZ - Předpis Notářské komory České republiky o Rejstříku zástav, č. 2/2014 NK

DŘ - zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

exekuční řád/EŘ – zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů

ZŘS - zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních

ZOK/Zákon o obchodních korporacích - zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech

ZMPS - zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

ZPKT - zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu

ZVR/VeřRej - zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

InsZ - zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Zákon o finančním zajištění - zákon č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění

ZoVD - zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách

ObchZ - zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

obč. zák. – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Rejstřík zástav - Rejstřík zástav vedený Notářskou komorou České republiky

ČR – Česká republika

Sb. – sbírka zákonů

sp. zn. – spisová značka

SJM – společné jmění manželů

z. – zákon

č. – číslo

odst. - odstavec

(...) – část citace vynechána

ÚVOD

Zástavní právo k podílu v korporaci je zajišťovacím institutem, který je v dnešní, a to zejména obchodní sféře a nejen zde, velmi významným a zástavní právo patří nesporně mezi nejdůležitější zajišťovací instrumenty. Zvolené téma je tak stále velmi aktuální, a protože se chci věnovat danému předmětu do co možná největší hloubky, zúžila jsem své zaměření pouze na úpravu zastavení podílu ve společnosti s ručením omezeným. Smyslem zástavního práva je zejména zajistit zástavním věřitelům značně větší jistotu, že bude jejich pohledávka v budoucnu opravdu splacena, a nebude-li, tak budou mít právo na náhradní plnění. Následující text této práce tedy zejména usiluje o výklad stěžejních otázek vznikajících v souvislosti s jednotlivými fázemi existence zástavního práva k obchodnímu podílu ve společnosti s ručením omezeným, a také o výklad otázek týkajících se zástavního práva jako takového.

Cílem této práce je prostřednictvím výkladu zodpovědět, zda je podíl společnosti s ručením omezeným způsobilým stát se zajišťovacím instrumentem a do jaké míry je společnost schopna následně tyto podmínky ovlivnit, ať už pozitivně či negativně. Dále je pak rovněž cílem této práce vymezit okamžik a způsoby vzniku zástavního práva, a to včetně náležitostí zástavní smlouvy, a souvisejících kroků. Zástavní právo k podílu má zejména za svůj cíl a úkol zajistit zástavním věřitelům větší míru jistoty, že bude jejich pohledávka splacena, a v případě, že nebude, budou mít šanci na náhradní uspokojení. Úprava zástavního práva k podílu v korporaci je velmi specifická, a od zástavy například věci nemovité, která je zástavou v praxi častější, se v řadě praktických ohledů liší. Systematicky proto v rámci této práce procházím jednotlivými tématy, která se týkají zástavního práva, přičemž se nejedná pouze o popisný styl práce, ale snažím se také poukázat zejména na praktické výkladové problémy určitých otázek, kdy zároveň prokládám výkladový text praktickými ukázkami či vzory, tudíž tato práce pouze nepopisuje právní předpisy vztahující se k zástavnímu právu a k danému tématu dostupnou literaturu, ale snaží se najít i odpovědi na otázky, se kterými se nejen odborná literatura potýká.

Práce je rozvržena systematicky do osmi kapitol, které na sebe výkladově logicky navazují. V úvodních částech této práce se věnuji zejména účelu zástavního práva a jeho hlavním funkcím, kdy na úplném začátku této práce pro úplnost lehce nastíním i vývoj v období práva římského. Poté v dalších částech rozebírám a věnuji se vymezení nejdůležitějších pojmů, které se zástavním právem souvisí a provedu rozbor zkoumané problematiky *de lege lata*. Následně se věnuji zřízení zástavního práva, přičemž se zaměřuji na různé tituly, z nichž zástavní právo může vzniknout, a také otázkou okamžiku vzniku zástavního práva. Nejvíce se s ohledem na zvolené téma této práce věnuji konsenzuálnímu vzniku zástavního práva, tedy na základě zástavní smlouvy. Následně se také zaměřím na vymezení toho, co může být předmětem zástavy, kde rozebírám, že předmětem zástavy může být i podíl v rámci obchodní korporace. Zaměřím se hlouběji na podíl jako předmět zástavy, kdy se budu věnovat podmínkám jeho zastavitelnosti. Nejprve rozebírám zastavitelnost podílu jako nehmotné věci movité, která představuje soubor práv a povinností vyplývajících z účasti v rámci společnosti s ručením omezeným. Zde rozlišuji zejména to, zda podíl v rámci společnosti s ručením omezeným je či není představován cenným papírem, a to konkrétně kmenovým listem.

Hlavním cílem této práce je analyzovat úpravu zástavního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným *de lege lata*, a následně také hledat otázky a případné mezery právní úpravy, kdy v souvislosti s těmito vyvstálými otázkami, rovněž navrhnu své představy a úvahy *de lege ferenda*, a to za současného použití aplikovatelné judikatury. Dalším cílem této práce je promyslet nestandardní situace, které mohou v souvislosti s daným tématem nastat. A v neposlední řadě je cílem této práce analýza aktuálně platné a účinné právní úpravy zástavního práva a zástavního práva k podílu a nebudu tedy na základě řečeného provádět komparaci historickou, ovšem nelze úplně vyloučit, že se nevyskytnou určité dílčí otázky, které budou historickou komparaci vyžadovat. V případě výkladu právních norem pak využiji zejména metodu gramatického, logického a teleologického výkladu.

1 Zástavní právo

V této kapitole se budu věnovat základním charakteristikám zástavního práva, jeho zařazení v rámci našeho právního řádu a lehce nastíním i jeho historický vývoj a počátky v římském právu. Co se týče charakteristiky zástavního práva, tak se jedná o vlastnosti, které vyplývají jak z věcněprávní povahy tohoto institutu, tak i z relativní povahy a základních atributů zajišťovacích institutů vůbec. Zajištění má svoji relevanci nejen v běžných soukromoprávních vztazích, nýbrž i například v rámci exekučního, resp. insolvenčního řízení.

1.1 Počátky v římském právu

Zástavní právo a jeho různé formy sahají již do období, kdy vznikalo právo římské. V římském právu se zástava vyznačovala rozdělením na čtyři formy. První formou byla *praediattura*, která byla zároveň nejstarší. *Praediattura* spočívala v ručení majetkem za závazky vůči státu, tedy za daně a cla. Další, tj. druhou, formou zástavy byla *fiducia*, která znamenala podmíněčný převod vlastnictví. Třetí formou zástavy byl *pignus*, u něhož se převáděla držba věci, tudíž jinými slovy řečeno zástavní věřitel neměl možnost zastavěnou věc prodat, ale mohl ji pouze držet. Poslední formou zástavy byla *hypotheka*, u níž nebyla převáděna držba, ale zástavní věřitel měl možnost zastavěnou věc prodat, a to v případě nesplnění závazku řádně a včas. Pravým předchůdcem zástavního práva, který se objevil za republiky (5. - 1. stol. př. n. l.) je již zmíněný *pignus* čili ruční zástavní právo. Dlužník nepřeváděl vlastnictví k věci, ale věc byla pouze věřiteli coby záruka předána. Věc tak přešla do věřitelovy detence, která však připomínala spíše držbu, jelikož věřitelovo faktické ovládání věci bylo chráněno prétorskými držebními interdikty. Vyvíjela se však i další forma zástavního práva, jež byla označována řeckým slovem *hypotheka*, přičemž její vznik byl spojen pouze se zajištěním určitého typu závazkových vztahů, tedy vztahů vyplývajících z pachtovních smluv.¹

¹ ROZEHNAL, A. *Úvěry zajištěné zástavním právem*. Praha: G plus G, 1997, s. 26-27.

Negativem ručního zástavního práva bylo, že mohlo zajišťovat pouze jednu pohledávku. Oproti tomu hypotekární zástavní právo mohlo zajišťovat několik pohledávek. V římském právu bylo možné zastavit každou věc, kterou bylo možné prodat. S věcí bylo zastaveno vše, co k ní náleží nebo co k ní přibude, tedy její příslušenství a plody, ovšem plody věci mohly být zastaveny i samostatně. K jedné věci mohlo být zřízeno více zástavních práv díky výše zmíněné hypotekární povaze zástavního práva, o jejichž pořadí zpravidla rozhodovala doba vzniku zástavního práva.²

1.2 Zástavní právo z obecného hlediska

„Zástavní právo je zajišťovací právní institut. Poskytuje věřiteli věcnou záruku splnění dluhu. Záleží ve vymezení určité části majetku dlužníka nebo třetí osoby a v přednostním ručení tohoto určeného majetku za splnění dluhu. Zástavní právo nerozmnožuje majetek zástavního věřitele, jeho účelem je pouze zesílit práva jiná, a to obligační.“³ Zástavní právo je tedy ve zkratce limitovaným věcným právem, které poskytuje věřiteli náhradní možnost uspokojit se, a to na zatížené věci, nesplní-li dlužník svůj dluh.

Jak již bylo zmíněno v předchozí části této rigorózní práce - zástavní právo má dlouhou historii a existovalo již v dobách práva římského, které znalo nejprve jen takzvanou ruční zástavu, neboli *pignus*. Ta spočívala v předání konkrétní věci do držby věřitele, jako záruky za splnění dluhu. Později k ruční zástavě přistoupil institut *hypotéky*, který dovoľoval zastavit věci bez předání věci do držby zástavního věřitele.⁴

Obliba zástavního práva, co se týče zejména jeho užívání v praxi, je v dnešní době vysoká a jedná se o hojně využívaný právní institut, přičemž zástavní právo je možno také zařadit mezi nejpoužívanější zajišťovací instrumenty.⁵

V dnešní právní úpravě institut zástavního práva, zastavení, rozsah zástavního práva, práva a povinnosti ze zástavního práva, výkon zástavního práva a zánik zástavního práva

² ROZEHNAL, A. *Úvěry zajištěné zástavním právem*. Praha: G plus G, 1997, s. 28-31.

³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo: (§ 152- §172 občanského zákoníku): podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vyd. Praha: Linde, 2012, s. 10.

⁴ KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo: závazkové právo*. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 203.

⁵ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 17.

obecně upravuje část třetí hlava II oddíl 3 (ustanovení § 1309 – § 1394) o.z.. Zástavní právo je právem, které má věcně právní povahu a řadíme jej spolu s právem zadržovacím mezi zajišťovací instituty. Nadto jej řadíme mezi práva absolutní a majetková. Vzhledem k uvedenému se na zástavní právo vztahuje úprava absolutních majetkových práv zakotvená v ustanoveních § 976 – § 978 o.z., což znamená, že působí vůči každému, nestanoví-li zákon něco jiného, zároveň je tak stanovena kogentnost⁶ těchto norem a numerus clausus takových majetkových práv.

Definičními znaky absolutních majetkových práv, jak je definuje S. van Erp, jsou pravidla: (A) „*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*“, (B) „*prior tempore, potior iure*“, (C) pravidlo, podle kterého úzce definovaná věcná práva mají přednost před šířeji definovanými věcnými právy, a za (D) zvláštní právní ochrana, kterou mu právní systém poskytuje.⁷

V rámci české odborné literatury jsou absolutní práva definována jako „*práva, u nichž určitému, individuálně určenému subjektu práv, odpovídá povinnost neurčitého počtu blíže neurčených subjektů povinnosti, přičemž se tato povinnost omezuje na nekonání něčeho (nerušení oprávněného v jeho právech)*.“⁸ Stěžejním ustanovením objasňující podstatu absolutních majetkových práv je ustanovení § 976 o.z., které stanoví, že „*absolutní majetková práva působí vůči každému, nestanoví-li zákon něco jiného.*“ Naproti tomu relativní subjektivní právo je takové právo, které vytváří právní vztah mezi oprávněným a jednou nebo několika dalšími osobami, tj. působí mezi individuálně určenými subjekty „*inter partes*“.

⁶ § 978 o.z.

⁷ VAN ERP, S. *European and National Property Law: Osmosis or Growing Antagonism?* Sixth Walter van Gerven Lecture. Groningen: Europe Law Publishing, 2006, citováno z VAN ERP, S., AKKERMANS, B. (eds.) *Property Law. Cases, Materials and Texts*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2012, s. 93.

⁸ KNAPP, V., LUBY, Š. a kol. *Československé občanské právo*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Orbis, 1974, s. 270.

Je nutné rovněž zmínit, že i přesto, že je zástavní právo v rámci o.z. řazené mezi absolutní majetková práva, má také v menší míře prvky práva relativního. Relativními prvky, které obsahuje zástavní právo, jsou například povinnost zástavního dlužníka zdržet se všeho, čím se zástava zhoršuje, jde-li o takové zhoršení, které je na úkor zástavního věřitele.⁹

Ustanovení § 977 o.z. obsahuje tzv. numerus clausus, tedy pravidlo, že výčet absolutních majetkových práv je uzavřen, když stanoví, že „*jen zákon stanoví, která práva k majetku jsou absolutní*”.

Věcně právní povaha zástavního práva vyplývá z oprávnění zástavního věřitele uspokojit se ze zástavy, přičemž zástava jako předmět zástavního práva je vždy ve vlastnictví osoby odlišné od osoby zástavního věřitele, a tedy v rámci skupiny věcných práv zakládá právo k cizí věci, čímž se svou povahou řadí mezi věcná práva k věci cizí (*iura in re aliena*), přičemž je nutné poukázat, že „*u věcných práv k věci cizí platí, že povinnosti, které se týkají určité věci, na této věci leží, takže se takové povinnosti nemění, změní-li věc vlastníka.*“¹⁰

1.3 Princip plné neretroaktivity

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu vzniklo-li zástavní právo před datem 1. 1. 2014, posuzuje se až do svého zániku podle dosavadních právních předpisů. Pokud však dochází po 1. 1. 2014 k novým právním skutečnostem, posuzují se tyto nové právní skutečnosti podle nové právní úpravy.¹¹ Rozhodným okamžikem pro posouzení aplikovatelné právní úpravy je okamžik vzniku zástavního práva. Smluvní zástavní právo vzniká v okamžiku, kdy je dovršen způsob vzniku, a to v souladu s ustanoveními § 1316 až 1319 o.z.. Zástavní právo z rozhodnutí orgánu veřejné moci vzniká vykonatelností rozhodnutí, ledaže je v něm stanovena pozdější doba a zákonné zástavní právo vzniká naplněním všech předpokladů, které vyžaduje příslušná skutková podstata.¹²

⁹ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 244.

¹⁰ ROZEHNAL, Aleš. *Závazkové právo: Obecná část. Deliktivní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 54.

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. 30 Cdo 81/2016.

¹² BEZOUŠKA, Petr. § 3068 [Zástavní právo]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1652.

Jazykové vyjádření v ustanovení § 3073 o.z. vzbuzuje pochybnosti, zda dané dopadá na zástavní právo jako na celek, nebo pouze na jednotlivá práva, která ze zástavního práva vyplývají, jako např. právo na uspokojení ze zástavy. Přejícná pravidla jsou postavena na obecném pravidle stanoveném v ustanovení § 3028 o.z. a dalších speciálních pravidlech upravujících dílem výjimky z obecného pravidla, dílem specifické případy, na které obecné pravidlo nedopadá. Ustanovení § 3073 o.z. je právě jednou z výjimek, konkrétně z pravidla v ustanovení § 3028 odst. 2 o.z.. Toto plyne i z historického výkladu, neboť úmysl zákonodárce je jasně vyjádřen v důvodové zprávě, v níž se uvádí, že „*Ustanovení § 3073 o.z. zčásti opakuje obecné právní pravidlo § 3028 odst. 3 o.z., rozšiřuje však jeho působení i na zajišťovací práva věcněprávní povahy.*“ V ustanovení § 3028 odst. 3 o.z. je však stanoven princip neretroaktivity pro celý právní poměr.¹³

I za situace, kdy zástavní právo vzniklo před 1. 1. 2014, může být ujednáno, že se řídí novou právní úpravou. Takové ujednání lze sjednat kdykoli, tudíž i za trvání zástavního práva a rovněž i kdykoli po 1. 1. 2014. Ujednání o opt-in působí obecně do budoucnosti, a to konkrétně tedy od doby své účinnosti, stranám ale nelze bránit, aby v rámci pravidel smluvní retroaktivity rozhodly, že modifikují zástavní právo. Ujednání opt-in je možné pouze pro zástavní právo jako celek, a tudíž nelze ujednat, že novou právní úpravou se bude řídit pouze realizace zástavního práva.¹⁴

Může se stát, že věc zatěžuje více zástavních práv, přičemž některá z nich se řídí starou právní úpravou, jiná ale vznikla podle stávající právní úpravy. Jejich střet se řeší zejména při realizaci zástavního práva. Zástavní práva, která podléhají dosavadní právní úpravě lze vykonat pouze způsoby, které umožňovala dosavadní právní úprava. Nesmí však dojít k zásahu do práv zástavních věřitelů, jejichž zástavní právo bylo zřízeno podle nové právní úpravy, přičemž toto ale bude výjimečný případ, neboť zástavní právo zřízené podle staré právní úpravy bude mít zpravidla lepší pořadí, než nově zřízené zástavní právo.¹⁵

¹³ BEZOUŠKA, Petr. § 3068 [Zástavní právo]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1652.

¹⁴ Tamtéž, s. 1652.

¹⁵ Tamtéž, s. 1652.

1.4 Funkce zástavního práva

„Zástavní právo je závazkem, který zakládá povinnost váznoucí na věci, tedy povinnost vlastníka věci (zástavního dlužníka) strpět, aby zástavní věřitel dosáhl uspokojení ze zástavy.“¹⁶

Funkce zástavního práva se z dvou základních hledisek dělí na funkci zajišťovací a uhrazovací. Zajišťovací funkce zástavního práva spočívá v trvalé výstraze, která podněcuje dlužníka k řádnému a včasnému splnění dluhu a je tedy i zároveň funkcí preventivní. K zajišťovací funkci zástavního práva se vyjádřil ve svém rozhodnutí i Nejvyšší soud České republiky, když řekl, že: *„Zástavní právo má v první řadě funkci zajišťovací; zabezpečuje pohledávku zástavního věřitele již od okamžiku svého vzniku, vede (motivuje) dlužníka k tomu, aby pohledávku zástavního věřitele dobrovolně splnil, a zástavnímu věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit ze zástavy, nebude-li jeho pohledávka včas splněna.“¹⁷* Naproti tomu uhrazovací funkce, ve které tkví hlavní účel zástavního práva, spočívá v oprávnění zástavního věřitele uspokojit se ze zpeněžení zástavy.¹⁸ Zástavní právo zajišťuje pohledávku pro případ, že dlužník nesplní dluh řádně a včas tak, že se zástavní věřitel může následně alternativně uspokojit ze zástavy.¹⁹ K uhrazovací funkci zástavního práva je zase možno uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, který stanovil, že: *„Nebyla-li pohledávka zástavního věřitele včas splněna, uplatní se uhrazovací funkce zástavního práva; zástavní věřitel je oprávněn uspokojit se ze zástavy, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady své pohledávky z majetku dlužníka.“²⁰*

Do okamžiku, kdy nastane důvod, pro který zástavní právo pohledávku zajišťuje, může se kupříkladu jednat i o vznik budoucí pohledávky, má zástavní právo dlužníka určitým způsobem motivovat a nutit k tomu, aby učinil vše potřebné pro řádné a včasné

¹⁶ ROZEHNAL, Aleš. *Závazkové právo: Obecná část. Deliktivní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 54.

¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 3. 2014 sp. zn.: 21 Cdo 14/2014.

¹⁸ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 947.

¹⁹ § 1309 odst. 1 o.z.

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 3. 2014 sp. zn.: 21 Cdo 14/2014.

splnění dluhu nebo, aby nenastala jiná skutečnost, na základě které, by byl zástavní věřitel oprávněn se ze zástavy uspokojit.²¹

Není proto k podivu, že je v odborné literatuře možné setkat se s názorem, že zástavní právo má ještě další, a to třetí funkci – „*preventivní, která spočívá v zajištění dluhu pro budoucnost.*“²² Lze mít důvodně za to, že pokud lze hovořit o případu prevence při existenci zástavního práva, je tato funkce již součástí funkce zajišťovací. Vzniká zde totiž hrozba zpeněžení části majetku zástavního dlužníka, jež nutí dlužníka splnit, k čemu se zavázal a vytváří tak prostor pro uvážení dlužníka nebo zda se nechá připravit o část svého majetku onou realizací zástavního práva.

Lze tedy shrnout, že „*zástavní právo je věcně-právní zajišťovací instrument (s prvky obligačními), jehož obecným účelem je, stejně jako u zajišťovacích institutů ostatních, posílení právního postavení věřitele vůči dlužníkovi vznikem akcesorického závazku.*“²³

Praktičnost zástavního práva ale netkví jen v jeho základních funkcích, nabízí například i výhodné postavení jím zajištěné pohledávky v insolvenčním řízení, neboť pak samo vyhrazení konkrétní věci k uspokojení věřitele tomuto obecně poskytuje značnou jistotu.²⁴

²¹ DVORÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 143-144.

²² KINDL, Milan a Aleš ROZEHNAL. *Nový občanský zákoník: problémy a úskalí.* 2. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 227.

²³ Tamtéž, s. 247.

²⁴ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo.* Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 73.

1.5 Subsidiarita a akcesorita zástavního práva

Stejně jako všechna práva a právní vztahy i vznik, změna a zánik zástavního práva jsou vázány na právní skutečnosti, s nimiž zákon spojuje určité důsledky.

S výše uvedeným úzce souvisí dva hlavní znaky zástavního práva, a to je jeho akcesorita a subsidiarita. Zástavní právo jako zajišťovací institut je institutem akcesorickým, což jej zejména odlišuje od ostatních věcných práv k věci cizí, neboť zástavní právo se zpravidla váže k zajištěnému dluhu a nemá tedy vlastní účel. Subsidiarita zástavního práva spočívá v možnosti zástavního věřitele uspokojit se zpeněžením věci, která je zástavou, popřípadě se uspokojit jiným dohodnutým způsobem, až tehdy, nebude-li dluh splněn řádně a včas. Tato zásada je vyjádřena zejména ustanovení § 1309 o.z.²⁵.

Zde je vhodné rovněž zmínit institut uvolněného zástavního práva, který upravuje ustanovení § 1379 o.z., který ve svém prvním odstavci stanoví, že: „*Zaniklo-li zástavní právo zapsané do Rejstříku zástav, požádá zástavní věřitel bez zbytečného odkladu o jeho výmaz a zástavní právo se vymaže. To platí i v případě, že zástavní právo bylo zapsáno do veřejného seznamu, ledaže si strany ujednaly, že zástavní věřitel o výmaz zástavního práva nepožádá nebo vlastník požádal o zápis uvolněného zástavního práva.*“. Z tohoto je zřejmé, že akcesoritu zástavního práva nelze vnímat absolutisticky, nýbrž s ohledem na následující ustanovení, tj. ustanovení § 1380 o.z., je zřejmé že akcesorita není permanentním znakem zástavního práva, když toto ustanovení zakotvuje pravidlo, které stanoví, že pokud se zástava zánikem zástavního práva uvolní, ale zatím nedojde k výmazu zástavního práva ve veřejném seznamu, považuje se zástavní právo za uvolněné a vlastník zastavené věci může spojit uvolněné zástavní právo s jiným dluhem, který ovšem nepřevyšuje původní dluh. Uvolněné zástavní právo je tedy takové, které materiálně již zaniklo, ale formálně trvá stále, ale nelze jej již uplatnit zástavním věřitelem, protože tento již byl uspokojen, a je možné jej tedy z veřejného seznamu vymazat. Věřitel zapsaný se však stále z formálního hlediska pokládá za věřitele a vlastník věci může takové zástavní právo spojit s jinou pohledávkou, z čehož je zřejmé, že takové zástavní právo formálně trvá. Důležité je, že za uvolněné zástavní právo

²⁵ Pojem zástavního práva je vymezen v ust. § 1309 o.z., který stanoví: „*Při zajištění dluhu zástavním právem vznikne věřiteli oprávnění, nesplní-li dlužník dluh řádně a včas, uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy do ujednané výše, a není-li tato ujednána, do výše pohledávky s příslušenstvím ke dni zpeněžení zástavy.*“

je možné pouze považovat to, které je zapsáno ve veřejném seznamu, nikoliv jiné zapsané zástavní právo.

K subsidiaritě zástavního práva lze rovněž uvést rozhodnutí z judikatury Nejvyššího soudu České republiky: „*Subsidiarita zástavního práva vyjadřuje, že jde o podpůrný zdroj uspokojení pohledávky zástavního věřitele, který se uplatní jen tehdy, jestliže pohledávka nebyla dlužníkem dobrovolně splněna a ani nezanikla jiným způsobem.*“²⁶

„*Zástavní právo je právo akcesorní, tj. předpokládá právo jiné, jakožto hlavní, ku kterémuž přistupuje jako právo pomocné, sloužící*“.²⁷ Akcesoritu lze rozdělit na existenční akcesoritu a funkční akcesoritu. Existenční akcesorita spočívá v existenční závislosti vedlejšího závazku (zástavního práva) na závazku hlavním, což znamená, že vedlejší závazek nemůže vzniknout dříve a zanikne-li hlavní závazek, pozbývá vedlejší závazek smyslu a rovněž zanikne. Funkční akcesoritu určuje obsahová podmíněnost vedlejšího závazku závazkem hlavním, což ovšem nemusí nutně znamenat totožnost obsahu.²⁸ Důsledkem akcesority tak v případech neexistence primárního právního vztahu, a tedy neexistence dluhu, jež má být zajištěn, zástavní právo rovněž nemůže existovat.

I přes to, že judikatura bez dalšího vychází z toho, že zástavní právo je ve vztahu k zajištěné pohledávce akcesorické, tak akcesorita zástavního práva jako taková, není v o.z. nějakým způsobem všeobecně upravena či vymezena. Připomínají se jen její určité dílčí projevy. Akcesorita se projevuje například při zániku zástavního práva (ustanovení § 1376 o.z.), při postoupení pohledávky (ustanovení § 1880 o.z. v souvislosti s ustanovením § 1883 o.z.), a dále také při přistoupení k dluhu (ustanovení § 1892 odst. 2 o.z.) a při převzetí dluhu (ustanovení § 1888 odst. 2 o.z., ustanovení § 1890 odst. 2 o.z.). Setkáme se tak i s odborným názorem, že by neměla být pojmána jako nepřekročitelné dogma, ale spíše jako funkční spojení, které vzniká mezi zástavním právem a zajištěnou pohledávkou. Je však zcela

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 3. 2014 sp. zn.: 21 Cdo 14/2014.

²⁷ TILSCH, E. *Právo zástavní*. Praha: Všehrad, 1911, s. 3.

²⁸ FIALA, J. *Zánik zástavního práva jako důsledek zániku obligačního dlužníka*. Právní rozhledy, 2003, č. 6, s. 291.

nezpochybnitelné a rozumné vycházet z ní jakožto z toliko obecného principu, který je důležitým pro výklad a dotváření regulace zástavního práva.²⁹

1.6 Další znaky zástavního práva

Pro zástavní právo jsou dále charakteristické zásada nedělitelnosti a zásada individualizace. Z druhé ze jmenovaných zásad vyplývá, že je možno zajistit jen pohledávku, která je individuálně určena, a tím pádem zástavní právo může vzniknout pouze k individuálně určenému předmětu právního vztahu, kdy rovněž musí být přesně a určitě vymezena i zástava neboli předmět zástavního práva.³⁰

Zásada nedělitelnosti se projevuje tak, že zástavou se zajišťuje pohledávka celá. Bude-li například plněno na určitou pohledávku pouze zčásti, zatížení zastavené věci se tím nijak nezmenší, protože celá zástava zajišťuje pouze celou pohledávku. Stejně se zásada uplatní, i pokud dojde k rozdělení věci, budou tyto věci rozdělením vzniklé zajišťovat pohledávku do původní výše každá zvlášť sama.³¹

1.7 Subjekty zástavního práva

V rámci této rigorózní práce jsem se rozhodla následně zúžit danou problematiku na úpravu zastavení podílu ve společnosti s ručením omezeným, neboť se jedná v rámci České republiky o nejhojnější právní formu obchodní korporace, a tudíž, co se subjektů zástavního práva týče, tak v případě zřízení zástavního práva k podílu formou smlouvy, mohou v takovém právním vztahu vystupovat až čtyři odlišné subjekty, kterými jsou zástavní dlužník, zástavce, obligační dlužník a zástavní věřitel, přičemž stranami toho hlavního, závazkového vztahu jsou věřitel (obligační věřitel) a dlužník (obligační dlužník).

Důvodem pro rozlišení jednotlivých subjektů zúčastněných je rozdělení práv a povinností mezi jednotlivé nositele prvků tohoto právního vztahu.

²⁹ BEZOUŠKA, Petr. *Akcesorita zástavního práva a její praktické důsledky*. Právní rozhledy, 2021, č. 4, s. 136-139.

³⁰ ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008*. Praha: Linde, 2008, s. 720.

³¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J. a FIALA J. *Občanský zákoník: komentář: Svazek III., (§ 976 až 1474)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 886.

1.7.1 ZÁSTAVNÍ DLUŽNÍK

Zástavní dlužník je vždy osoba, která disponuje vlastnickým právem k předmětu zástavy a je tedy vlastníkem zástavy.³² Zástavní dlužník je osobou povinnou ze zástavní smlouvy.

1.7.2 ZÁSTAVCE

„Zástavcem je ten, kdo věc (zástavu) zastavil (dal do zástavy).“³³ Zástavce je v pořadí prvním zástavním dlužníkem, neboli je tím, kdo na straně nikoli věřitelské zástavní právo zřídil. Zástavce může být osobou odlišnou od vlastníka podílu, pokud zastavuje cizí podíl se souhlasem vlastníka.³⁴ O zástavci se hovoří pouze, pokud dojde ke vzniku zástavněprávního vztahu, a to konkrétně v souvislosti se zástavní smlouvou.

1.7.3 OBLIGAČNÍ DLUŽNÍK

Obligační dlužník může být totožnou osobou jako zástavce nebo zástavní věřitel, ale může jít také o jinou osobu. Obligační dlužník je osoba, která je stranou v rámci obligačního vztahu, a tudíž je ve vztahu obligačního věřitele stranou, která je zavázána. Povinnost obligačního dlužníka a splnění této povinnosti, je zajištěno zástavním právem.

1.7.4 ZÁSTAVNÍ VĚŘITEL

Zástavní věřitel je osoba, jež je totožná s osobou, která je stranou obligačního vztahu, tedy s osobou obligačního věřitele. Obligační věřitel je osoba, která má ze závazku vůči dlužníku právo na plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit.³⁵ Zástavní právo k podílu tedy zajišťuje pohledávku zástavního věřitele. Z totožnosti osoby zástavního a obligačního věřitele a následně i z již zmíněné akcesority zástavněprávního vztahu plyne, že dojde k „*následování zástavního práva při postoupení pohledávky*.“³⁶

³² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku: (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha: Linde, 2014, s. 43.

³³ KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dluhů*. Praha: C.H.Beck, 2016, s. 102.

³⁴ Srov. § 1343 o.z.

³⁵ § 1721 o.z.

³⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J. a FIALA J. *Občanský zákoník: komentář: Svazek III., (§ 976 až 1474)*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 886.

1.8 Práva a povinnosti ze zástavního práva

Část třetí Absolutní majetková práva, Hlava II. díl 5, oddíl 3, pododdíl 4., § 1353 až 1358 o.z. upravuje práva a povinnosti zástavního dlužníka, zástavního věřitele a případně osoby třetí, již byla zástava předána do opatrování, ve vztahu k nakládání se zástavou, přičemž tato ustanovení o.z. ovšem neobsahují plný výčet práv a povinností, které ze zástavního práva plynou. V rámci odborné literatury je vyjádřen shodný názor, kdy se píše, že o „*právech a povinnostech se o.z. zabývá těmi právy a povinnostmi subjektů zástavního práva, které jsou typické pro dobu mezi vznikem zástavního práva a jeho výkonem. Jedná se o práva a povinnosti, které zaručují nerušené trvání zástavního práva a vytvářejí předpoklady pro jeho řádný výkon anebo naopak pro jeho řádný zánik.*“³⁷

Povinností zástavního dlužníka je zdržet se všeho, čím se zástava zhoršuje na úkor zástavního věřitele. Zmíněná povinnost dlužníka je důležitá zejména za předpokladu, že se zástava neodevzdává zástavnímu věřiteli a zůstává ve faktické dispozici dlužníka. Míří tak zejména především proti faktickému jednání zástavního dlužníka, kterým by byla zástava znehodnocena, a tím pádem by došlo ke zhoršení postavení zástavního věřitele. Ke zhoršení zástavy v neprospěch zástavního věřitele ale může dojít nejen faktickým jednáním dlužníka, ale i jednáním právním, a proto je zapotřebí si uvědomit, že i na něj se vztahuje ustanovení § 1353 o.z..³⁸

Práva a povinnosti zástavnímu věřiteli vznikají zejména pro případ, kdy je zástava odevzdána. Zástavní věřitel, kterému bude zástava odevzdána, je oprávněn ji mít u sebe po celou dobu trvání zástavního práva. V takovém případě zástavnímu věřiteli automaticky vzniká povinnost pečovat o odevzdanou zástavu jako řádný hospodář, a to v souladu s ustanovením § 1356 odst. 1 věta druhá o.z..

Z praktického hlediska, co se týče ujednání práv a povinností stran zástavní smlouvy, tak se zejména zástavce zaváže, že nepodnikne žádné jiné kroky, jež by mohly nepříznivě ovlivnit stav zástavního práva nebo práva zástavního věřitele, nebo že nezpůsobí snížení

³⁷ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku: (zákon č. 89/2012 Sb)*. Praha: Linde, 2014, s. 206.

³⁸ Tamtéž, s. 206.

hodnoty předmětu zástavy a v případě, že přesto k tomuto dojde, se zavazuje o tom informovat zástavního věřitele bez zbytečného odkladu. Dále takové ujednání může být formulováno tak, že se zástavce zaváže, že provede veškeré úkony přiměřeně nezbytné či vyžadované zástavním věřitelem za účelem zřízení a zachování existence platného a vymahatelného zástavního práva a za účelem zajištění platnosti a vymahatelnosti zástavní smlouvy a jiných práv zástavního věřitele, které z dané zástavní smlouvy vyplývají, zejména bude zástavního věřitele bezodkladně informovat o všech nárocích nebo požadavcích třetích stran vznesených proti předmětu zástavy.

Dále zpravidla zástavce po dobu trvání zástavního práva neudělí žádnou opci na převod či jiné zcizení předmětu zástavy ani žádné jeho části, nadto po dobu trvání zástavního práva zřízeného smlouvou neumožní vznik žádného zatížení předmětu zástavy ani žádné jeho části zástavním či jiným právem, a že bude chránit svůj vlastnický titul k předmětu zástavy před jakýmkoli nároky třetích osob.

Pokud je to potřebné může být rovněž ujednáno, že zástavce se zavazuje po celou dobu trvání zástavního práva platit pojistné za pojištění předmětu zástavy a rovně daně a poplatky, případně další náklady (například na údržbu), které jsou spojeny s užíváním předmětu zástavy a že bude předmět zástavy po celou dobu trvání zástavního práva řádně udržovat.

1.9 Odporovatelnost zástavního práva

Toho, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné, a to v případě, že právní jednání dlužníka zkracuje uspokojení věřitelovy vykonatelné pohledávky, se může věřitel domoci u soudu. Toto právo vzniká věřiteli i v takovém případě, je-li právo třetí osoby již vykonatelné, anebo bylo-li již uspokojeno.³⁹ Neúčinnost právního jednání dlužníka se zakládá rozhodnutím soudu. Jedná se o tzv. odpůrčí žalobu, kterou se právní jednání dlužníka věřitelem odporuje. O úmysl dlužníka zkrátit věřitele se jedná zejména v tom případě, kdy dlužník chtěl právním úkonem zkrátit věřitele nebo věděl, že jím věřitele může zkrátit, a pro případ, že se tak stane, byl s tím srozuměn.⁴⁰

³⁹ § 589 odst. 1 o.z.

⁴⁰ Jedná se tedy o právní úkony *in fraudem creditoris*.

Otázka, ke které se vyjádřil i Nejvyšší soud a ke které se často vrací, je, zda je možné odporovat zástavnímu právu jako takovému. V rozhodnutí sp. zn. 21 Cdo 2041/2012 Nejvyšší soud uvedl, že: „*uplatnění práva zástavního věřitele na uspokojení jeho pohledávky ze zástavy na základě smlouvy o zřízení zástavního práva, uzavřené mezi ním a dlužníkem, zkracuje možnost věřitele uspokojit svou vymahatelnou pohledávku ze zastaveného majetku dlužníka. Tomuto uplatnění práva zástavního věřitele proto může věřitel za podmínek uvedených v ustanovení § 42a SOZ (respektive s účinností od 1. ledna 2014 § 589 a následující NOZ) odporovat. Odporovatelným právním úkonem tu však nemůže být smlouva o zřízení zástavního práva, která sama o sobě nevede ke zmenšení majetku dlužníka, nýbrž právní úkon, kterým zástavní věřitel na základě smlouvy o zřízení zástavního práva uzavřené mezi ním a dlužníkem uplatňuje právo na uspokojení své pohledávky ze zástavy (např. návrh na zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě nebo soudním prodejem zástavy, návrh na výkon rozhodnutí prodejem zastavené movité věci, nemovitosti nebo podniku, přihláška pohledávky do zahájeného řízení o výkon rozhodnutí prodejem zastavené movité věci, nemovitosti nebo podniku).*“⁴¹ Zástavní smlouva nemá translační účinky, kterými by došlo k převodu majetku. Odporovatelný je proto až realizační právní úkon zástavního věřitele. Nejvyšší soud své pojetí odporovatelnosti zástavního práva opírá o tradiční doktrinní rozlišení mezi zajišťovací a uhrazovací funkcí zajišťovacího práva.

Kontrastem je ale, že v insolvenčním řízení se zástavní smlouvě odporovat dá. Nejvyšší soud to výslovně potvrdil, když řekl, že: „*V obecných poměrech je při výkladu ustanovení § 42a zákona č. 40/1964, občanského zákoníku, judikatura ustálena v závěru, podle něhož věřitel může za podmínek uvedených v tomto ustanovení odporovat právnímu úkonu, kterým zástavní věřitel uplatnil právo na uspokojení své pohledávky ze zástavy, k níž vzniklo zástavní právo na základě smlouvy o zřízení zástavního práva uzavřené mezi dlužníkem a zástavním věřitelem. Samotná smlouva o zřízení zástavního práva není odporovatelným právním úkonem proto, že sama o sobě nevede ke zmenšení majetku dlužníka (...). V poměrech insolvenčního zákona se však shora uvedený závěr neprosadí. Je tomu tak proto, že insolvenční zákon (na rozdíl od občanského zákoníku) v ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) výslovně určuje, že zvýhodňujícím (a tudíž neúčinným a odporovatelným ve smyslu ustanovení § 235 odst. 1 a § 241 odst. 4 insolvenčního zákona) právním úkonem je*

⁴¹ Rozsudek NS ze dne 27. srpna 2013, sp. zn. 21 Cdo 2041/2012.

(mimo jiné) úkon, kterým dlužník poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné. Jinými slovy, neúčinným (a napadnutelným odpůrcí žalobou) podle ustanovení § 239 insolvenčního zákona je i právní úkon popsáný v ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona, aniž by (dosavadní) majetek dlužníka (zástava) fakticky opustil majetkovou podstatu dlužníka. (...) A ještě jinak, je-li smlouva, kterou dlužník poskytl svůj majetek k zajištění (smlouva o zřízení zástavního práva), zvýhodňujícím právním úkonem (...), může insolvenční správce zabránit nežádoucím důsledkům (spočívajícím ve zvýhodnění zástavního věřitele a současném zvýhodnění ostatních věřitelů) právě podáním žaloby, kterou bude tomuto právnímu úkonu odporovat.“⁴²

1.10 Podzástavní právo

Podzástavní právo je rovněž zajišťovacím institutem, jehož účelem je posílit postavení věřitele a poskytnout mu větší jistotu, že jeho pohledávka bude uspokojena. Podzástavní právo je specifickým případem zajištění pohledávky, neboť se jedná o zajišťovací institut, který vychází ze zástavního práva a který vzniká zastavením zástavním právem zajištěné pohledávky na základě akcesority zástavního práva, a to tedy následně jako druhotné zajištění zajišťované pohledávky. Podzástavní právo má v systematické občanského zákoníku stejné zařazení jako právo zástavní. Jedná se o právo věcné - právo absolutní povahy, a to o věcné právo k věci cizí, kdy podzástavou je vždy věc, která není ve vlastnictví osoby, jíž podzástavní právo svědčí. Podzástavní právo je také ovládáno stejnými principy jako zástavní právo, je tedy právem akcesorickým, a má subsidiární zajišťovací povahu. Jeho základními funkcemi jsou, stejně jako u práva zástavního, funkce zajišťovací a funkce uhrazovací.⁴³

Právní úprava podzástavního práva je v o.z. vyčleněna do zvláštního pododdílu, a to v rámci úpravy zástavního práva. Podzástavní právo je zvlášť upraveno v ustanoveních § 1390 až 1394 o.z., a to jako *lex specialis*, přičemž o.z. výslovně stanoví, že „*na podzástavní právo se přiměřeně použijí ustanovení o právu zástavním*“.⁴⁴ Zvláštní význam pak mají

⁴² Rozsudek NS sp. zn. 29 ICdo 13/2012 ze dne 31. března 2014.

⁴³ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 161.

⁴⁴ § 1394 o.z.

ustanovení § 1335 až 1340 o.z., které upravují zastavení pohledávky, neboť podzástavní právo vzniká právě a jen se zastavením pohledávky zajištěné zástavním právem a je tak se zastavením pohledávky, kterou zajišťuje spjaté.

2 Zřízení zástavního práva

V rámci této kapitoly se zaměřuji na výkladové problémy související se vznikem zástavního práva. Zástavní právo vzniká několika způsoby, a to buď na základě (A) zástavní smlouvy, (B) rozhodnutí soudu o schválení dohody o rozdělení pozůstalosti, (C) rozhodnutí orgánu veřejné moci nebo (D) zákona. Obecnými náležitostmi pro vznik zástavního práva jsou (1) způsobilá zástava, (2) dluh zástavním právem zajištěný, resp. hlavní obligační závazek a následně (3) jedna z výše jmenovaných právních skutečností.⁴⁵

V praxi je nutné rozlišovat zřízení a vznik zástavního práva. Způsob vzniku zástavního práva je závislý zejména na povaze dané zástavy. Nejčastějším důvodem vzniku zástavního práva je zástavní smlouva, a právě z toho důvodu je nejprve v textu dále pojednáváno o zástavním právu smluvním.

2.1 Zástavní smlouva a její forma

Jak již bylo zmíněno, uzavření zástavní smlouvy je nejčastějším důvodem vzniku zástavního práva. Pro vznik zástavního práva na základě zástavní smlouvy jsou typické dvě fáze. Právním důvodem vzniku je účinná zástavní smlouva, což se dá označit jako fáze první, ale samotná účinnost zástavní smlouvy obecně ke vzniku zástavního práva nepostačuje a je potřebné, aby ke smlouvě přistoupila jiná právní skutečnost, na kterou zákon vznik zástavního práva váže (fáze druhá).⁴⁶

Zástavní smlouvu, tedy právní důvod vzniku označujeme jako titul, kterým je zástavní právo zřízeno. Další právní skutečnost, která je pro vznik zástavního práva požadována, je označována jako modus. Jedná se o způsob, jakým ke vzniku daného zástavního práva dochází.⁴⁷ Pro určení způsobu výkonu zástavního práva je zásadní obsah zástavní smlouvy. Je-li pohledávka v důsledku zpeněžení zástavy vyrovnána, vznikají zástavnímu dlužníku stejná práva jako by dluh splnil sám.⁴⁸ Zakazují se však dle

⁴⁵ HURDÍK, Jan a Lenka DOBEŠOVÁ. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 2. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 249.

⁴⁶ PELIKÁN, M. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 194.

⁴⁷ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku: (zákon č. 89/2012 Sb)*. Praha: Linde, 2014, s. 128.

⁴⁸ § 1368 odst. 2 o.z.

o.z. ujednání, podle kterých dlužník nebo zástavce nesmí zástavu vyplatit, je zakázáno, dokud zajištěný dluh se nestane splatným, ujednat, že zástavní věřitel se nebude domáhat uspokojení ze zástavy, že věřitel může zástavu zpeněžit libovolným způsobem nebo si ji za libovolnou anebo za předem určenou cenu ponechat, nebo že věřitel může brát ze zástavy plody nebo užítky.⁴⁹

O.z. nestanovuje pro zástavní smlouvu povinnou písemnou formu obecně (srov. ustanovení § 1312 odst. 1 a ustanovení § 1314 o.z.). Povinnost písemné formy však může vyplynout z dalších požadavků zákona ve vztahu k jednotlivým druhům aktiv, které jsou v dané situaci zástavou. Z tohoto hlediska je podstatný § 560 o.z., který stanovuje písemnou formu zástavní smlouvy ohledně věcí nemovitých. Nutnost písemné formy vyplývá též z ustanovení § 1359 odst. 1 o.z., a to v případech, kdy strany budou chtít do zástavní smlouvy zahrnout ujednání o realizaci zástavního práva privátním prodejem zástavy.⁵⁰ Je-li zástavou nemovitost dle ustanovení § 561 odst. 2 o.z., tak zde jsou nutné podpisy na jedné listině.

Důležité je zmínit, co se formy zástavní smlouvy týče, ustanovení § 1314 odst. 1 o.z., neboť ačkoli to z něj není patrné na první pohled, je svou formulací pravidlo § 1314 odst. 1 o.z. velmi podstatné, neboť znamená, že písemná forma zástavní smlouvy se vyžaduje nejen pro zastavení movitých věcí, které nemají být odevzdány věřiteli nebo třetí osobě, ale též takových movitých věcí, které odevzdány být nemohou z povahy věci (věcí nehmotné). Toto jsou v praxi zejména pohledávky.

Ustanovení § 1314 odst. 2 o.z. předepisuje ve vztahu k některým specifickým zástavám pro zástavní smlouvu formu veřejné listiny, přičemž veřejná listina je vymezena v rámci ustanovení § 567 a násl. o.z., a to konkrétně charakterem osoby, která ji může vyhotovit, nebo jako listina, o níž tak prohlásí zákon, a účinky této listiny navenek. Ve smyslu ustanovení § 3026 odst. 2 o.z. se veřejnou listinou pak rozumí notářský zápis.

⁴⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KABELKOVÁ, Eva, VYCHOPENĚ, Martin, JIRÁSKOVÁ, Tatiana, ŠLAUF, Petr, PŘÍVARA, Mojmír, NOVÁKOVÁ, Jaroslava, MILOTOVÁ, Martina, FIALA, Jirí, KRAUS, Pavel, SVEJKOVSKÝ, Vít, SÝKOROVÁ, Pavla. *Vzory smluv, petitií a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 368.

⁵⁰ RICHTER, Tomáš. *Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - zástavní právo*. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 9, s. 241-256.

Zástavní smlouva musí mimo výše uvedené rovněž splňovat požadavek na označení dluhu, pro který je zástavní právo zřízeno, a to dle ustanovení § 1312 odst. 1 o.z., přičemž co se týče věty za středníkem v ustanovení § 1312 odst. 1 o.z., která stanoví, že: „*zajišťuje-li se dluh ještě nedospělý nebo více dluhů, postačí ujednat, do jaké nejvyšší výše jistiny se zajištění poskytuje,*“ je dáno, že pokud se tedy zajišťuje více dluhů nebo dluh ještě nedospělý, není nejspíše nutné sjednávat, pro jaký dluh je zástavní právo zřízeno, ale stačí ujednat, do jaké nejvyšší výše jistiny se zajištění poskytuje.

2.2 Forma notářského zápisu

Nejpřísnější formou zástavní smlouvy je veřejná listina. V případě zástavní smlouvy se jedná o notářský zápis o právním jednání ve smyslu ustanovení § 62 a násl. notářského řádu zejména konkrétně notářský zápis pro zápis do veřejného seznamu nebo veřejného rejstříku podle ustanovení § 70 a násl. NotŘ.

Zástavní smlouva vyžaduje formu notářského zápisu, je-li zástavou závod nebo jiná věc hromadná, poté je-li zástavou nemovitá věc neevidovaná ve veřejném seznamu a má-li zástavní právo k movité věci vzniknout zápisem do Rejstříku zástav vedeného Notářskou komorou České republiky. Jak již bylo zmíněno – v případě, že se jedná o nemovitou věc zapsanou v katastru nemovitostí, je ke vzniku zástavního práva pak nutný jeho zápis do katastru nemovitostí. Půjde-li o nemovitou věc, která se do katastru nemovitostí nezapisuje, vznikne zástavní právo až zápisem do Rejstříku zástav. Obdobně zástavní právo k obchodnímu závodu a movité hromadné věci vznikne až zápisem do Rejstříku zástav. Povinným modem vzniku zástavního práva k závodu je ve smyslu ustanovení § 1319 odst. 2 o.z. zápis do Rejstříku zástav.

Tento zápis do Rejstříku zástav provádí notář, který rovněž sepsal zástavní smlouvu ve formě notářského zápisu, a to bez zbytečného odkladu po uzavření zástavní smlouvy. Titulem je zde tedy zástavní smlouva a zápis do Rejstříku zástav je modus.

Podle ustanovení § 63 notářského řádu notářský zápis musí obsahovat: a) místo, den, měsíc a rok úkonu, b) jméno a příjmení notáře a jeho sídlo, c) jméno, příjmení, bydliště a rodné číslo, není-li, datum narození účastníků a jejich zástupců, svědků, důvěrníků

a tlumočnicků, d) prohlášení účastníků, že jsou způsobilí samostatně právně jednat v rozsahu právního jednání, o kterém je notářský zápis, e) údaj o tom, že byla notáři prokázána totožnost účastníků, svědků, důvěrníků, tlumočnicků a zástupců účastníků anebo údaj o tom, že je notář zná osobně, a je-li účastníkem nebo zástupcem účastníka právnická osoba, údaj o tom, že byla notáři prokázána její existence a totožnost toho, kdo ji zastupuje, f) obsah právního jednání, g) údaj o tom, že byl zápis po přečtení účastníky schválen, h) podpisy účastníků nebo jejich zástupců, svědků, důvěrníků a tlumočnicků, i) otisk úředního razítka notáře, také jeho podpis a případně rovněž další náležitosti, pokud by tak stanovil NotŘ. Následně dle ustanovení § 71 NotŘ, který odkazuje na ustanovení § 70 NotŘ, musí notářský zápis, má-li být tento zápis podkladem pro zápis práv nebo skutečností zapisovaných do veřejného seznamu, změnu tohoto zápisu nebo jeho výmaz nebo zápis práv nebo skutečností zapisovaných do veřejného rejstříku, změnu tohoto zápisu, obsahovat také vyjádření notáře o předpokladech pro sepsání notářského zápisu, a to zejména, že veškeré předpoklady požadované dle NotŘ byly splněny.

Podle ustanovení § 64 notářského řádu nezná-li notář účastníky, svědky úkonů, důvěrníky nebo tlumočnický osobně, musí mu být jejich totožnost prokázána platným úředním průkazem nebo potvrzena dvěma svědky totožnosti; nezná-li notář tyto svědky osobně, musí mu být jejich totožnost prokázána platným úředním průkazem. Cílem ustanovení § 64 notářského řádu je zajistit, aby byly řádně identifikovány osoby, které se zúčastnily notářského zápisu v postavení, jež zákon definuje, a to tedy účastníci, svědci úkonů, důvěrníci a tlumočníci.

Judikatura již dospěla k závěru, že náležitosti notářských listin jsou z hlediska kvality různě závažné. Pouze v případě, že by u písemnosti sepsované notářem formou notářského zápisu chyběly takové náležitosti, bez nichž by nebylo možné rozeznat formu notářského zápisu, účastníky nebo další osoby zúčastněné na úkonu, nebo takové náležitosti, které jsou nezbytnou náležitostí notářského zápisu, nelze tuto písemnost považovat za veřejnou listinu.⁵¹

⁵¹ Srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 4. 1976, sp. zn. 4 Cz 34/76, uveřejněný ve Sbírce soudních a stanovisek pod č. 61, ročník 1977, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4566/2007 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1717/2016.

2.2.1 REJSTŘÍK ZÁSTAV

Rejstřík zástav vede, provozuje a spravuje Notářská komora České republiky, a to na základě zmocnění obsaženého v zákoně, a to konkrétně v ustanovení § 35a odst. 1 a odst. 2 NotŘ. Nezpochybnitelnou výhodou zápisu do Rejstříku zástav je, že pokud vázne na věci několik zástavních práv, uspokojí se právo zástavního věřitele zapsané v Rejstříku zástav nebo ve veřejném seznamu podle pořadí zápisu přednostně před právem vzniklým jiným způsobem.

Rejstřík zástav byl zřízen s účinností od 1. ledna 2002 a jeho vznik tak není důsledkem rekonstrukce soukromého práva. V důsledku rekonstrukce však došlo ke změně rozsahu zapisovaných skutečností. V Rejstříku zástav se evidují údaje, které stanoví zákon a předpis Notářské komory o Rejstříku zástav. Při tvorbě Rejstříku zástav byl kladen důraz na to, aby zapisované údaje byly evidovány tak, aby umožnily zápis všech zapisovaných skutečností a aby bylo možno v zapsaných údajích vyhledávat. Právě toto klade vyšší nároky jak na kvalitu zápisu zapisovaných údajů, tak právě i na vyhledávání v rámci Rejstříku zástav. Pokud se toto má srovnat s veřejným seznamem, a to katastrem nemovitostí, pak je katastr nemovitostí seznamem, který obsahuje soubor údajů o nemovitých věcech vymezených zákonem, zahrnující jejich soupis, popis, jejich geometrické a polohové určení a zápis práv k těmto nemovitostem. Katastr nemovitostí obsahuje standardizovaným způsobem popsané nemovitosti, což zjednodušuje systém, kterým se v rámci něho vyhledává. Rejstřík zástav eviduje údaje o zástavním právu a vyhledává se v něm následně podle jednotlivých věcí, které nemají jednotně předepsané označení.⁵²

Co se týče evidovaných údajů, tak jako první je nutné zmínit evidenci a označení zástavy, což je pro fungování Rejstříku zástav zcela stěžejní. Podle ustanovení § 4 PRZ se v Rejstříku zástav rozlišují tyto kategorie věcí: věc nemovitá, věc hromadná – obchodní závod, věc hromadná – zásoby, věc hromadná – ostatní, věc movitá – pohledávka, věc movitá – umělecké dílo, věc movitá – vozidlo, věc movitá – cenný papír na doručitele a věc movitá – ostatní. Věc je třeba označit přesně, přitom stručně a výstižně.⁵³

⁵² BERNARD, Pavel. *Několik poznámek k rejstříku zástav*. Ad Notam, 2014, č. 5, s. 3 – 6.

⁵³ BÍLEK, Petr, JINDŘICH, Miloslav, RYSÁNEK, Zdeněk, BERNARD, Pavel, DYTRYCH, Jan, ZAPLETAL, Miroslav, PROCHÁZKA, Svatopluk. *Notářský řád*. 5. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 181.

Dalším evidovaným údajem je označení dluhu zajišťovaného zástavním právem k zástavě. Zajišťovaným dluhem může být dluh existující, budoucí, peněžitý i nepeněžitý, dluh podmíněný, dále také dluhy určené druhově, dluhy, které mohou vznikat v určitém období, přičemž jejich výše a datum vzniku může být známa v okamžiku zápisu do Rejstříku zástav nebo být známa nemusí. S ohledem na fakt, že dle § 513 o.z. příslušenství pohledávky tvoří úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním, je nutno v souladu s § 1313 o.z. uvádět, zda je zajišťována i smluvní pokuta, která příslušenstvím dluhu není. Zapisuje se rovněž právní důvod zajišťovaného dluhu. Tento důvod se zapisuje v souladu s právní terminologií a může jím být například smlouva o zápůjčce nebo smlouva o úvěru, ale i jiná právní skutečnost jako například vznik škody.⁵⁴

Dále se samozřejmě evidují identifikační údaje stran zástavní smlouvy. Zástavcem je osoba, která se zástavním věřitelem uzavírá zástavní smlouvu a dává věc do zástavy. Často dochází k záměně mezi zástavcem či zástavním dlužníkem na straně jedné a obligačním (osobním) dlužníkem na straně druhé. Údaje o osobě obligačního dlužníka se v rámci identifikačních údajů stran zástavní smlouvy v Rejstříku zástav neevidují.⁵⁵

Důležité je zmínit, že v Rejstříku zástav se podle ustanovení § 35f NotŘ eviduje také zákaz zřízení zástavního práva k věci, která není evidována v Rejstříku zástav jako zástava. Z uvedeného ustanovení tedy plyne, že pokud je prováděn zápis zákazu zřízení zástavního práva k takové věci, musí mít poté notář, jako osoba zapisující, najisto zjištěno, že věc, k níž má být zákaz zapsán, skutečně v Rejstříku zástav jako zástava už evidována není.

Co se týče údaje o budoucím zástavním právu, tak postup při zápisu a zapisované údaje stanoví § 12, 13, 21 a 26 PRZ. Budoucí zástavní právo může vzniknout tehdy, pokud zástavní dlužník v době uzavření zástavní smlouvy není vlastníkem zástavy. To může být ve dvou případech. Buď věc existuje, ale vlastníkem je někdo jiný nebo daná věc ještě nevznikla, a to, protože se kupříkladu vyrábí na zakázku. U budoucího zástavního práva

⁵⁴ BÍLEK, Petr, JINDŘICH, Miloslav, RYŠÁNEK, Zdeněk, BERNARD, Pavel, DYTRYCH, Jan, ZAPLETAL, Miroslav, PROCHÁZKA, Svatopluk. *Notářský řád*. 5. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 181.

⁵⁵ Tamtéž, s. 181.

vzniká z hlediska popisu zástavy složitější situace zejména v okamžiku, kdy má zástavní právo vzniknout k věci, protože ta v době sepisu smlouvy ještě neexistuje.

Datum a čas zápisu se podle § 11 PRZ zapisuje v číselné podobě automaticky v okamžiku, kdy bude Rejstříkem zástav přijato potvrzení zápisu.

Jsou však i určitá rizika, která se pojí s vyhledáváním v rámci Rejstříku zástav. Důležité je ustanovení § 35i odst. 2 NotŘ, kde se stanoví, že chráněn je ten, kdo jedná, důvěřující údajím do Rejstříku zástav zapsanému, nikoli ten, kdo jedná, důvěřující v to, že v Rejstříku zástav určitý údaj zapsán není. K tomuto lze zmínit rovněž i rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 6/2011, kdy Nejvyšší soud se snaží riziko vyhledávání v Rejstříku zástav tím, že je nutný předpis s požadavky na popis každé jednotlivé zástavy.

2.3 Zmocnění k uzavření zástavní smlouvy

K této otázce se již vyjádřil i Nejvyšší soud. Jedná se konkrétně o rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1899/2014. Řešil se zde požadavek odvolacího soudu, aby v rámci plné moci bylo uvedeno zmocnění k uzavření smlouvy, které tak představuje zbytečný právní formalismus. I použitý výraz „*podepsat smlouvu*“, je nutno vykládat s ohledem na jednotlivé funkce podpisu jako učinit písemný projev vůle, který bude vázat zmocnitele.

„Byla-li udělena plná moc k uzavření zástavní smlouvy týkající se určité nemovitosti, pak není nutné v takové plné moci uvádět jakékoliv bližší údaje týkající se osoby, s níž může zmocněnec takovou smlouvu uzavřít, ani specifikovat závazkový vztah, který má zástavní smlouva zajišťovat. V takovém případě je zmocněnec zmocněn, aby vybral osobu zástavního věřitele a určil závazek, který má zástavní smlouvou zajistit.“⁵⁶

Zde je vhodné zmínit i historický vývoj této právní úpravy, kdy za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, byla problematika formy plné moci předmětem

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1899/2014.

častých akademických diskuzí. Problematickým bylo zejména ustanovení § 441 odst. 2 věta třetí, které stanovovalo, že „*vyžaduje-li se pro právní jednání zvláštní forma, udělí se v téže formě i plná moc*“. Toto znamená, že pokud se například konala valná hromada kapitálové společnosti, kdy docházelo k přijetí rozhodnutí, k němuž se vyžaduje forma veřejné listiny, tj. notářského zápisu, bylo nutné, aby společník, který se valné hromady neúčastnil, udělil zmocněnci plnou moc v téže formě, a to tedy ve formě notářského zápisu. Rozpory a diskuzi vyvolalo zejména pak usnesení Nejvyššího soudu ČR vydané v řízení vedeném pod sp. zn. 29 Cdo 3919/2014 ze dne 27. listopadu 2014, které rozdělilo odbornou veřejnost na zastánce a odpůrce tohoto řešení. V daném případě Nejvyšší soud ČR řešil otázku plné moci k založení společnosti s ručením omezeným. Nejvyšší soud ČR sice konstatoval, že „*je-li plná moc udělena k právnímu jednání, pro které zákon vyžaduje formu notářského zápisu, měla by zásadně být i plná moc udělena ve formě notářského zápisu (...) to však neznamená, že nedodržení této formy bez dalšího vede k neplatnosti plné moci či dokonce k neplatnosti právního jednání učiněného na jejím základě zmocněncem jménem zmocnitele*“.⁵⁷

Dnešní o.z. ve svém ustanovení § 441 odst. 2 stanovil následující větu: „*Vyžaduje-li se pro právní jednání forma veřejné listiny, postačí, bude-li plná moc k tomuto právnímu jednání udělena v písemné formě s úředně ověřeným podpisem.*“ V případech právních jednání, pro která zákon vyžaduje formu veřejné listiny, udělení plné moci v písemné formě postačí s úředně ověřeným podpisem, neboť tato forma v dostatečném měřítku zabezpečuje ověření totožnosti zmocnitele.

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR vydané v řízení vedeném pod sp. zn. 29 Cdo 3919/2014 ze dne 27. listopadu 2014.

2.4 Zřízení jinak než smlouvou

Zřízení zástavního práva jinak, než smlouvou nevěnuje o.z. příliš mnoho pozornosti. Tuto možnost však nijako nevylučuje, což je vyjádřeno zejména v ustanovení § 1342 o.z., který upravuje zástavní právo zřízené z rozhodnutí orgánu veřejné moci. Ustanovení § 1342 stanoví, že „Zřizuje-li se zástavní právo rozhodnutím orgánu veřejné moci, vzniká zástavní právo vykonatelností rozhodnutí, ledaže je v něm stanovena doba pozdější. Je-li jinak ke vzniku zástavního práva potřebný zápis do Rejstříku zástav nebo do zvláštního veřejného seznamu, zástavní právo se tam zapíše.“⁵⁸ Výraz „je-li jinak“ ve větě druhé je přitom potřeba vykládat tak, že odkazuje na právní režim těch věcí, k nimž může zástavní právo vzniknout pouze zápisem do Rejstříku zástav nebo do veřejného seznamu. Ustanovení § 1342 věty druhé o.z. je potom klíčové zejména pro určení pořadí zástavního práva zřízeného rozhodnutím orgánu veřejné moci k takovým věcem.⁵⁹

Z praktického hlediska bude zástavní právo rozhodnutím orgánu veřejné moci zřízeno například v případě soudcovského zástavního práva (ust. § 338b a násl. OSŘ) nebo například u exekutorského zástavního práva na nemovitých věcech (ust. § 69a exekučního řádu). K jeho vzniku dojde v souladu s povahou zástavy. U movité věci dané do zástavy tak bude vznik zástavního práva podmíněn jejím odevzdáním zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě, která bude zástavu pro něj opatrovat, je-li toto v rámci jednání dohodnuté.⁶⁰

Další možnost vzniku je upravena v DŘ, kdy ke vznik zástavního práva k podílu je oprávněn správce daně, což je dále upraveno i v ust. § 170 odst. 4 DŘ, kdy se zároveň stanovuje, že je dané spojeno s okamžikem doručení rozhodnutí o zřízení zástavního práva tomu, kdo vede „příslušný veřejný registr“. Jediným oprávněným správním úřadem ke zřízení zástavního práva k podílu je tak správce daně. Správce daně může zřídit rozhodnutím zástavní právo k podílu povinného za účelem zajištění pohledávky neuhrazené daňové povinnosti. Co se týče výše zmíněného pojmu veřejný registr, tak se jedná o pojem širší než pouze „veřejný seznam“ a zahrnuje zároveň rovněž veřejné rejstříky. Zástavní právo

⁵⁸ § 1342 o.z.

⁵⁹ RICHTER, Tomáš. *Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - zástavní právo*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 9, s. 241-256.

⁶⁰ PELIKÁN, M. *Zajištění a utvrzení dluhu v praxi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017, s. 198.

k podílu tedy vzniká doručením rozhodnutí správce daně o zřízení zástavního práva k podílu rejstříkovému soudu.

Objevil se kdysi však i rozdílný názor, a to takový, ve kterém autor tvrdí, že i v tomto případě se bude zápis do obchodního rejstříku označovat zápisem konstitutivním, přičemž argumentuje před-rekodifikační judikaturou z čehož dovozuje, že § 1322 odst. 2 o.z. je k § 1342 ve vztahu speciality.⁶¹

Další možností zřízení zástavního práva je rozhodnutí soudu o schválení dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti. Podmínkou tohoto právního důvodu zřízení zástavního práva je uzavření dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti, kterou lze podle ustanovení § 1696 odst. 2 o.z. zřídit jak zástavní právo, tak věcné břemeno nebo i jiné věcné právo. Soud následně dohodu schválí podle ustanovení § 185 odst. 1 písm. d) ZŘS.

Soud může o neschválení dohody rozhodnout jen z těchto výslovně stanovených taxativních důvodů: (A) odporuje-li zájmu osoby pod zvláštní ochranou, (B) dědí-li se na základě poručení pro případ smrti, dědicové si dohodnou jinou výši dědických podílů, než jakou jim zůstavitel vyměřil, ačkoliv to zůstavitel výslovně nepřipustil, (C) odporuje-li vůli zůstavitele, (D) pokud v důsledku jejího uzavření nebude rozdělena celá pozůstalost, (E) pokud k ní nepřivolí opatrovnický soud v případě nezletilého dědice a (F) pokud obsah dohody odporuje zákonu nebo dobrým mravům.⁶²

Ke zřízení zástavního práva dochází v případě, že se v rámci dohody o rozdělení pozůstalosti dědicové dohodnou, že jeden z nich bude vyplacen. Tomuto dědici pak vzniká pohledávka vůči dědici, který se zavázal jej vyplatit. Tato pohledávka může být dle výše zmíněného ustanovení o.z. zajištěna i zástavním právem. Zpravidla takováto formulace, kterou se bude zástavní právo zřizovat, je že k zajištění pohledávky pozůstalé kupříkladu dcery na výplatu jejího dědického podílu se zřizuje zástavní právo k nemovité věci, přičemž dědicem této nemovité věci je ten, kdo se zavázal k vyplacení dědického podílu.

⁶¹ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 152.

⁶² *Zákon o zvláštních řízeních soudních*, 1. Vydání, 2015, C.H.Beck, s. 414.

2.5 Budoucí zástavní právo

Ustanovení § 1312 odst. 2 o.z. představuje nejistotu, co se týče sjednání zástavního práva ohledně věci budoucí, pokud ovšem strany tato nejistota neschválně a sjednají zástavní právo ohledně budoucí věci, bude důležité ustanovení § 1341 o.z., který ve svém prvním odstavci stanoví, že „*má-li se stát zástavou věc, k níž má zástavnímu dlužníku vzniknout zástavní právo teprve v budoucnu, vznikne zástavní právo nabytím vlastnického práva zástavním dlužníkem*“⁶³.

O.z. výslovně připouští, že zástavní právo lze zřídit i k věci, k níž zástavnímu dlužníku vznikne vlastnické právo teprve v budoucnu (ustanovení § 1341 o.z.). Ustanovení § 1341 odst. 1 o.z. je obecným pravidlem, podle kterého zástavní právo k věcem, které má zástavní dlužník nabyt teprve v budoucnu, vznikne teprve jejich nabytím. Pravidlo zjednodušeně stanoví, že dokud zde není zástavy, není zde ani zástavního práva. To však neznamena, že mezi stranami zástavní smlouvy uzavřené ohledně takové budoucí zástavy neexistuje právní vztah – takový vztah zde existuje a zákonodárce jej popsal právě jako „*budoucí zástavní právo*“. Existence tohoto právního vztahu je důležitá pro pořadí zástavního práva, které na jeho základě v okamžiku, kdy zástavní dlužník zástavu nabude, vznikne.⁶⁴

Budoucí zástavní právo lze se souhlasem vlastníka věci zapsat do veřejného seznamu nebo Rejstříku zástav. Podle odstavce 2 již zmíněného ustanovení § 1341 o.z. funguje budoucí zástavní právo s důsledky předpokládanými v odstavci 1 pouze u věcí, ohledně kterých se ke vzniku zástavního práva nevyžaduje zápis do veřejného seznamu nebo Rejstříku zástav. Naopak, co se týče věcí, u kterých se takový zápis vyžaduje, vznikne zástavní právo jejich nabytím v budoucnu jen v případě, že v příslušném seznamu nebo rejstříku bylo zapsáno již budoucí zástavní právo. Toto ustanovení se tedy vztahuje zejména na nemovité věci zapisované do katastru nemovitostí, registrované předměty průmyslového vlastnictví a další věci, na které se vztahuje ustanovení § 1316 o.z., a dále rovněž na věci uvedené v ustanovení § 1319 odst. 2 o.z., tedy nemovité věci nezapisované do veřejného

⁶³ § 1341 odst. 1 o.z.

⁶⁴ RICHTER, Tomáš. *Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - zástavní právo*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 9, s. 241-256.

seznamu, závod a movité věci hromadné.⁶⁵ Budoucí zástavní právo se využije zejména při financování nákupu nemovitostí nebo i v rámci koupě věci z majtkové podstaty.

2.6 Převzetí dluhu

Dosavadní právní úprava stanovovala, že pokud nabyvatel koupil již zastavenou věc, tak mohl riziko zpeněžení promítnout do ceny za onu zastavenou věc, což ovšem způsobovalo to, že prodávající neměl příliš vysokou a silnou motivaci prodat danou věc, neboť by ji prodával za nižší cenu. Dle nynější právní úpravy nabyvatel koupí zastavenou věc, kdy společně s ní získá i dluh, který je takto zajištěn, což do ceny věci může promítnout. Promítne tedy fakt, že získává dluh, přičemž prodávající k tomu má motivaci v tom smyslu, že se dluhu sám zbaví. Nynější právní úpravu nalezneme v ustanovení § 1888 odst. 2 o.z., kde je stanovena vyvratitelná právní domněnka přechodu dluhu. Ustanovení § 1888 odst. 2 o.z. stanoví, že: *„Přejde-li na nabyvatele při převodu vlastnického práva k věci zapsané ve veřejném seznamu i zapsané zástavní právo nebo jiná jistota váznoucí na věci, má se za to, že přešel i dluh zajištěný jistotou. Po převodu vlastnického práva může zcizitel vyzvat věřitele v písemné formě, aby namísto něho přijal nabyvatele jako nového dlužníka. Neodepře-li věřitel dát k tomu souhlas, platí, že souhlas dal, pokud byl na tento následek ve výzvě výslovně upozorněn.“*⁶⁶

Zmíněné ustanovení § 1888 odst. 2 o.z. upravuje převzetí dluhu *sui generis*, neboť podle něj přejde-li na nabyvatele při převodu vlastnického práva k věci zapsané ve veřejném seznamu, zejména nemovité věci, i zapsané zástavní právo nebo jiná jistota váznoucí na věci, má se za to, že přešel i dluh zajištěný jistotou. Zástavní právo „*lpí na věci*“ bez ohledu na to, kdo je jejím vlastníkem, přechází i na nabyvatele nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí. Účelem daného je zajistit větší bezpečí nabyvatele zastavené věci zapsané ve veřejném seznamu.

Je nutné zmínit, že věci zapsanou ve veřejném seznamu je i podíl v obchodní korporaci a pokud i tento podíl, který není představován kmenovým listem, bude zatížen

⁶⁵ RICHTER, Tomáš. *Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - zástavní právo*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 9, s. 241-256.

⁶⁶ § 1888 odst. 2 o.z.

zástavním právem nebo jinou jistotou, bude třeba ustanovení § 1888 odst. 2 o.z. zohlednit i při nakládání s takovýmto podílem.

2.7 Převzetí majetku

Převzetí majetku má prostřednictvím zákonného přistoupení k dluhu sloužit jako právní institut zejména k ochraně věřitelů. Spočívá zejména v tom, že pokud nabyvatel převezme od zcizitele veškerý majetek nebo jeho poměrně určenou část, stává se se zcizitelem společně a nerozdílně dlužníkem z dluhů, které s převzatým majetkem souvisí a o nichž při uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět, přičemž tento důsledek nelze možné vůči věřiteli zcizitele účinně v rámci smlouvy vyloučit.

Rozlišně od převzetí dluhu podle ustanovení § 1888 odst. 2 NOZ nabyvatel majetku není povinen plnit více, než kolik činí hodnota nabytého majetku, ale toto omezení se neuplatní, je-li nabyvatelem, osoba zciziteli blízká. Osoba zciziteli blízká má zhoršenou pozici i z hlediska důkazního břemene. Pokud je nabyvatelem osoba, která není osobou blízkou, je na věřiteli, aby prokázal, že nabyvatel musel vědět o dluhu souvisejícím s převzatým majetkem. V případě nabyvatele, který je osobou zciziteli blízkou, je naopak na něm, aby prokázal, že o určitém dluhu vědět nemusel.

2.8 Maximální zástavní právo

Ustanovení § 1312 odst. 1 o.z. stanoví, že: *„Zástavní právo se zřizuje zástavní smlouvou. V ní strany ujednají, co je zástavou a pro jaký dluh je zástavní právo zřízeno; zajišťuje-li se dluh ještě nedospělý nebo více dluhů, postačí ujednat, do jaké nejvyšší výše jistiny se zajištění poskytuje.“* Zde je důležité, co se uvádí na konci prvního odstavce § 1312, ve větě za středníkem. Ne za každé situace je vždy možné či dokonce praktické určit hodnotu zajišťovaného dluhu nebo ji případně určit kdykoli v době trvání zástavního práva, a proto o.z. stanoví, že je možné situaci řešit i jiným způsobem a lze tedy využít tzv. *„maximální zástavní právo“* (německy *„Höchstbetragpfandrecht“*). Zpeněžením zástavy lze efektivně získat částku sjednanou jako určitý limit, nikdy ne však více, než činí skutečná hodnota zajištěného dluhu.⁶⁷

⁶⁷ BEZOUŠKA, Petr. § 1312 [Zástavní smlouva]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1262.

Není zřejmé, jaké ujednání má být nahrazeno ujednáním nejvyšší výše jistiny, do níž se poskytuje zajištění. Odpověď zní, že je jím ujednání o výši zajištěné pohledávky. Je však nutné zdůraznit, že takové ujednání není nezbytnou náležitostí všech zástavních smluv, ale je třeba pouze tam, kde je vyžaduje zvláštní právní předpis.⁶⁸

2.9 Vespolečné zástavní právo

Pokud existuje jediné zástavní právo, i když zástav v něm obsažených je více, a to zřízených současně nebo v různých dobách na věcech jednoho nebo více vlastníků, tj. zástavních dlužníků. Vychází se zde zejména z principu jednotné zástavní odpovědnosti, když každá ze zastavených věcí zajišťuje stejnou zástavní pohledávku. Vespolečné zástavní se nevylučuje tím, že různé zástavy zajišťují stejnou pohledávku v různé výši. Rozdíl od vespolečného zástavního práva je situace, kdy jedna věc zajišťuje jistinu a jiná věc zajišťuje příslušenství, jsou pak tímto způsobem zajištěny různé pohledávky a o vespolečné zástavní právo se nejedná. O vespolečné zástavní právo se nejedná ani tehdy, dají-li spoluvlastníci do zástavy celou, ale nerozdělnou věc, protože právě pouze tento celek je zástavou, zástavou nemohou být jednotlivé spoluvlastnické podíly, pokud zde ovšem není jiné ujednání.⁶⁹

Vespolečné zástavní právo může vzniknout ze všech právních titulů, stejně jako klasické zástavní právo, a tak i zde je nejčastějším titulem je smlouva. Možný je i vznik vespolečného soudcovského zástavního práva, je-li zřízeno k více nemovitostem a vespolečné zástavní právo může také vzniknout i ze zákona. Pokud se stane, že v době existence zástavního práva ke spojení více zástav v jednu věc, použije se pravidlo v § 1352 o.z. za středníkem, které stanoví, že: „*Spojili-li se dvě zástavy, hledí se na to pro účely zástavního práva, jako by ke spojení nedošlo; to neplatí, pokud spojené zástavy zajišťují splnění téhož dluhu.*“⁷⁰

⁶⁸ BEZOUŠKA, Petr. § 1312 [Zástavní smlouva]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1262.

⁶⁹ BEZOUŠKA, Petr. § 1345 [Vespolečné zástavní právo]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1357.

⁷⁰ § 1352 o.z.

Právní úprava nereguluje žádnou speciální úpravou hypotekární vespolné právo, jakou znala například prvorepubliková právní úprava a je obsažena v dosavadní rakouské regulaci, která stanovovala, že u zástavy, a to konkrétně nemovitosti, která se zapisuje do veřejného seznamu, se nevyžaduje vyznačení informace, že zástavní pohledávka je zajištěna i dalšími zástavami. Navrhuje-li se například vklad zástavního práva do katastru nemovitostí, nenavrhuje se současně zápis poznámky, že jde o vespolné zástavní právo.⁷¹

⁷¹ BEZOUŠKA, Petr. § 1345 [*Vespolné zástavní právo*]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1357.

3 Předmět zástavního práva

V této kapitole se budu věnovat předmětu zástavního práva, kdy dle o.z. může být zastavena každá věc, s níž lze obchodovat. Dle o.z. je zástavní právo pojímáno velice široce, je možné tak zastavit nejen to, co se zdá býti jasné jako například nemovitosti, pohledávky, akcie, podíly, ochranné známky atd., ale například i elektrickou (nebo jinou) energii, nebo cokoliv jiného s čím lze, jak uvádí zákon, obchodovat. Nově může být zástavou rovněž věc, k níž má zástavnímu dlužníku vzniknout vlastnické právo až v budoucnu, a to až už proto, že v době zřízení zástavního práva je daná věc ještě ve vlastnictví jiné osoby, nebo protože ještě vůbec neexistuje (tzv. „budoucí zástavní právo“⁷²).

3.1 Zástava

Předmět zástavního práva, tj. věc, ze které se může zástavní věřitel alternativním způsobem uspokojit za zákonem stanovených podmínek, označuje o.z. pojmem „zástava“.⁷³ Zástavou může být každá věc, s níž lze obchodovat⁷⁴, tudíž věc, která je zároveň podle zákona způsobilým předmětem občanskoprávních vztahů majetkové povahy. Zastavit lze jak věc vlastní, tak i věc cizí, ale i věc, k níž má zástavci vzniknout vlastnické právo teprve v budoucnu. Definicí věci obsahuje ustanovení § 489 o.z., který stanoví, že „věcí v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí“. Jedná se tedy o nějaký majetek nebo část majetku zástavního dlužníka, která je po dobu trvání zástavního práva vyhrazena k jeho případné realizaci a uspokojení pohledávky zástavního věřitele.

Co se týče právní definice věcí, tak věcmi nejsou kupříkladu živá zvířata, kdy ustanovení občanského zákoníku se na ně použijí obdobně jen v rozsahu, v jakém to neodporuje jejich povaze.⁷⁵ Druhou podmínkou vztahující se ke způsobilosti věci stát se zástavou je její již výše zmíněná obchodovatelnost, kdy zástavou tak může být pouze věc, se kterou může zástavce volně disponovat. Věci ve smyslu o.z., které nemohou být zástavou, a to právě z důvodu nenaplnění podmínky obchodovatelnosti, jsou zpravidla upraveny zvláštními právními předpisy.

⁷² K „budoucímu zástavnímu právu“ více viz. kapitola 2.3 této práce.

⁷³ § 1310 o.z.

⁷⁴ § 1310 odst. 1 o.z.

⁷⁵ § 494 o.z.

Dále věci, ve smyslu definice ustanovení § 489 o.z., které nemohou být předmětem vlastnického práva, nemohou být ani zástavou. Současná právní úprava nevnímá podíl jako majetkovou hodnotu, ale zachází s ním jako věcí movitou a nehmotnou v právním slova smyslu.⁷⁶ Z daného vyplývá, že věci taktéž způsobilou k zastavení, je tak i podíl (podíl v korporaci), jehož zastavení upravují speciální ustanovení § 1320 – § 1327 o.z., přičemž je dobré připomenout, že o.z. nepřevzal do své úpravy zákaz opětovného zastavení podílu, jak tomu bylo v § 117a odst. 2 ObchZ.

Důležité je rovněž zmínit, že „zástavní právo se vztahuje na zástavu na její přírůstek i příslušenství, ledaže zástavní smlouva určí něco jiného“.⁷⁷ Tyto se mění v průběhu plynoucího času, zástavní právo se tak nebude vztahovat na věci, které přestanou být příslušenstvím zástavy, a naopak se bude vztahovat na věci, které k ní přibudou.

Je nutné rozlišovat mezi příslušenstvím a dalšími samostatnými nároky. V tomto smyslu již judikoval i Nejvyšší soud, který se touto otázkou zabýval, a to konkrétně v souvislosti se smluvní pokutou. Nejvyšší soud k tomuto problému uvedl, že: *“Smluvní pokuta sjednaná pro případ porušení smluvní povinnosti není - jak dovodila již ustálená judikatura soudů (srov. například usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1. 1997 sp. zn. 1 Cmo 744/96, uveřejněné pod č. 5 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1998) - příslušenstvím pohledávky ze smlouvy, v níž byla sjednána, ale samostatným právem. Zástavní právo vzniklé k zajištění pohledávky se proto na smluvní pokutu - na rozdíl od příslušenství pohledávky - bez dalšího nevztahuje; smluvní pokuta sjednaná pro případ porušení smluvní povinnosti je zajištěna zástavním právem jen tehdy, bylo-li v její prospěch (spolu s pohledávkou ze smlouvy nebo samostatně) zástavní právo výslovně zřízeno“*⁷⁸.

⁷⁶ Shodně se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2025/2019, odst. 20, či ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 4550/2018.

⁷⁷ § 1346 odst. 1 a 2 o.z.

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. 21 Cdo 3161/2006.

3.2 Vymezení podílu

V poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 nebyl podíl, pokud se nejednalo o podíl vtělený do cenného papíru, věci v právním smyslu, ovšem tzv. jinou majetkovou hodnotou, což znamená, že právní úprava věci se na něj nevztahovala, a to ani subsidiárně. Jak jsem již zmínila, současná právní úprava nevnímá podíl jako majetkovou hodnotu, ale zachází s ním jako věcí movitou a nehmotnou v právním slova smyslu.

Odborná literatura není v tomto jednotná, neboť se setkáme i s opačným názorem, který je v ní vyjádřen, kde se konkrétně píše, že „*soukromé právo zná také výraz ‚podíl‘. Lze se s ním setkat především v oblasti absolutních majetkových práv, jak v právu věcném, tak v právu dědickém: mluví se o spoluvlastnickém podílu, dědickém či uvolněném podílu atd. Obdobně se výraz ‚podíl‘ používá v korporacním právu. Podíl není věcí v právním smyslu, v některých případech se mu ale povaha věci v právním smyslu přiznává (např. se jako věc převádí, zastavuje apod.)*“⁷⁹

Důsledky pojetí podílu, jako věci v právním smyslu, jsou, že na podíl se aplikují ustanovení o věcech dle o.z., a to včetně právní úpravy jejich nabývání a ostatních dispozic s nimi, což znamená, že lze přímo aplikovat právní úpravu vydržení, nabytí od neoprávněného apod. V rámci praxe je ovšem v některých případech sporné, co vše lze aplikovat. Řešením je nejspíše ustanovení § 979 o.z., který stanoví, že „*ustanovení této hlavy se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného*“.

Zákon o obchodních korporacích předpokládá jednotné vymezení podílů pro všechny korporace a obecné vymezení podílu najdeme v ustanovení § 31 ZOK. Obsah podílu je tedy vymezen zákonnými normami, nicméně úprava je dispozitivní v tom smyslu, že práva a povinnosti spojené s podílem lze společenskou smlouvou do určité míry upravovat, a to mimo jiné například v návaznosti na různé druhy podílů ve společnosti s ručením omezeným. Jak již bylo zmíněno, tak z právní podstaty podílu jako věci plyne, že může být

⁷⁹ A. THÖNDEL a M. ZUKLÍNOVÁ in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*, Wolters Kluwer, Praha, 2013, s. 373 - 374.

zástavou. Lze rovněž rozlišit práva, která plynou z podílu, a ta která se k němu váží. Mezi taková práva se řadí právě právo podíl zastavit.⁸⁰

3.3 Zastavitelnost podílu

Ustanovení § 1320 odst. 1 o.z. stanovuje možnost, aby podíl byl zástavou, a to i v případě družstva. Základním pravidlem pro zastavení podílu je, že se jedná o převoditelný podíl - jedná se tedy o podíl obchodovatelný⁸¹, a to vždy právě za podmínek této převoditelnosti. Je-li převoditelnost vyloučena, není možné, aby byl podíl zastaven. Svůj vlastní podíl korporace do zástavy účinně vzít nemůže. Co se týče hlasovacího práva, tak hlasovací právo k podílu může zástavní věřitel vykonávat, jen bylo-li tak ujednáno.⁸²

3.3.1 ZASTAVITELNOST PODÍLU V RÁMCI SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM

Úprava omezení převoditelnosti podílu v rámci společnosti s ručením omezeným se liší podle toho, zda jde o převod na jiného společníka či na třetí osobu.⁸³ Omezit lze jen převod podílů nevtělených do kmenových listů, tudíž kmenový list lze vydat pouze na podíly, jejichž převoditelnost není nijak omezena či podmíněna. Zde je vhodné poukázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016 (R 152/2018), které říká, že rozhodnou-li se společníci vtělit podíly do kmenových listů, brání ustanovení § 137 odst. 2 ZOK tomu, aby současně jakkoliv omezili či dokonce vyloučili převod podílu. Jestliže tedy společenská smlouva určí, že podíl společníka bude představován kmenovým listem nejen, že společníci nemohou současně omezit či dokonce vyloučit převod takového podílu na jiného společníka, ale současně se musí odchýlit od pravidla obsaženého v § 208 odst. 1 ZOK tak, že podíl lze převést i na třetí osobu bez omezení.

Co se týče převodu podílu na jiného společníka, tak základním pravidlem je, že podíl lze převést na jiného společníka bez omezení. Společenská smlouva společnosti se může od tohoto pravidla odchýlit, tj. převod podílu omezit či podmínit. K platnému zastavení podílu

⁸⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, s. 77.

⁸¹ § 1310 odst. 1, respektive § 1320 odst. 1 o.z.

⁸² § 1323 o.z.

⁸³ § 207 a § 208 ZOK.

je třeba splnit stejné podmínky, jaké zákon stanoví pro případ jeho převodu. Souhlas valné hromady tedy musí být v případě zastavení podílu udělen ve stejné formě jako v případě jeho převodu.

Otázkou je, jakou formou musí být udělen souhlas s převodem podílu. Zde je nutné posoudit, zda souhlas valné hromady s převodem podílu bude rozhodnutím, kterým dojde ke změně společenské smlouvy, přičemž zde by pak byla nutná dvoutřetinová většina hlasů na valné hromadě, a to ve smyslu ustanovení § 171 odst. 1 písm. b) ZOK. V odlišném případě by postačila prostá většina a veřejná listina by se o přijetí takového rozhodnutí nesejšovala.

Právním titulem, v důsledku kterého, se mění společenská smlouva, je samotná smlouva o převodu podílu a usnesení valné hromady o udělení souhlasu se zastavením podílu je pouze předpokladem účinnosti této smlouvy. Přijetím usnesení valné hromady tak nedochází ke změně osoby společníka ve společenské smlouvě, pouze se připouští, že k takové změně může dojít. Toto usnesení valné hromady o schválení převodu podílu není usnesením, kvůli kterému, by došlo ke změně společenské smlouvy, a proto není k jeho přijetí tak potřeba osvědčení notářským zápisem ani dvoutřetinového souhlasu všech společníků.

Je důležité poukázat, že může dojít ke sjednání omezení převoditelnosti i v rámci smlouvy. Jedná se zejména o opci, výhradu zpětné koupě nebo předkupní právo k podílu. Takové omezení ovšem působí pouze *inter partes* a nemá tak vliv na platnost vzniku zástavního práva. Oprávněný se však bude moci domáhat náhrady škody, kterou mu zástavce svým jednáním způsobil.

Dalším způsobem omezení převoditelnosti podílu může být například omezení, které vzniklo v důsledku předkupního práva k podílu, které je upraveno v rámci společenské smlouvy. K povaze předkupního práva jako institutu, který omezuje převoditelnost, se v minulosti vyjádřil Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2811/99, kde konstatoval že: „*Podmínka přednostní nabídky obchodního podílu ostatním společníkům je objektivní podmínkou oprávnění převést obchodní podíl na třetí osobu, není-li splněna, nelze obchodní podíl na třetí osobu platně převést.*“ Představme si, že jeden ze

společníků se rozhodl svůj podíl zastavit a ostatní by k tomuto podílu také měli zástavní právo. Měl by ho snad první nabídnout k zastavení ostatním společníkům za podmínky, na kterých se dohodnul se zástavním věřitelem?

Účelem je zachování postupu, a to v souladu s ustanovením § 209 odst. 3 ZOK, kdy se nevyžaduje souhlas orgánu společnosti při prodeji zastaveného podílu. Podmínky převoditelnosti k zastavení podílu je tedy nutné splnit zejména z toho důvodu, aby společníci mohli ovlivnit, zda nechají vstoupit třetí osobu do společnosti či nikoli. Při omezení předkupním právem v okamžiku zastavení podílu na svých právech postižení žádným způsobem nejsou. Předkupní právo společníků se tak ukáže až v momentu prodeje zastaveného podílu, a to postupem dle ustanovení § 209 odst. 3 ZOK. V případě, že by předkupní právo ze společenské smlouvy svědčilo pouze některému ze společníků, případně třetí osobě, mělo by mít přednost před předkupním právem společníků dle ustanovení §213 odst. 1 ZOK.

Kdyby například nastala taková situace, kdy zřízení zástavního práva k podílu je vyloučeno v rámci společenské smlouvy a převod podílu na třetí osoby je neomezeně možný, vznikla by otázka, zda v případě, kdy je uzavřena zástavní smlouva k podílu v rozporu s ujednáním ve společenské smlouvě, musí k těmto omezením ve společenské smlouvě přihlídnout z úřední povinnosti i rejstříkový soud. Dle ustanovení § 90 odst. 1 VeřRej platí, že „*rejstříkový soud zkoumá, zda údaje o skutečnostech, které se do veřejného rejstříku zapisují, vyplývají z listin, které mají být k návrhu doloženy*“. Když společenská smlouva tutu možnost výslovně vylučuje, pak rejstříkový soud musí z úřední povinnosti tento návrh zamítnout.⁸⁴

Co se týče zastavitelnosti podílu, který v budoucnu teprve vznikne, ale také podílu, který sice už z právního hlediska existuje, ale zástavce získá k tomuto podílu vlastnické právo až v budoucnu. Dle právní úpravy ČR je totiž možné zřídit více zástavních práv na jednom podílu. Poté v rámci realizace zástavního práva je nutné v případě vícrát zatíženého podílu zástavním právem řešit otázku pořadí zástavních práv. Nejspíš je dané možné, tedy

⁸⁴ ŠTENGLOVÁ, I. in HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol.: *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 339.

myšleno zřízení zástavního práva i k podílu, který vznikne teprve v budoucnu, neboť neexistuje žádné ustanovení, které by tuto možnost vylučovalo a zároveň ustanovení § 1760 o.z.⁸⁵ výslovně umožňuje disponovat s věcmi, které v okamžiku uzavření smlouvy ještě neexistují.

Toto může nastat, když společnost s ručením omezeným chce například zvýšit svůj základní kapitál převzetím vkladové povinnosti, přičemž se stanoví, že zvýšením základního kapitálu dojde k vytvoření nového druhu podílu. Nový společník společnosti, který bude mít zájem získat právě tento nový podíl, bude chtít jeho nabytí financovat prostřednictvím úvěru, kdy jeho dluh bude zajištěn zástavním právem k podílu. V této situaci společně s podpisem dané osoby písemného prohlášení o převzetí vkladové povinnosti dle § 224 odst. 1 ZOK⁸⁶ může zástavce uzavřít smlouvu o zřízení zástavního práva k podílu. V tomto případě bude nutné dát zvýšený pozor na to, aby byl podíl přesně a správně identifikován a smlouva tak nemůže být zpochybněna pro neurčitost.

3.3.2 PODÍL VE SPOLEČNÉM JMĚNÍ MANŽELŮ

Dle § 32 odst. 4 ZOK⁸⁷ je podíl v obchodní společnosti i ve společném jmění manželů, pokud tam jako věc dle § 709 o.z. náleží. S účinností od 28. 2. 2017 bylo ustanovení § 709 odst. 3 o.z. doplněno ustanovením části první, Čl. I., bodu 9 zákona č. 460/2016, a to o větu: *"Nabytí podílu nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev."* Dle § 709 o.z. je součástí společného jmění také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva. Při dispozici s podílem, který jako věc je zahrnut v SJM, je nutný k dispozici s podílem za trvání manželství také souhlas manžela.⁸⁸ Zákon předpokládá, že se společníkem obchodní korporace stane jen jeden

⁸⁵ § 1760 o.z. stanoví, že: *„Skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává.“*

⁸⁶ § 224 odst. 1 ZOK stanoví, že: *„(1) Vkladová povinnost se přebírá písemným prohlášením, které obsahuje a) výši vkladu připadající na nový podíl a výši nového podílu, částku zvýšení vkladu připadající na dosavadní podíl a výši tohoto podílu a případné vkladové ážio, b) popis nepeněžitěho vkladu a částku, která se započítává na emisní kurs společníka, určenou na základě znaleckého posudku, c) lhůtu pro splnění vkladové povinnosti, a d) případné prohlášení budoucího společníka, že přistupuje ke společenské smlouvě.“*

⁸⁷ § 32 odst. 4 ZOK stanoví, že: *„Je-li podíl v obchodní společnosti ve spoluvlastnictví, jsou spoluvlastníci společným společníkem a podíl spravuje vůči obchodní společnosti jen správce společné věci.“*

⁸⁸ ŠLAUF, Petr, PŘÍVARA, Mojmír, FIALA, Jiří, MILOTOVÁ, Martina, SVEJKOVSKÝ, Vít, KRAUS, Pavel, DEVEROVÁ, Lenka, KABELKOVÁ, Eva, VYCHOPENĚ, Martin. *Vzory zakládacích*

z manželů, a pro daný případ obsahuje toto pravidlo, které stanoví, že v majetkové rovině spadá podíl do SJM.

Důležitou poznámkou je, že zásadně nikdo se nemůže stát členem obchodní korporace bez relevantního projevu své vůle, neboť s účastí jsou spojena nejen práva, ale i povinnosti a tyto povinnosti nelze nikomu uložit proti jeho svobodné vůli. Nelze zapomenout na osobní složku členství v obchodní korporaci a pouhé majetkové společenství nemůže současně založit i členství v korporaci. Jedná-li pouze jeden z manželů, ostatní účastníci možná ani neví, že se společníkem má stát i jiná osoba než ta, která s nimi jedná, a to z důvodu manželství té osoby. Pokud by jim taková skutečnost byla známa, a nebudou-li s účastí druhého manžela ve společnosti souhlasit, bude nabyvatel podílu nucen podíl nabývat za podmínek stanovených v ustanovení § 709 odst. 1 písm. d) o.z., tedy ze svého výlučného vlastnictví, které by do SJM nespadlo.

dokumentů, právních jednání ve vztahu k obchodním korporacím. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 27.

3.3.3 VZOR SOUHLASU MANŽELA SE ZASTAVENÍM PODÍLU

Zde uvádím, jak by měl příkladně vypadat takový souhlas manžela se zastavením podílu v obchodní korporaci.

SOUHLAS MANŽELA

Já, níže podepsaný,

Karel N.,

nar. 14. 10. 1985,

bytem Duhová č. p. 18, 257 91 Sedlec,

jako manžel paní Diany Zemanové,

vyslovuji souhlas s tím, aby moje manželka zastavila podíl ve výši 50% rovnající se poměru vkladu 50 000 Kč ku základnímu kapitálu společnosti META s. r. o., IČ 123 44 567, se sídlem Na Parkovišti 60, 160 00 Praha 6, ve výši 100 000 Kč, a to ve prospěch Zástavní banky a.s., IČ 789 25 964.

Souhlasím s tím, aby zastavení tohoto podílu bylo učiněno za účelem vzetí úvěru od Zástavní banky a.s. ve výši 40.000 Kč.

V Plzni dne

*.....
Karel N. (podpis)*

3.4 Vady podílu

Zde je vhodné hned na začátek zmínit usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 5452/2008, který řekl, že *„není pochyb o tom, že obchodní podíl jako předmět převodu rozhodně nelze ztotožňovat se zbožím. (...) Nepochybně však je možné, aby si strany smlouvy o převodu obchodního podílu dohodly, jaké „vlastnosti“ musí obchodní podíl, resp. – zprostředkovaně – podnik společnosti, o jejíž obchodní podíl jde, mít. Pokud jde o takové dohodnuté (vymíněné) vlastnosti obchodního podílu (k němu příslušejícího podniku), lze podle přesvědčení Nejvyššího soudu, právní úpravu odpovědnosti za vady zboží použít.“*⁸⁹

Dále je důležité zmínit názor, jež Nejvyšší soud formuloval v usnesení ze dne 26. října 2010, sp. zn. 29 Cdo 5452/2008, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročník 2012, pod číslem 20, podle kterého si strany smlouvy o převodu obchodního podílu mohou dohodnout, jaké *„vlastnosti“* musí mít obchodní podíl, kdy ve vztahu k takto dohodnutým vlastnostem obchodního podílu (k němu *„příslušejícího“* podniku), lze pak aplikovat právní úpravu odpovědnosti za vady zboží.⁹⁰

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 5452/2008.

⁹⁰ Obdobně i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. března 2014, sp. zn. 29 Cdo 938/2012.

4 Zastavení podílu ve společnosti s ručením omezeným

4.1 Zastavení nevtěleného podílu

Zde je obligatorní formou zástavní smlouvy smlouva písemná, a to s úředně ověřenými podpisy. ObchZ výslovně určoval, že zástavní smlouva musí mít písemnou formu a podpisy na zástavní smlouvě musí být úředně ověřeny.⁹¹ Právní úprava zastavení podílu v korporaci, která je účinná od 1. ledna 2014, již takové zvláštní ustanovení postrádá, nicméně výkladem lze dospět k totožnému závěru, podle něhož platí tento stejný požadavek na formu zástavní smlouvy i po 1. lednu 2014.

Obdobně zní i stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2015, Cpjn 204/2015, R 31/2016, bod IV.: „*IV. Je-li zřizováno zástavní právo k podílu ve společnosti s ručením omezeným, který není představován kmenovým listem, musí být podpisy smluvních stran na zástavní smlouvě úředně ověřeny.*“⁹² V tomto stanovisku Nejvyšší soud dle mého názoru správně dovodil, že z ustanovení § 1320 odst. 1 o.z. a z ustanovení § 32 odst. 3 ZOK vyplývá, že lze-li podíl převést pouze za určitých stanovených podmínek, vyžaduje se splnění těchto stejných podmínek i při zastavení, a tím pádem dopadá tento požadavek i na úřední ověření podpisů.

Nutnou písemnou formu zástavní smlouvy je možné dovodit z ustanovení § 1314 odst. 1 o.z., neboť podíl v korporaci, který není představován cenným papírem, nelze, neboť se jedná o nehmotnou movitou věc, odevzdat zástavnímu věřiteli. Nicméně podle ustanovení § 1320 odst. 1 věty první o.z., lze-li podíl v korporaci volně převést, lze k němu zřídit i zástavní právo a lze-li podíl převést jen za určitých podmínek, vyžaduje se splnění týchž podmínek při jeho zastavení, což podobně následně stanoví i § 32 odst. 3 ZOK, který následně nadto klade na smlouvu o převodu podílu nevtěleného do kmenového listu požadavek na písemnou formu s úředně ověřenými podpisy.⁹³ Musí-li mít tedy smlouva

⁹¹ § 117a odst. 1 ObchZ.

⁹² Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2015, Cpjn 204/2015, R 31/2016, bod IV.

⁹³ § 209 odst. 2 ZOK.

o převodu podílu nevtěleného do kmenového listu písemnou formu s úředně ověřenými podpisy, musí být tato forma dodržena i při zastavení podílu.

4.1.1 SMLOUVA O SMLouvĚ BUDOUcí

Ve zkratce k smlouvě o smlouvě budoucí, která se nabízí, jako řešení v případě, kde smluvní strany nemohou uzavřít díky výše uvedenému platně smlouvu o převodu podílu, a to v případě, kdy nejsou schopni okamžitě provést úřední ověření podpisů.⁹⁴

Pokud by došlo k úřednímu ověření podpisů na smlouvě později, smlouva je sice platná a účinná, ale v mezidobí vznikne fáze nejistoty, kde se jedna ze stran může či nemusí rozhodnout, že svůj podpis úředně ověřit nenechá. Následně by povinnosti z uzavřené smlouvy o zastavení podílu byly soudně nevymahatelné, což není žádoucí stav a strany s touto vizí by smlouvu nejspíše ani nepodepsali. S ohledem na výklad, který byl přijatý Nejvyšším soudem, je taková smlouva neplatná a před soudem nepoužitelná pro vynucení povinností ze smlouvy. Tomuto nežádoucímu výsledku je možné zabránit uzavřením smlouvy o smlouvě budoucí o převodu podílu. Smlouva o smlouvě budoucí nemá nijak stanovenou formu a odborná literatura dovozuje, že formu smlouvy o smlouvě budoucí nelze dovozovat z formy smlouvy, jež bude uzavírána v budoucnosti.⁹⁵

4.1.2 SITUACE, KDY DOJDE K ODSTOUPENÍ OD SMLOUVY

V rámci této části se budu věnovat situaci, kdyby došlo k převodu podílu, ovšem poté by došlo i k odstoupení od smlouvy, a to ze strany prodávajícího, přičemž by ale už kupující zřídil zástavní právo před účinností tohoto odstoupení ze strany prodávajícího. Odstoupením od smlouvy ze strany prodávajícího se daná smlouva zrušuje od počátku, což je v souladu s ustanovením § 2004 odst. 1 o.z., přičemž dále z ustanovení § 2005 odst. 1 o.z. vyplývá, že tímto odstoupením nesmějí být dotčena práva třetích nabytá v dobré víře, když toto ustanovení stanoví, že: „*Odstoupením od smlouvy zanikají v rozsahu jeho účinků práva a povinnosti stran. Tím nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře.*“⁹⁶ Dané stvrzuje i odborná literatura, která také říká, že toto ustanovení odsouvá účinky odstoupení

⁹⁴ HULMÁK, M. in *Občanský zákoník V. Komentář*, C. H. Beck, § 1785, s. 284.

⁹⁵ Tamtéž, s. 284.

⁹⁶ § 2005 odst. 1 o.z..

vůči třetím stranám, pokud tedy jednaly v dobré víře. Z daného vyplývá, že v případě zřízení zástavního práva zástavcem, kdy ke dni uzavření smlouvy je zástavce skutečným vlastníkem podílu a následně o tento svůj titul *ex tunc* přijde, není ztrátou vlastnického titulu zástavce negativně dotčena i osoba zástavního věřitele.⁹⁷

4.1.3 ZPŮSOB NABYTÍ ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K NEVTĚLENÉMU PODÍLU

Způsob nabytí zástavního práva k nevtělenému podílu je zápis do obchodního rejstříku, a to dle § 1322 odst. 1 o.z., přičemž je to jediný způsob vzniku. Zástavní právo k podílu nemůže vzniknout jiným způsobem, a to ani zápisem do Rejstříku zástav, jakkoliv by se z § 1319 o.z. mohlo vyvozovat něco jiného.⁹⁸ Jedná se v tomto případě o zápis konstitutivní, a to dle ustanovení § 48 odst. 1 písm. f) zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob v platném znění. Shodně se vyjádřil i Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 28. 07. 2015, sp. zn. 14 Cmo 354/2014, R 43/2016: „zástavní právo k podílu v korporaci, který není představován cenným papírem či zaknihovaným cenným papírem, vzniká zápisem do veřejného rejstříku, v němž je korporace zapsána; jiný způsob vzniku zástavního práva nelze sjednat“.⁹⁹ Je nutné poukázat, že s účinností od 1. 1. 2021 došlo ke změně právé v ustanovení § 48 odst. 1 písm. f) VeřRej, a došlo tak k výslovnému zakotvení této úpravy.

Může ovšem nastat situace, kdy v některých případech bude zástavní právo k nevtělenému podílu zapsáno deklaratorně, a to se jedná zejména o situaci dle ustanovení § 1350 odst. 1 o.z., kdy změnou společenské smlouvy dojde k tomu, že nově nebudou podíly představovány kmenovými listy, přičemž společník daný kmenový list již zastavil.

⁹⁷ ŠILHÁN, J. in *Občanský zákoník V. Komentář* C. H. Beck., § 2005, str. 1215.; Kindl, T. in *Občanský zákoník. Komentář* WK, svazek V., § 2005, s. 525.

⁹⁸ DĚDIČ, J., ŠUK, P. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci*, *Obchodněprávní revue* číslo 6, ročník 2014.

⁹⁹ VS v Praze 14 Cmo 354/2014 (Rc 43/2016): „1. Zástavní právo k podílu v korporaci, který není představován cenným papírem či zaknihovaným cenným papírem, vzniká zápisem do veřejného rejstříku, v němž je korporace zapsána; jiný způsob vzniku zástavního práva nelze sjednat. 2. Zástavní věřitel je aktivně věcně legitimován k podání návrhu na zápis zástavního práva k podílu v korporaci do obchodního rejstříku (§ 11 odst. 1 ZŘS, § 1322 o.z.). 3. Má-li být do obchodního rejstříku zapsáno zástavní právo k družstevnímu podílu, musí být současně do obchodního rejstříku zapsán člen družstva, jehož podíl se zastavuje, a zastavovaný družstevní podíl.“

Prakticky je k zápisu zástavního práva do obchodního rejstříku nutné podat návrh na změnu zápisu. Tento návrh musí být podán dle ustanovení § 18 a ustanovení § 19 VeřRej na předepsaném formuláři a musí být doložen listinami o skutečnostech, které mají být do veřejného rejstříku zapsány. V případě zápisu zástavního práva k podílu je touto listinou bezpochyby zástavní smlouva a v případě, kdy je převod, resp. zastavení podílu, omezeno souhlasem orgánu společnosti, je nutné doložit nějaký doklad o tom, že byl souhlas udělen.

K podání návrhu na zápisu změny podle §42 a 47 VeřRej je oprávněna sama společnost. Odborná veřejnost vede ohledně aktivní legitimace zástavce a zástavního věřitele k podání návrhu na zápis zástavního práva do obchodního rejstříku menší spor.

J. Dědič, P. Šuk a P. Hampel dovozují, že takové právo má zástavce i zástavní věřitel, což dovozují zejména z výkladu ustanovení § 1322 odst. 2 o.z., který stanoví, že *„zástavce nebo zástavní věřitel oznámí korporaci vznik zástavního práva bez zbytečného odkladu; oznámení se však nevyžaduje, dal-li příslušný orgán korporace k zastavení souhlas“*. Tato skupina autorů tvrdí, že vzhledem k tomu, že zápis do veřejného rejstříku je zápisem konstitutivním, bylo by ustanovení obsoletním, pokud by jediným aktivně legitimovaným k podání návrhu byla sama společnost, která by se o vzniku zástavního práva dozvěděla jako první. Z tohoto dovozují závěr, že výše citované ustanovení implicitně dává účastníkům zástavní smlouvy právo návrh na zápis změny podat.

Druhá část odborné veřejnosti zastává názor, že jedinou aktivně legitimovanou osobou k podání návrhu je v souladu s ustanoveními § 11 odst. 1, § 42 a § 47 VeřRej pouze společnost, které se zápis týká. Až potom, co nesplní svoji povinnost do 15-ti dnů ode dne, kdy jí tato povinnost vznikla, může návrh podat kdokoli, kdo na tom projeví právní zájem, zejména smluvní strany zástavní smlouvy. V takovém případě musí být součástí návrhu mimo jiné také doklad o tom, že společnost již více než 15 dní prodlévá se svou povinností.

Problémy působí již uvedené ustanovení §1322 odst. 2 o.z., které se vykládá i tak, že zákonodárce neměl na mysli oznámení vzniku zástavního práva společnosti, nýbrž oznámení zřízení zástavního práva, s tím, že v návaznosti na toto oznámení je společnost povinna bez

zbytečného odkladu podat návrh na zápis zástavního práva do obchodního rejstříku.¹⁰⁰ Ustanovení § 1322 odst. 2 nebude ve skutečnosti nikdy zcela splněno, a to zejména kvůli povaze řízení ve věcech veřejných rejstříků. Podle ustanovení § 84 VeřRej je totiž účastníkem osoba, která podala návrh na zápis a zapsaná osoba. Společnost tedy bude ve všech případech účastníkem řízení.

Vzhledem k tomu, že řízení o zápisu zástavního práva, pokud by byla navrhovatelem některá ze smluvních stran, nebude naplňovat znaky v § 81 ani §92 VeřRej a soud rozhodne usnesením v souladu s ustanovením §93 VeřRej, přičemž toto usnesení soud doručí všem účastníkům řízení, tj. jak navrhovateli, pokud bychom připustili osobu odlišnou od společnosti, tak společnosti. Společnost se tedy o vzniku zástavního práva dozví nejpozději od soudu.

Dle ustanovení § 81 VeřRej by muselo být podkladem pro zápis rozhodnutí soudu nebo správního orgánu. Podle ustanovení § 92 VeřRej by podkladem musel být notářský zápis s tím, že navrhovatelem a účastníkem řízení je zapsaná osoba, které se zápis týká. Tohle jsou jediné případy, kdy soud může rozhodnout přímým zápisem ve věci, a účastníci nemají možnost odvolání proti takovému rozhodnutí. Otázkou zůstává, jaký je vlastně význam ustanovení § 1322 odst. 2 o.z..

¹⁰⁰ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 151-152.

4.1.4 OCHRANA TŘETÍCH OSOB SPOČÍVAJÍCÍ V ZÁPISU DO OBCHODNÍHO REJSTŘÍKU

Obchodní rejstřík plní funkci veřejného registru informujícího o podnikatelích a podílech, které jsou případně zatíženy zástavním právem, co ale pokud podíl, který je zatížen zástavním právem, není evidovaný v obchodním rejstříku? Zástavní věřitel má nepochybně zájem na tom, aby bylo zástavní právo k podílu rovněž zapsáno do obchodního rejstříku, kdy na obchodní rejstřík a údaje v něm zveřejněné je nutné vztáhnout ustanovení § 121 odst. 1 o.z.¹⁰¹ upravující materiální publicitu obchodního rejstříku. Co, je důležitým rozdílem oproti Rejstříku zástav, je skutečnost, že Rejstřík zástav není veřejně přístupným rejstříkem a nepožívá formální a materiální publicity v tom smyslu, jak ji požívá obchodní rejstřík. Získat výpis z obchodního rejstříku je relativně velmi jednoduše možné skrze dálkový přístup prakticky ihned, zatímco z Rejstříku zástav je možné získat pouze opis nebo výpis nebo potvrzení o tom, že v něm určitá věc není evidována jako zástava, a to prostřednictvím notáře v souladu s ustanovením § 35i NotŘ, což činí údaje evidované v obchodním rejstříku přístupnější a zároveň lépe vyhledatelné než údaje zapsané v Rejstříku zástav.

4.1.5 MATERIÁLNÍ PUBLICITA

Princip materiální publicity, který je například vyjádřen v ustanovení § 8 VeřRej¹⁰², znamená, že údaje zapsané v obchodním rejstříku jsou právně relevantní vůči třetím osobám i v případě, že neodpovídají skutečnosti, jsou-li splněny podmínky pro dané stanovené právě v VeřRej.¹⁰³ Úpravu pozitivní stránky materiální publicity obsahuje i první věta § 121 odst. 1 o.z.. Z negativní stránky principu materiální publicity, a konkrétně v materiálním smyslu je zřejmé, že proti osobě, která právně jedná, přičemž tak jednala dle údaje zapsaného do veřejného rejstříku, pak nemá ten, jehož se tento zápis týká, právo namítnout, že zápis neodpovídá skutečnosti, přičemž tuto zásadu stanoví o.z. pro všechny veřejné rejstříky. Je-

¹⁰¹ § 121 odst. 1 o.z. stanoví, že: „Proti osobě, která právně jedná důvěřujíc údajem zapsanému do veřejného rejstříku, nemá ten, jehož se zápis týká, právo namítnout, že zápis neodpovídá skutečnosti.“

¹⁰² § 8 VeřRej stanoví, že „(1) Proti osobě, která právně jedná důvěřujíc údajem zapsanému do veřejného rejstříku, nemá ten, jehož se zápis týká, právo namítnout, že zápis neodpovídá skutečnosti. (2) Údaje a obsah listin, jejichž zveřejnění zákon ukládá, může zapsaná osoba namítat vůči třetím osobám až od okamžiku jejich zveřejnění, ledaže by prokázala, že třetí osobě byly známy dříve. Těchto údajů a obsahu listin se však zapsaná osoba nemůže dovolávat u jednání uskutečněných do šestnáctého dne po zveřejnění, jestliže třetí osoba prokáže, že o nich nemohla vědět.“

¹⁰³ DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. § 8 [Účinky materiální publicity]. In: Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 14.

li údaj zapsaný ve veřejném rejstříku řádně zapsán a také zveřejněn, nemůže se nikdo po uplynutí patnácti dnů ode dne zveřejnění dovolávat toho, že o zveřejněném údaji nemohl vědět.¹⁰⁴

Údaje a obsah listin, jejichž zveřejnění zákon ukládá, může zapsaná osoba namítat vůči třetím osobám až od okamžiku jejich zveřejnění. Může ale také samozřejmě prokázat, že tyto údaje byly třetí osobě známy již dříve. V takovém případě má důkazní břemeno zapsaná osoba. Těchto údajů se však ona zapsaná osoba nemůže dovolávat u jednání uskutečněných do šestnáctého dne po zveřejnění, pokud třetí osoba prokáže, že o nich nemohla vědět a nevěděla.¹⁰⁵ Od principu materiální publicity zápisů ve veřejném rejstříku je třeba odlišit účinky zápisů ve veřejném rejstříku, kdy zápis určité skutečnosti do veřejného rejstříku má buď konstitutivní účinky¹⁰⁶, nebo deklaratorní účinky¹⁰⁷. Třetí osoby se mohou dovolat nezveřejněných údajů a obsahu listin, není-li nezveřejněním způsobena neúčinnost, což znamená, že se toto ustanovení vztahuje pouze na zápisy deklaratorní, nikoli na zápisy konstitutivní.¹⁰⁸

„Má se za to, že ten, kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře.“¹⁰⁹ Důležité je upozornit na fakt, že ze zmíněného ustanovení § 7 o.z. plyne, že dobrá víra se předpokládá. To znamená, že ten, kdo by chtěl vznést námitku, že zapsaný stav neodpovídá stavu skutečnému, by musel prokázat, že jednající nebyl v dobré víře.¹¹⁰

Zákon zná zapsané a zveřejněné údaje, je tak i v rámci zákona upravena možná kolize mezi těmito údaji, která by touto zákonnou úpravou mohla vzniknout. Je tak upraveno ve prospěch údajů zapsaných, s výjimkou, že třetí osobě byl zapsaný údaj znám. Obecná právní úprava proto stanoví v ustanovení § 121 odst. 2 věta druhá o.z., že *„neodpovídá-li zveřejněný*

¹⁰⁴ HOLEJŠOVSKÝ, J. § 121 [Princip materiální publicity]. In *Občanský zákoník I. Obecná část* (§ 1–654). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 633.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 633.

¹⁰⁶ O konstitutivní zápis jde tehdy, jestliže teprve zápisem do veřejného rejstříku dochází ke vzniku, změně či zániku určitého právního stavu (skutečnosti).

¹⁰⁷ O deklaratorní zápis do veřejného rejstříku jde tehdy, jestliže určitá právní skutečnost nastává bez ohledu na to, zda byla zapsána do veřejného rejstříku, a zápis do veřejného rejstříku má význam pouze z hlediska principu materiální publicity.

¹⁰⁸ § 8 odst. 3 VeřRej.

¹⁰⁹ § 7 o.z.

¹¹⁰ DĚDIČ, Jan, LASÁK, Jan. § 8 [Účinky materiální publicity]. In: *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 14.

údaj zapsanému údaji, nemůže se ten, jehož se údaj týká, vůči jiné osobě dovolat zveřejněného údaje; prokáže-li však, že jí byl zapsaný údaj znám, může proti ní namítnout, že zveřejněný údaj zapsanému neodpovídá“¹¹¹, přičemž speciálně je upravena kolize znění v českém a cizím jazyce, a to konkrétně podle ustanovení § 9 odst. 2 VeřRej, který stanoví: „jestliže existuje nesoulad mezi zněním zápisu ve veřejném rejstříku v českém a cizím jazyce nebo listin uložených ve sbírce listin v českém jazyce a dobrovolně uloženým překladem těchto listin do cizího jazyka podle § 74 odst. 1 VeřRej, nelze se vůči třetím osobám dovolávat znění zveřejněného nebo uloženého do sbírky listin v cizím jazyce.“

Zásada materiální publicity se tedy uplatní na veřejné rejstříky i veřejné seznamy. Materiální publicita je však ve veřejných rejstřících a veřejných seznamech promítnuta zcela odlišně. Je zejména z toho důvodu, že veřejný rejstřík a jeho materiální publicita není vytvořena v zájmu evidence věcí, a to i přesto, že veřejné rejstříky věci a právní vztahy k nim evidují. Pokud se věnujeme zápisu zástavního práva k podílu v obchodním rejstříku, tj. situaci, kdy chce zástavní věřitel zřídit zástavní právo k podílu ve společnosti s ručením omezeným, můžeme si všimnout, že právní ochrana zástavního věřitele v zápis v obchodním rejstříku je výrazně menší, než jaká je ve srovnání s veřejnými seznamy, a to konkrétně a zejména ve srovnání s katastrem nemovitostí. Uvedené negativa veřejného seznamu jsou způsobena tím, že v rámci našeho právního řádu nejsou veřejné rejstříky určeny pro evidenci věcí, přestože jsou v něm věci a vlastnická práva k nim evidovány, a to i přes to, že v případě zástavního práva k podílu má dokonce zápis konstitutivní účinky. Toto je navíc o to více komplikovanější z důvodu, že zápis do obchodního rejstříku jsou oprávněni provádět přímo i notáři. Jeden z těch hlavních rozdílů mezi evidencí katastru nemovitostí a obchodního rejstříku je zejména v tom, že pravidla pro zápis do katastru nemovitostí jsou obsažena v zákonné normě, ale pravidla pro zápis skutečností do obchodního rejstříku jsou majoritně upravena pouze ve vnitřních předpisech rejstříkových soudů.

¹¹¹ § 121 odst. 2 věta druhá o.z.

4.1.6 FORMÁLNÍ PUBLICITA

Princip formální publicity vychází ze skutečnosti, že obchodní rejstřík je přístupný každému bez ohledu na existenci nebo neexistenci jeho právního zájmu. Zde je vhodné zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu 30 Cdo 3172/2007: „*Zápisy do obchodního rejstříku spočívají na principu publicity, který působí ve formálním a materiálním smyslu. Formálním principem publicity se vyjadřuje, že obchodní rejstřík je přístupný každému a že každý má právo do něho nahlížet a pořizovat si kopie a výpisy. Princip materiální publicity znamená, že údaje zapsané v obchodním rejstříku jsou právně účinné navenek i v případě, že neodpovídají skutečnému stavu, jsou-li splněny podmínky uplatnění principu materiální publicity.*“¹¹²

4.1.7 OZNÁMENÍ KORPORACI

Ustanovení § 1322 odstavec druhý o.z. stanoví, že: „*Zástavce nebo zástavní věřitel oznámí korporaci vznik zástavního práva bez zbytečného odkladu; oznámení se však nevyžaduje, dal-li příslušný orgán korporace k zastavení podílu souhlas.*“¹¹³ Oznámení právnické osobě narovnává situaci, při které nemusí být korporace účastna zřízení zástavního práva, a to dokonce ani jeho vzniku. Význam tohoto oznámení však není, a to zejména vzhledem k povinnému zápisu zástavního práva do veřejného rejstříku, zcela jasný, neboť zápis do veřejného rejstříku je účinný vůči všem a je, jak již bylo zmíněno v této práci i dostupný každému. Notifikace by měla smysl tehdy, pokud by to byla pouze korporace, kdo může podat návrh na zápis zástavního práva do veřejného rejstříku. Za předpokladu, kdy každý může o existenci zástavního práva vědět, tedy i právnická osoba, se navíc jeví jako nadbytečná i výjimka pro případy, že zastavení bylo odsouhlaseno orgánem korporace. Proto je nutné vnímat ustanovení § 1322 o.z. tak, že stanovuje pouze notifikační povinnost, která je zároveň dle odstavce 2 pouze povinností pořádkovou a její porušení nemá žádné důsledky, protože korporace má možnost se o existenci zástavního práva dozvědět a následně jej i případně zkontrolovat.¹¹⁴

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3172/2007.

¹¹³ § 1322 odst. 2 o.z.

¹¹⁴ HAVEL, Bohumil. § 1322 [Vznik zástavního práva a jeho oznámení korporaci]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1301.

4.2 Zastavení kmenového listu

Kmenový list je cenný papír na řad upravený v rámci ZOK, který představuje podíl společníka ve společnosti s ručením omezeným. Definici cenného papíru nalezneme v ustanovení § 514 o.z. a jedná se tedy o listinu, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru (listiny) nelze bez této listiny uplatnit, ani převést. Podle ustanovení § 1328 o.z. obecně vzniká zástavní právo k cennému papíru smlouvou a odevzdáním zástavnímu věřiteli, případně třetí osobě, která má zástavu opatrovat. Institut cenného papíru, který se vztahuje právě k obchodnímu podílu, lze v našem právním systému najít už v období habsburské monarchie, kdy se konkrétně jedná o komanditní společnost na akcie, kdy podíl komanditisty v rámci této společnosti byl představován právě cenným papírem, tj. akcií. Tento typ korporace lze rovněž najít ve Francii, a to mnohem dříve, když první společnost, která odpovídala dnešnímu modelu komanditní společnosti na akcie vznikla ve Francii už v roce 1716, a jednalo se konkrétně o společnost Bank Law & Co., která byla pojmenovaná po zakladateli Johnu Law. V Německu byla komanditní společnost na akcie jednotně upravena poprvé v roce 1861 v Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch.¹¹⁵ Zároveň i důvodová zpráva k ZOK rovněž zmiňuje vliv francouzské úpravy, a to zejména v reakci na aktuální vývoj evropského korporálního práva.¹¹⁶ Ovšem konkrétně kmenový list či obdobný institut ve většině odkazovaných zdrojů jako zdroj inspirace nenajdeme.

Co se týče titulu, tedy požadavku na formu zástavní smlouvy, není zde kladen žádný konkrétní požadavek. Zástavní právo tak tedy vzniká zástavním rubopisem a předáním zástavnímu věřiteli, popř. třetí osobě, která má podle zástavní smlouvy zástavu opatrovat (§ 1328 odst. 1 a odst. 2 o.z.). Zástavní rubopis je tedy písemné prohlášení zástavce učiněné přímo na kmenovém listu, který musí obsahovat doložku vyjadřující význam zastavení tohoto kmenového listu. V praxi se obvykle bude jednat o doložku „*k zastavení*“. Zástavní rubopis musí obsahovat tuto zástavní doložku, označení věřitele, které však občanský zákoník blíže nespecifikuje, a podpis zástavce.¹¹⁷ Zástavní právo tak může vzniknout pouze

¹¹⁵ Srov. Ständer, K., Juřica, A. *Komanditní společnost s podíly vtělenými do cenného papíru podle české a německé úpravy*. Obchodněprávní revue, 2013, č. 4., a Semler, Perlitt, *Münchener Kommentar Aktiengesetz*. 2. vydání, 2000, před § 278 Rdnr. 8.

¹¹⁶ Sněmovní tisk č. 363/0 v 6. volebním období, *Důvodová zpráva*, str. 38.

¹¹⁷ ŠPERKOVÁ, K. *Specifika zástavního práva k cenným papírům*. [online]. [cit. 22. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/specifika-zastavniho-prava-k-cennym-papirum-96112.html>

předáním zástavnímu věřiteli, případně třetí osobě, a tudíž jej nemůže držet zástavní dlužník. Toto je dle mého uvážení celkem nelogické a nepraktické, protože zástavní dlužník tak nemůže vykonávat žádná svá práva společníka ve společnosti. Vzhledem k povinnosti vyznačit na kmenový list zástavní rubopis bych následně *de lege ferenda* považovala za přijatelné, aby právní úprava umožňovala zastavený kmenový list ponechat zástavnímu dlužníkovi, neboť ten jej stejně může pouze s velkými obtížemi, a to vzhledem k na něm vyznačené zástavě, zcizit.

Pokud se případně kmenový list nachází v úschově, je ke vzniku zástavního práva podle ustanovení § 1329 odst. 1 o.z. potřeba oznámení zástavce či zástavního věřitele schovateli. K tomuto oznámení je poté nutné připojit stejnopis zástavní smlouvy. Z daného vyplývá, že pro zástavní smlouvu, jejímž předmětem je kmenový list, který je v úschově, je obligatorní písemná forma, protože v opačném případě by nebylo možné pořídit její stejnopis, ten předat schovateli, a tak zřídit k tomuto kmenovému listu zástavní právo. Po vzniku zástavního práva je pak kmenový list uschován jak pro zástavce, tak pro zástavního věřitele.

Zástava kmenového listu se nezapisuje do obchodního rejstříku, což je odlišné od zástavy podílu, jenž nebyl vtělen do kmenového listu, která do obchodního rejstříku zapsána být musí, jinak zástavní právo vůbec nevznikne. Vlastníci akcií se do obchodního rejstříku nezapisují, pokud zde není pouze jediný akcionář, takže ani zástavní právo k jejich akciím se nezapisuje. Vlastníci kmenových listů však v rejstříku zapsaní jsou stejně jako ostatní společníci společnosti s ručením omezeným, není zde tedy zřejmý důvod pro tyto dvě skupiny používat odlišnou právní úpravu.

V tomto by dle mého přesvědčení mělo dojít ke změně stávající právní úpravy, a to tak, že se buď právní úprava zápisu údajů ohledně kmenových listů dá zcela do souladu s právní úpravou podílu v společnosti s ručením omezeným, tedy přidat k již existující povinnosti zapisovat do obchodního rejstříku vlastníky kmenových listů i povinnost zápisu zástavního práva k nim. Druhou možností úpravy právní regulace je dle mého názoru ji přiblížit k právní úpravě akcií, a to tak, že vlastníky kmenových listů do obchodního rejstříku

se zapisovat, a to s výjimkou jediného společníka, nebudou, a tudíž se nebude zapisovat ani zástavní právo.

Vývoj právní úpravy viditelně směřuje k tomu, že *de lege ferenda* by se měla právní úprava ohledně zápisu zástavního práva ke kmenovému listu přiklonit ke druhé ze zmiňovaných možností v předchozím odstavci, a to zejména s ohledem na novelu ZOK účinnou od 1.1.2021, která zvýšila flexibilitu kapitálových společností, kdy je možné prostřednictvím různých druhů podílů upravit různá práva a povinnosti pro jednotlivé společníky způsobem v úpravě minulé nepředpokládaným, a dá se říct až nepředstavitelným. K tomuto lze uvést i fakt, že smysl a účel kmenových listů tkví zejména v jejich možnosti neomezeného převodu, což umožňuje rovněž nakládat s nimi v rámci obchodních vztahů, a to podobně jako s akciemi, kdy si lze i představit situaci, že bude v rámci společnosti s ručením omezeným vklad společníka představován zvláštním druhem podílu, a to tzv. „*investičním podílem*“, ke kterému bude následně kmenový list vydán, právě z důvodu možnosti jeho obchodovatelnosti a jednoduché převoditelnosti z pohledu investora. Toto otevírá skutečné přiblížení společnosti s ručením omezeným ke společnosti akciové, a to za současného zachování výhod, které společnost s ručením omezeným zejména pro začínající podnikatele a start-upové projekty představuje, neboť tito zpravidla zatím nedisponují kapitalizovanými aktivami a mají typicky pouhé know-how, kdy je pro ně zároveň zá této situace nemožné složit minimální výši základního kapitálu akciové společnosti, která činí 2 miliony korun českých.¹¹⁸

S ohledem na výše uvedené je dle mého názoru zřejmé, že logickým krokem pro úpravu zápisu zástavního práva ke kmenovému listu, by se mělo analogicky postupovat stejně jako u akciových společností a vlastníci kmenových listů se do obchodního rejstříku zapisovat nebudou, a tudíž se nebude zapisovat ani zástavní právo ke kmenovým listům zřízené.

¹¹⁸ Rozhovor na dané téma s JUDr. Markem Görgesem jr., advokátním koncipientem Advokátní kanceláře Görges & Partners, se sídlem Žižkova 52, Plzeň, PSČ 301 00. Plzeň, 22.04.2021.

4.2.1 DISPOZICE S KMENOVÝM LISTEM

Co se týče zápisu do Rejstříku zástav, ten je upraven v obecné úpravě zástavního práva, a to konkrétně u cenných papírů pouze pro cenné papíry na doručitele, které avšak, jak již bylo řečeno, nejsou jako druh cenného papíru u kmenových listů povolené. Z toho zcela jasně vyplývá, že zástavní právo ke kmenovým listům do Rejstříku zástav zapsat nelze, neboť úprava týkající se cenných papírů je vůči úpravě o movitých věcech úpravou speciální a vzhledem k tomu, že zde máme výslovně stanovenou formulaci ohledně cenných papírů na doručitele je zde zřetelný smysl a účel právní úpravy zápis takových papírů do Rejstříku zástav neumožnit, a tudíž si ani v zástavní smlouvě si na základě řečení tedy nelze sjednat, že zástavní právo ke kmenovému listu vzniká zápisem do Rejstříku zástav. Tímto de facto odpadá poslední možnost zajištění publicity zástavního práva ke kmenovému listu. Je zřejmé, že u cenných papírů na řad si nikdo, a to podle dnešní právní úpravy, nemůže být stoprocentně jistý tím, jestli zástavní právo existuje bez toho, aby daný cenný papír naživo viděl a utvrdil se o jeho existenci nebo neexistenci kontrolou samotného cenného papíru.

Ustanovení § 1349 o.z. stanoví, že nemá vliv na trvání a rozsah zástavního práva ani výměna zastaveného cenného papíru za cenný papír jiný. Vzejde-li z této výměny cenný papír na řad, musí být před vydáním oprávněné osobě opatřen zástavním rubopisem.

Nadto ustanovení § 1332 odst. 1 o.z. dbá na ochranu práv vlastníka kmenového listu, kdy dle něj může během trvání zástavního práva ke kmenovému listu zástavní věřitel vykonávat jen práva spojená s tímto kmenovým listem, a to pouze v rozsahu, který byl ujednáno. Výkon práv je tak ze zákona ponechán zástavci, tedy vlastníku kmenového listu, který si však může spolu se zástavním věřitelem ujednat jiný způsob tohoto výkonu. Z druhého odstavce ale vyplývá, že se odstavec první vztahuje pouze na jiná práva než na majetková plnění ze zastaveného kmenového listu, nejspíš tedy na práva rozhodovací. Výnosy a jiná peněžitá plnění z kmenového listu pak vykonává zástavní věřitel. I v tomto případě je možné, že si strany tento výkon práv upraví odchylně.¹¹⁹

¹¹⁹ RICHTER, T. in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 - 1474). Komentář.* Praha: C.H.Beck, 2013, s. 1092.

Vzniká zde otázka, zda je možné převádět kmenový list opatřený zástavním rubopisem převodním rubopisem. Je zde nutná spolupráce zástavního věřitele, přičemž zároveň nevzniká riziko zániku zástavního práva podle ustanovení § 1377 odst. 1 písm. c) o.z.. K tomu srovnatelně důvody rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2171/2014, kdy Nejvyšší soud stál před rozhodnutím, zda „vrácením“ originálu záruční listiny zanikají práva a povinnosti z bankovní záruky. Nejvyšší soud poměrně dané vyřešil tak, že sjednaný způsob zániku bankovní záruky (vrácení originálu záruční listiny) není rozvazovací podmínkou (tj. není vedlejším ustanovením, kterým se vznik, změna či zánik subjektivních práv a povinností činí závislým na skutečnosti, která je subjektům právního úkonu v době jeho učinění neznámá), nýbrž ujednáním o zvláštním způsobu zániku bankovní záruky. A proto je takovéto vrácení dle Nejvyššího soudu nezbytné vykládat nejen v souladu s institutem bankovní záruky, ale i v souladu se zákonnými výkladovými pravidly.¹²⁰

4.2.2 PLATNÉ ZASTAVENÍ KMENOVÉHO LISTU

K platnému zastavení kmenového listu je potřeba jeho předání zástavnímu věřiteli, nebo třetí osobě, spolu s vyznačením zástavního rubopisu. Dle ustanovení § 210 odst. 2 ZOK, který stanoví, že: „*k účinnosti převodu kmenového listu vůči společnosti se vyžaduje oznámení změny osoby společníka a předložení kmenového listu společnosti*“¹²¹, je tedy převod kmenového listu účinný vůči společnosti až po oznámení změny společníka a předložení kmenového listu. Společnost tak není, ani v případě pochybností oprávněna požadovat po společníkovi předložení kmenového listu, ale musí vycházet z toho, že i kdyby měla určité pochybnosti o tom, zda osoba zapsaná v seznamu společníků již není vlastníkem kmenového listu, je pro společnost i tak důležitým pouze okamžik, kterým by jí byl převod prokázán. Pokud dojde k takovému ujednání, kdy práva společníka bude vykonávat zástavní věřitel, je tuto skutečnost nutné společnosti náležitě prokázat. Společnost pak tuto skutečnost zapíše do svého seznamu společníků a dovolí tak například zástavnímu věřiteli hlasovat na valné hromadě. Jak již bylo zmíněno, vzhledem k povinnosti vyznačit na kmenový list zástavní rubopis bych *de lege ferenda* považovala za přijatelné, aby právní úprava umožňovala zastavený kmenový list ponechat zástavnímu dlužníkovi.

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2171/2014.

¹²¹ § 210 odst. 2 ZOK.

4.2.3 VĚCNÝ STATUT KMENOVÉHO LISTU

Spojení „*věcný statut*“ je pojem, který se používá v rámci mezinárodního práva soukromého. Jedná se v daném případě o určení právního řádu, kterým se řídí věcná práva k věci. Konkrétně se jedná o vznik, zánik, obsah a právní účinky věcných práv včetně náležitostí jejich převodu. Věcný statut cenného papíru určuje, jaká práva smí k danému cennému papíru vznikat. Věcný statut je rozhodný a důležitý pro vyřešení otázky, jaký titul je potřeba k platnému vzniku věcného práva a jaké jsou poté následky, kdyby došlo k nedodržení některého z požadavků. Toto je tak schopno ovlivnit samotný vznik zástavního práva k cennému papíru a je tedy možné, že za splnění podmínek vyžadovaných českým právem by ke vzniku zástavního práva vůbec nedošlo, neboť by právní řád země, jejímž věcným statutem zastavení řídilo, vyžadoval třeba písemnou formu smlouvy.¹²²

Důležité je také pravidlo obsahuje ZMPS, co se týče zastavení cenného papíru. Úprava obsažená v ustanovení § 83 odst. 2 ZMPS stanoví, že: „*Zástavní právo k cennému papíru se řídí právem platným v místě obvyklého pobytu nebo sídla zástavního věřitele v rozhodné době, nezvolí-li si strany právo jiné (...)*“. Zdroj a inspiraci pro způsob této úpravy našel zákonodárce ve Švýcarsku. Důležité na dané úpravě je to, že zástavní věřitel má největší zájem na zřízení zástavního práva a díky tomu, že se uplatní jeho právní řád, se výrazně snižuje riziko, kterému by byl vystaven v případě, že by se právní vztah řídil cizím právem, přičemž podstatné je sídlo nebo obvyklý pobyt zástavního věřitele v době zřízení zástavního práva.¹²³

¹²² J. ŠOVAR: *Věcný statut cenných papírů po poslední novelizaci: výkladové otázky*, Obchodněprávní revue 12/2011.

¹²³ P. HORÁK: *Zákon o mezinárodním právu soukromém*, 1. vydání, 2014, C. H. Beck., s. 480.

4.3 Zákon o finančním zajištění

Režim zákona o finančním zajištění je v našem právním řádu důležitý proto, neboť transponuje směrnici, respektive její požadavky. Jedná se konkrétně o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/47/ES o dohodách o finančním zajištění, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/44/ES. Tato úprava je úpravou speciální vůči obecné úpravě zástavního práva a převodu věcí práv a hodnot ve prospěch zástavního věřitele v rámci o.z..

Nespornou výhodou zvolení si režimu zákona o finančním zajištění je do jisté míry neformálnost a možnost smluvení velmi flexibilní úpravy práv a povinností smluvních stran, a to zejména v otázce realizace zástavního práva. Smluvní vztah se bude řídit zákonem o finančním zajištění, pokud dojde ke kumulativnímu splnění třech podmínek, nejdůležitější je, že v rámci tohoto vztahu musí být předmětem zástavy finanční kolaterál, musí být zajištěna pohledávka finančního charakteru a musí být uzavřena mezi osobami oprávněnými sjednat finanční zajištění. Osoby, jež jsou oprávněné sjednat finanční zajištění jsou finanční profesionálové, kdy jejich výčet je uveden v ustanovení §7 zákona o finančním zajištění. Jedná se zejména o banky, investiční fondy či také obchodníky s cennými papíry. Pokud je na jedné straně smlouvy tzv. „*finanční profesionál*“ může se následně poskytovatelem finančního zajištění stát i právnická osoba nebo také fyzická osoba podnikající, pokud toto strany ovšem samozřejmě výslovně nevyloučí. Úprava toho, co je finančním kolaterálem, se nachází v ustanovení §5 zákona o finančním zajištění.¹²⁴

Otázkou je, zda může být finančním kolaterálem i kmenový list, kdy tedy účastenské cenné papíry, které jsou finančním kolaterálem, jsou označené jako tzv. „*finanční nástroj*“. Finančním nástrojem jsou dle zákona o finančním zajištění investiční cenné papíry, cenné papíry kolektivního investování a následně také nástroje peněžního trhu, kdy z daného je možné věnovat se pouze investičním cenným papírům, definice investičního cenného papíru je v zákoně 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu ve znění pozdějších předpisů, kdy dle tohoto zákona je stanoveno, že „*Investičními cennými papíry jsou cenné papíry,*

¹²⁴ PIVODA, T.: *Zastavení podílu v obchodních korporacích*. Praha, 2015. [online]. [cit. 2021-04-05]. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Diplomová práce, JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/?lang=cs>.

kteře jsou obchodovatelné na kapitálovém trhu. Investičními cennými papíry jsou zejména (...) Akcie nebo obdobné cenné papíry představující podíl na společnosti nebo jiné právnické osobě.“ Co se týče kmenového listu, ten je cenným papírem, který představuje podíl na společnosti, ovšem druhá podmínka, kterou kmenový list nespĺňuje je podmínka obchodovatelnosti na kapitálovém trhu. Z právního hlediska je obvyklým předpokladem obchodovatelnosti zejména jeho převoditelnost a zastupitelnost, a to i přesto, že je kmenový list neomezeně převoditelný a zastavitelný. Důležitý je zde výslovný zákaz obsažený v ustanovení § 137 odst. 4 ZOK a kmenový list tak nemůže být finančním kolaterálem.¹²⁵ Ustanovení § 137 odst. 4 ZOK stanoví, že: „Kmenový list nemůže být veřejně nabízen nebo přijat k obchodování na evropském regulovaném trhu ani na jiném veřejném trhu.“¹²⁶

4.4 Zastavení obchodního závodu, jehož součástí je podíl

Zastavení a jiné dispozice se závodem mohou souviset s podíly, v tom smyslu, že existují podíly, které jsou součástí závodu, anebo o kterých se smluvní strany domnívají, že jsou součástí závodu, přičemž zpravidla v praxi při zastavení obchodního závodu, jako věci hromadné, dochází vždy současně k zastavení obchodního podílu v korporaci. Zákon v ust. § 502 o.z. definuje obchodní závod jako „organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu“.

Zákon dále v ustanovení §1314 odst. 2 písm. a) o.z. v kombinaci s ustanovením § 1319 odst. 2 o.z. vyžaduje k platnému zastavení závodu smlouvu ve formě veřejné listiny a zápis této skutečnosti do Rejstříku zástav. Jak je patrné z uvedené definice závodu, jedná se o věc hromadnou. Současně je důležité upozornit na fakt, že součástí závodu mohou být jak věci movité, tak i věci nemovité. Z aktiv, která tvoří součást závodu, to v praxi často jsou právě ony věci nemovité, které jsou věcmi evidovanými v katastru nemovitostí jakožto druhu veřejného seznamu.

¹²⁵ PIVODA, T.: *Zastavení podílu v obchodních korporacích*. Praha, 2015. [online]. [cit. 2021-04-05]. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Diplomová práce, JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/?lang=cs>.

¹²⁶ § 137 odst. 4 ZOK.

Konkrétně věc hromadou *sui generis* proto, protože obsahuje jak majetek, tak také dluhy, a to i s ohledem na vymezení jmění ve smyslu § 495 věta druhá o.z., což je rozdílné oproti předchozí úpravě, kdy teď jsou tedy součástí závodu vedle majetku rovněž dluhy a může tedy nastat situace, kdy třebaže bude závod zdánlivě hodnotný, ale bude předlužený. Při převodu vlastnického práva k závodu automaticky tak dochází ze zákona i k převodu dluhů s ním souvisejících. Rozsah zástavního práva je upraven ustanovení § 1347 o.z., které stanoví, že se při zastavení hromadné věci zástavní právo vztahuje na zástavcovy jednotlivé věci náležející k zástavě. Zástavní právo tak vznikne ke všem jednotlivým věcem okamžikem zápisu zástavního práva do Rejstříku zástav, aniž by bylo třeba splnit zvláštní modus vyžadovaný pro zastavení některé z těchto věcí jednotlivě, a to včetně obchodního podílu. Tento režim však může způsobit jisté komplikace, zejména spoléhá-li se třetí osoba na zápis v evidenci.

Pokud bude zastaven závod či část závodu, jejíž součástí bude podíl ve společnosti s ručením omezeným, je povinností stran smlouvy oznámit tuto skutečnost společnosti, jejíž podíl je zastaven. Skutečnost, že společnost má zastavený svůj obchodní závod je pro zastavení jejího podílu značně významná, neboť s ohledem na ustanovení § 1348 o.z., který stanoví, že: „*Ujedná-li se za trvání zástavního práva k hromadné věci samostatné zástavní právo k jednotlivé věci, která náleží k zástavě, zástavní právo nevznikne*“¹²⁷, by tedy zástavní právo k podílu jako jednotlivé věci závodu ani platně nevzniklo. Je vhodné, aby *de lege ferenda* byla stanovena povinnost před zastavením obchodního podílu vyžádat si potvrzení z Rejstříku zástav, kterým by bylo doloženo, že obchodní závod dané společnosti není zastaven. Tato povinnost výslovně stanovena zákonem není, proto je často stranami opomíjena.

V případě zastavení obchodního podílu, který je součástí závodu, tak zástavce dnes zpravidla pouze učiní prohlášení, že ke dni uzavření zástavní smlouvy na předmětu zástavy nevázne žádné další zástavní právo nebo jakékoliv jiné zatížení, omezení, zákaz dalšího zastavení, kdy pak v případě, že již došlo k zastavení obchodního závodu, jehož součástí je obchodní podíl musí zástavce prokázat, že tato zástavní práva již zanikla, aby mohl být následně podíl samostatně platně zastaven. Správný postup, dle mého názoru, by měl být

¹²⁷ § 1348 o.z.

ten, že existující zástavní právo váznoucí na obchodním závodě bude nejdříve vymazáno z Rejstříku zástav, následně bude zastaven samostatně obchodní podíl, a pokud by chtěli strany zastavit i obchodní závod, tak poté by teprve došlo k zastavení obchodního závodu. Tento postup - neboli zastavení jednotlivé věci, a poté následné zastavení věci hromadné, není v rozporu se shora uvedeným ustanovením o.z. a nebrání platnému vzniku zástavního práva.

4.5 Zastavení podílu od neoprávněného

Pro tuto situaci je důležité ustanovení § 1343 odst. 2 o.z., který stanoví, že: *„Dá-li zástavce jako zástavu cizí movitou věc bez souhlasu vlastníka, vznikne zástavní právo, je-li věc odevzdána zástavnímu věřiteli a ten ji přijme v dobré víře, že zástavce je oprávněn věc zastavit.“*¹²⁸ Tento postup není vyloučen u podílu, který je věc movitá nehmotná. K výkladu ustanovení *„odevzdána zástavnímu věřiteli“* - odevzdáním zákon rozumí způsob vzniku zástavního práva. Zákon nadto k danému rovněž stanovuje ve všeobecné rovině pro právní jednání v ustanovení § 7 o.z. dobrou víru.

To, že zástavní právo k podílu vznikne i za situace, kdy zástavcem nebude opravdový vlastník podílu, vychází i z toho, že návrhovatelem může být pouze zapsaná společnost a kdo jiný by měl mít aktuálnější přehled o tom, kdo je vlastníkem podílu než právě ona společnost. Převod podílu má sice translační účinky, ale to, že nabyvatel neoznámí společnosti v souladu s ustanovením §209 odst. 2 ZOK, že se stal společníkem, nemůže být k tíži zástavního věřitele.

Zástavní právo by tak nevzniklo pouze za situace, kdyby se v konečném důsledku skutečnému vlastníku podařilo jasně prokázat, že zástavní věřitel nebyl k okamžiku podání návrhu na zápis zástavního práva do obchodního rejstříku v dobré víře, a to by se mělo vztáhnout k okamžiku, kdy zástavní věřitel podal návrh na zápis zástavního práva k podílu do obchodního rejstříku.

¹²⁸ § 1343 odst. 2 o.z.

V případě zastavení kmenového listu neoprávněným, bude zásadní, aby zástavci svědčila nepřetržitá řada rubopisů. Pokud následně zástavce vyznačí na kmenovém listu zástavní rubopis a identifikuje platně i zástavního věřitele, následně kmenový list předá zástavnímu věřiteli, bude platně zastaven, a to i za situace, pokud zástavce nebude v té době skutečným vlastníkem kmenového listu. Pro případ negace zastavení, by musel skutečný vlastník prokázat, že zástavní věřitel nebyl k okamžiku předání kmenového listu v dobré víře.

4.6 Zákaz přijetí vlastních podílů do zástavy

Zákon stanovuje pravidla, která omezují možnosti, aby korporace přijímala do zástavy své vlastní podíly, a to nejspíš proto, aby se tak vyloučila možnost, kdy bude korporace ekonomicky nebo později eventuálně i právně vlastnit sebe samu. Podle ustanovení § 33 ZOK¹²⁹ platí, že obchodní korporace může nabývat vlastních podílů, a to včetně kmenového listu, jen pokud je to zákonem dovoleno. V případě komanditisty a společnosti s ručením omezeným pak platí ustanovení § 149 odst. 1 ZOK, který vylučuje smluvní nabytí podílu.

Ustanovení § 1321 o.z. stanoví, že „*Ke smlouvě, kterou korporace přijímá do zástavy vlastní podíl, se nepřihlíží.*“¹³⁰ Ustanovení § 1321 o.z. se neaplikuje na akciovou společnost, kde platí § 310 ZOK. Pravidlo stanovené v § 1321 o.z. se proto použije na další korporace, u kterých je zástava podílu možná. Slova využitá v daném ustanovení, a to konkrétně „*se nepřihlíží*“, může být kdejaký, i když se pro dané nabízí výklad, že se jedná o zdánlivost takovýchto právních jednání podle ustanovení § 554 o.z., nicméně lze rovněž argumentovat tím, že se jedná o jednání, které nevyvolává právních důsledků, byť o právní jednání jde.¹³¹

¹²⁹ § 33 ZOK stanoví, že: „*Obchodní korporace může nabýt vlastní podíl, jen pokud tak stanoví tento zákon.*“

¹³⁰ § 1321 o.z.

¹³¹ HAVEL, Bohumil. § 1321 [Zákaz přijetí vlastních podílů do zástavy]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1300.

4.7 Jiná věcná práva k podílu

Novela ZOK včlenila do ustanovení § 32 ZOK nový odst. 5, který stanoví, že: „*Na zřízení a vznik jiného věcného práva než zástavního práva k podílu v obchodní korporaci, který není představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, se použijí obdobně ustanovení občanského zákoníku o zřízení a vzniku zástavního práva k podílu v korporaci.*“¹³²

Cílem tohoto pravidla je postavit najisto, že jiná věcná práva než zástavní právo, a to například předkupní právo nebo zákaz zcizení (tzv. *negative pledge*), zákaz zatížení apod. k podílu v obchodní korporaci, který není představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, lze zřídit za podmínek, za nichž lze podíl převést a zároveň napevno stanovit, že vznikají zápisem do obchodního rejstříku. Dosavadní právní úprava poskytovala spíše právní nejistotu, je-li zápis věcného práva k podílu společníka v obchodní korporaci, který není představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, ve prospěch třetí osoby zápisem konstitutivním, nebo deklaratorním. Tímto je již jasné, že zápis věcného práva, které zřídil společník k podílu v obchodní korporaci, který není představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, do obchodního rejstříku je zápisem konstitutivním.¹³³

¹³² § 32 odst. 5 ZOK.

¹³³ HAVEL, B. in: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, s. 79.

5 Negative pledge

5.1 Obecně

V rámci výkladu zástavního práva je vhodné zmínit i pojem tzv. „*negative pledge*“, neboli zákaz zřízení zástavního práva, který je možné sjednat nejen pro strany smlouvy, ale i s účinky vůči třetím osobám (srov. i ustanovení § 1761 věta první o.z.), a to na rozdíl od úpravy účinné do 31. prosince 2013, podle které mohly být negativní závazky užívány pouze v omezené míře a s účinky pouze mezi smluvními stranami. Ujednání stran o zákazu zřízení zástavního práva má vůči třetím osobám účinky pouze tehdy, je-li tento zákaz zapsán do Rejstříku zástav podle jiného právního předpisu nebo do veřejného seznamu, anebo byl-li jim znám.¹³⁴ Zákaz zatížení nebo zcizení je možné zřídit jen na dobu určitou, a to pouze na dobu přiměřenou. Není-li zákaz zapsán do Rejstříku zástav či do příslušného veřejného seznamu, působí jen mezi účastníky dohody, aniž by způsobovalo neplatnost zástavního práva sjednaného v rozporu se zákazem. Z toho však platí určitá výjimka, a to že zákaz zřízení zástavního práva, který nebyl zapsán do Rejstříku zástav či do veřejného seznamu, působí vůči třetí osobě i v případě, že byl této třetí osobě znám.

Je nutné dodat, že takový zákaz nelze směřovat s ustanoveními zakladatelského právního jednání o převoditelnosti či zastavitelnosti podílu, respektive o podmínkách takového převodu či zastavení. Zákazem ve smyslu § 1309 odst. 2, resp. § 1761 o.z. se míní omezení v dispozici s podílem, jemuž se vlastník podílu podrobí zvnějšku, tj. jehož oprávněným je třetí osoba, zpravidla odlišná od společnosti či ostatních společníků a jehož titulem je jiná právní skutečnost než zakladatelské právní jednání.

Tento institut má největší využití u věcí nemovitých, kde se projeví případ právě onoho zápisu do katastru nemovitostí. Při zákazu zatížení osoba pak nesmí nemovitou věc zatížit žádným věcným právem (například zřídit zástavní právo nebo věcné břemeno užívání). V případě, že je sjednán zákaz zcizení či zatížení, pak katastr nemovitostí případně navrhované změny neprovede.

¹³⁴ GÜRLICH, Richard. *Zástavní právo. Novinky z rekonstrukce - advokátní kancelář GÜRLICH & Co.* 2014, č. 63, s. 1.

Tento institut také reflektuje trendy bankovního financování a z hlediska věřitelů představuje možnost dalšího zajištění. Je-li zákaz zatížení nebo zcizení zapsán ve veřejném seznamu, je například při refinancování ze strany jiné banky nutné nejdříve provést výmaz tohoto institutu z veřejného seznamu, k čemuž bude potřeba udělení souhlasu, tedy poskytnutí součinnosti ze strany původně financující banky.

5.2 Negative pledge u podílu

Občanský zákoník umožňuje ujednání stran o zákazu zatížení nebo zcizení věci. Předně je třeba vyjít z toho, že zákaz zatížení nebo zcizení není totéž co zástavní právo, protože nemá uhrazovací funkci.¹³⁵ Co se týče využití tohoto institutu u podílu v korporaci, ustanovení § 1761 věta první o.z. stanoví, že „*zákaz zatížení nebo zcizení věci působí jen mezi stranami, pokud nebyl zřízen jako věcné právo*“. Nadto podle § 48 odst. 1 písm. f) VeřRej se do obchodního rejstříku zapíše zákaz zatížení nebo zcizení podílu v korporaci, byl-li zřízen jako věcné právo.

O.z. výslovně neupravuje, jak vzniká zákaz zcizení nebo zatížení podílu v obchodní korporaci. Souhlasím v tomto případě s názorem, že tuto mezeru zaceluje § 48 odst. 1 písm. g) VeřRej, který upravuje modus vzniku zákazu zcizení nebo zastavení podílu v korporaci jako věcného práva, tudíž že negative pledge v korporaci se zřizuje smlouvou a vzniká zápisem do obchodního rejstříku.¹³⁶

Z toho za použití argumentů uvedených v souvislosti se vznikem zástavního práva vyplývá, že nelze ani zapisovat zákaz zastavení podílu v korporaci do Rejstříku zástav. VeřRej nestanovuje, jaké údaje se mají o zákazu zatížení nebo zcizení podílu do obchodního rejstříku zapsat. K návrhu na zápis zákazu zatížení nebo zcizení podílu v korporaci jako věcného práva je třeba přiložit nějaký průkazný doklad, a to například uzavřenou smlouvu, přičemž zákon ovšem nevyžaduje obligatorně písemnou formu smlouvy. K návrhu na zápis zákazu zatížení nebo zcizení podílu v družstvu nebo akciové společnosti jako věcného práva je nutné doložit, že osoba zřizující toto věcné právo je členem družstva nebo akcionářem,

¹³⁵ HAVEL, B. in: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020, s. 79.

¹³⁶ DĚDIČ, Jan, ŠUK, Petr. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci*. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 6, s. 167-172.

neboť tato skutečnost na rozdíl od komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným ze zápisu z obchodního rejstříku neplyne, pokud ovšem je například jediný akcionář v obchodním rejstříku zapsán, tato povinnost nevznikne.¹³⁷

Aktivně legitimována k podání návrhu na zápis zákazu zcizení či zastavení podílu je přímo obchodní společnost, což vyplývá z ustanovení § 11 odst. 1 a § 47 ZVR. Nesplní-li společnost tuto povinnost do 15-ti dnů ode dne, kdy jí byly stranami smlouvy předloženy všechny listiny, které jsou potřebné pro podání návrhu na zápis zákazu, tak mohou tak učinit strany smlouvy, tj. společník nebo osoba oprávněná ze zákazu zcizení či zastavení podílu (ustanovení § 11 odst. 3 ZVR). V obchodním rejstříku se vyznačí, kterého podílu se zákaz týká, a uvede se údaj o tom, že na něm „vážně“ zákaz zatížení či zcizení.¹³⁸

Přílohou k návrhu společnosti na zápis zákazu zřízení zástavního práva k podílu bude pouze smlouva prokazující zřízení tohoto věcného práva. Může to být případně i jiná listina, která by stvrzovala uzavření takovéto smlouvy, neboť zákon nestanoví požadavek formy na smlouvu o zákazu zřízení zástavního práva. V určitém případě by tedy mohla být uzavřena i ústně, což je asi těžko představitelné. Zákon také nestanoví žádné další náležitosti, co musí takový zápis o zákazu zřízení zástavního práva obsahovat.

Ze shora uvedeného vyplývá, že právní úprava směřovala správným směrem, když novela ZOK účinná od 1.1.2021, nevyváženost mezi vznikem negative pledge a zástavního práva k podílu vyrovnala tím, že ustanovení § 32 odst. 5 ZOK nově stanoví, že: „*Na zřízení a vznik jiného věcného práva než zástavního práva k podílu v obchodní korporaci, který není představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, se použijí obdobně ustanovení občanského zákoníku o zřízení a vzniku zástavního práva k podílu v korporaci.*“¹³⁹ Novela nastavila výslovné řešení, že na zřízení a vznik věcného práva k podílu odlišného od zástavního se nahlíží obdobně jako na zástavní právo k podílu v korporaci.

¹³⁷ DĚDIČ, Jan, ŠUK, Petr. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci*. Obchodněprávní revue. 2014, č. 6, s. 167-172.

¹³⁸ Tamtéž, s. 167-172.

¹³⁹ § 32 odst. 5 ZOK.

6 Postavení subjektů zástavního vztahu

6.1 Zákonná úprava

Důležité je rovněž i otázka toho, zda má zástavní věřitel nějaká práva vůči společnosti, v rámci které, je zástavce, prostřednictvím svého podílu společníkem. Postavení a povinnosti zástavního věřitele jsou v rámci o.z. upraveny dispozitivně. Tato úprava připouští ujednání mezi stranami, které si mohou ujednat, že výkon hlasovacích práv se přenáší a zástavního věřitele. Pokud zástavní smlouva tuto otázku nijak neřeší, setrvává výkon hlasovacích práv zástavnímu dlužníkovi, tj. i po zastavení podílu vykonává tato práva společník společnosti. V případě, že se dlužník ocitne v prodlení, a zástavní věřitel se rozhodne realizovat zástavní právo, musí společník oznámit započetí výkonu zástavního práva všem ostatním společníkům. Pokud ovšem pokus o zpeněžení podílu při výkonu zástavního práva je neúspěšný, přechází poté na zástavního věřitele možnost vykonávat práva společníka, a to tedy včetně práv hlasovacích.¹⁴⁰ Odborná literatura ohledně daného upozorňuje, a to zejména s ohledem na možnost dohody, že výkon hlasovacích práv se přenese na zástavního věřitele, že by se zástavní věřitel mohl v důsledku takové dohody stát vlivnou či dokonce ovládající osobou.¹⁴¹

Podíl jako zástava tedy může být zpeněžen. Ochranu pro ostatní společníky dotčené právnické osoby, aby do jejich kruhu nevnikl nový společník, je ta, že mají k podílu předkupní právo, pokud není vyloučeno.

Práva na peněžítá a jiná věcná plnění, která jsou spojená s podílem, jsou upravena v rámci ustanovení §1324 o.z., kdy zde máme úpravu rozdílnou od úpravy výnosů a peněžitých plnění z cenných papírů. Ustanovení §1324 odst. 1 o.z., tedy že zástavní věřitel má právo na peněžítá a věcná plnění až poté, co se zajištěná pohledávka stane splatnou, a to

¹⁴⁰ § 1326 o.z. stanoví, že: „Bylo-li to ujednáno, nabývá zástavní věřitel zastavený podíl okamžikem, kdy byl jeho pokus o zpeněžení podílu při výkonu zástavního práva neúspěšný. Nebylo-li ujednáno, že zástavní věřitel již tímto okamžikem nabývá zastavený podíl, může zástavní věřitel od tohoto okamžiku vykonávat společnická práva spojená s podílem.“

¹⁴¹ RICHTER, T. in *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 1084.

s ohledem na ustanovení § 978 a § 1315 odst. 2 písm. c) o.z., přičemž toto ustanovení je ustanovením kogentním.

Zájem zástavního věřitele je nutné zohlednit zejména ve chvíli, kdy výkon společnických práv zástavcem nezávisle na zástavním věřiteli vede k zániku zastaveného podílu nebo k razantnímu zhoršení zřízeného zástavního práva na podílu. Dle ustanovení § 1353 věta první o.z. platí, že zástavní dlužník se musí zdržet všeho, čím se zástava zhoršuje na úkor zástavního věřitele. Toto ustanovení je zjevně aplikovatelné i na zástavní právo k podílu. Ustanovení § 1353 věta první o.z. se dle názoru odborné literatury neuplatní zejména tehdy, když jednání zástavce nepovede bezprostředně ke zhoršení již zřízeného zástavního práva k podílu, což platí zejména při výkonu hlasovacího práva společníka.¹⁴²

6.1.1 VÝKON HLASOVACÍCH PRÁV ZÁSTAVNÍM VĚŘITELEM

Uvedu tři situace, kdy by výkon hlasovacích práv společníka společnosti mohl přejít na zástavního věřitele. První je, že okamžitě po uzavření zástavní smlouvy by přešla hlasovací práva na zástavního věřitele. Druhou variantou je „*step-in right*“, což znamená, že si strany stanoví podmínku a pro případ, že stanovené podmínky nebude dosaženo, vznikne zástavnímu věřiteli oprávnění vykonávat hlasovací práva a třetí možností je, že by zástavní věřitel počal výkon hlasovacích práv v případě, kdy se společnost dostane do insolvence.¹⁴³

K prvnímu případu – jak již bylo řečeno, strany smlouvy si můžou sjednat, že hlasovací právo přechází na zástavního věřitele k okamžiku zastavení podílu. Pozitivem takového ujednání je, že po určitém čase mohou strany zjistit, že jim taková spolupráce vyhovuje, že obchodní partner představován osobou zástavního věřitele je velkým přínosem pro onu společnost a zástavní dlužník se tak může vzdát své majoritní majetkové účasti s tím, že ve společnosti zůstane i do budoucna jako obchodní ředitel. Druhým případem je situace tzv. „*step in rights*“. Znamená to ve zkratce, že za určitých okolností zástavní věřitel získá oprávnění vykonávat hlasovací právo na valné hromadě. Tato dohoda může například

¹⁴² RICHTER, T. in *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 1084.

¹⁴³ Tamtéž, s. 1084.

vypadat tak, že se strany dohodnou na určitém stanoveném cíli a v případě, že tento cíl nebude splněn, dostane zástavní věřitel možnost změnit statutární orgány ve společnosti, či do jejího řízení zasáhnout jiným způsobem, který si prosadí na valné hromadě. Třetí, a tedy poslední zmíněnou možností řešení je ujednání, že zástavní věřitel nabývá možnost vykonávat hlasovací právo v okamžiku, kdy se společnost ocitne v insolvenci. Toto se využije primárně v případě, že zástavní věřitel bude mít zájem na tom, aby společnost prošla reorganizací.¹⁴⁴

6.1.2 VLIVNÁ A OVLÁDAJÍCÍ OSOBA

Jelikož zákon umožňuje sjednat, že výkon hlasovacích práv společníka bude náležet zástavnímu věřiteli, je nutné upozornit, že v důsledku této dohody se může osoba zástavního věřitele stát vlivnou či až ovládající osobou. Ovlivnění dle zákona znamená použití svého vlivu v obchodní korporaci, kdy zákon nestanoví žádné požadavky na osobu, která se může ovlivnění dopustit. Ovlivněním se rozumí aktivní jednání vlivné osoby, tedy kdokoli, který ovlivní chování v rámci obchodní korporace je považován za vlivnou osobu. Ustanovení § 74 ZOK zase definuje osobu ovládající, a to tak, že: „*Ovládající osobou je osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Ovládanou osobou je obchodní korporace ovládaná ovládající osobou.*“¹⁴⁵

V dalších dvou odstavcích v ustanovení §75 ZOK zákon stanovuje vyvratitelné domněnky, kdy se někdo stane vlivnou osobou, a to konkrétně v závislosti na možnosti jmenování řídicích orgánů nebo počtu hlasovacích práv. Zde se objevuje právě situace, kdy zástavní věřitel, který tedy bude vykonávat hlasovací právo, se tak stane vlivnou osobou v této společnosti.

Zajímavá situace nastává ve chvíli, kdy je společnost s ručením omezeným jednočlenná, a rozhodnutí jediného společníka, tak není v žádném případě kolektivním jednáním a toto rozhodnutí je výrazem jediné vůle, a to jediného společníka v působnosti valné hromady. V tomto případě se tak stane určujícím ustanovení § 1353 věta první o.z.

¹⁴⁴ RICHTER, T. in *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 1084.

¹⁴⁵ §74 odst. 1 ZOK.

a jediný společník se musí zdržet všeho, které by měly negativní dopad na zástavní právo k podílu, přičemž sem bude spadat i změna zakladatelské listiny společnosti. Dalším speciálním případem je ustanovení § 171 odst. 2 ZOK, dle které se vyžaduje souhlas dotčených společníků tehdy, když se usnesením valné hromady zasahuje do práv nebo povinností pouze některých společníků. V tomto případě se zjevně jedná o individuální vůli, a ne o kolektivní vůli valné hromady. Jsou zde zřejmé osobní prvky v jinak kapitálové společnosti. V tomto případě tak jde o souhlas individuální osoby a ustanovení § 1353 věta první o.z. je tak aplikovatelné zcela. Pokud se jedná o situaci, kdy je vyžadován souhlas společníka dle ustanovení § 171 odst. 2 ZOK, musí společník plně dodržet povinnost zdržet se úkonů, které zhoršují zástavní právo zástavního věřitele.

6.2 Uvolnění zastaveného podílu

V případě, kdy dojde k uvolnění zastaveného podílu, zákon výslovně neupravuje, jak bude naloženo s takovým podílem, na kterém vázne zástavní právo. Lze mít za to, že zástavní právo k takovému podílu bude i nadále trvat, a tudíž zástavní věřitel tak může vykonat zástavní právo stejně, jako kdyby se o uvolněný podíl nejednalo.¹⁴⁶

Uvolněný podíl, který je zatížený zástavním právem, nebude nejspíše úplně žádoucí ke koupi. V případě, že se ale nakonec společnosti prodej podílu vydaří a podíl prodá, vznikne společnosti povinnost vyplatit společníkovi, jehož účast zanikla, vypořádací podíl.

Pohledávka společníka za společností na vypořádací podíl má charakter „*peněžitých a jiných věcných plnění vyplývajících z účasti ve společnosti*“ a společnost tak s tímto plněním musí naložit v souladu s ustanovením § 1324 o.z..¹⁴⁷

¹⁴⁶ DVOŘÁK, T. *Společnost s ručením omezeným*, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 154.

¹⁴⁷ § 1324 o.z. - *Právo na peněžita a jiná věcná plnění*

(1) *Dospěje-li pohledávka, nabývá zástavní věřitel právo na peněžita a jiná věcná plnění vyplývající z účasti na korporaci až do výše zajištěného dluhu. Tato plnění se na úhradu dluhu započítávají, ledaže si strany ujednají něco jiného.*

(2) *Popírá-li osobní dlužník nebo zástavní dlužník v soudním řízení výši nebo existenci dluhu, poskytnete se plnění podle odstavce 1 bez zbytečného odkladu poté, co o výši nebo existenci dluhu rozhodne soud; do této doby není v prodlení osoba, která má plnění poskytnout.*

6.3 Spojení podílů

Pokud společenská smlouva nepřipouští vlastnictví více podílů v rukou jediného společníka, a to zpravidla formulací v rámci společenské smlouvy společnosti, která stanoví, že: „*každý společník může vlastnit pouze jeden podíl.*“ Při převodu či přechodu jeho podílu tak dochází ke spojení převáděného podílu s podílem, který už společník vlastnil před tímto převodem nebo přechodem. Právní interpretací § 135 odst. 2 ZOK je možné dovodit, že pokud společenská smlouva nijak neřeší, že jeden společník může vlastnit více podílů, argumentem *a contrario* může každý společník vlastnit pouze jeden podíl, přičemž v rámci ZOK nebo o.z. není žádné ustanovení, které by možnost spojování podílů vylučovalo.¹⁴⁸

Pokud převáděný podíl byl již před převodem zatížen zástavním právem, bude zástavní právo váznout i na novém, spojeném podílu, ale pouze do výše hodnoty původního podílu, což je v souladu s §1350 odst. 2 o.z. větou první. Tato zákonná koncepce váznutí zástavního práva na spojeném podílu může způsobit nejasnosti, a to zpravidla v případě, kdy jsou před spojením zatížené zástavním právem oba dva spojované podíly. Zástavní věřitelé se budou nuceni společně domluvit., kdo bude oprávněn vykonávat hlasovací právo k zastavenému podílu nebo který z nich bude provádět výkon zástavního práva. Toto není stále v rámci zákonné úpravy dostatečně řešeno.

¹⁴⁸ JUROŠKA, Jan, ZAVADIL, Matouš. *Přirůstání podílů v obchodní korporaci dle zákona o obchodních korporacích*. Právní rozhledy, 2015, č. 11, s. 402-405.

7 Realizace zástavního práva

7.1 Zákonná úprava

Jak již bylo vysvětleno v první kapitole této práce - zástavní právo má dvě hlavní funkce, a to funkci funkcí zajišťovací a funkci uhrazovací. Funkce uhrazovací vystupuje do popředí v okamžiku, kdy dojde k realizaci zástavního práva. Realizací zástavního práva se rozumí jeho výkon a podstatou výkonu zástavního práva je právě aktivace uhrazovací funkce. K tomuto dojde v případě, že dlužník svůj dluh řádně a včas nesplní. Zákon tedy stanovuje požadavek na existenci již splatného dluhu. Výkon zástavního práva je postaven zároveň i na principu subsidiarity, což koreluje s výše zmíněným. „Zástavní právo nelze vykonat opakovaně, jeho výkonem zajištění dluhu zaniká, a to i pokud uspokojilo pohledávku jen částečně.“¹⁴⁹

Uhrazovací funkce zástavního práva je vázána na princip subsidiarity a vystupuje do popředí až v okamžiku, kdy se obligační dlužník dostane do prodlení. Pokud zajištěný dluh dospěje, tj. je splatným, může se zástavní věřitel uspokojit způsobem, o němž se dohodl se zástavcem nebo se zástavním dlužníkem, a to v písemné formě (v rámci smlouvy), jinak z výtěžku zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě nebo z prodeje zástavy podle jiného zákona – jedná se v tomto případě o soudní prodej zástavy, který je upraven v rámci ZŘS. Existuje-li písemné ujednání zástavního věřitele a zástavního dlužníka, které stanoví způsob uspokojení ze zástavy, řídí se výkon zástavního práva tímto ujednáním mezi smluvními stranami.

Důležité je upozornit, že existují i zakázaná ujednání, které si strany ujednat nesmí, a to že: „se může zástavní věřitel dohodnout se zástavcem či zástavním dlužníkem před dospělostí dluhu, že zástavní věřitel zpeněží zástavu způsobem popsáním v zástavní smlouvě (například prodejem prostřednictvím třetí osoby) nebo si ji ponechá za cenu, která bude určena tak, aby bylo toto určení objektivní.“¹⁵⁰ Poté co je zajištěný dluh splatným, je možné, aby mezi zástavním věřitelem a zástavcem vzniklo takové ujednání, které stanoví, že zástavní věřitel zpeněží zastavenou věc libovolným způsobem nebo si ji za libovolnou nebo

¹⁴⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku: (zákon č. 89/2012 Sb)*. Praha: Linde, 2014, s. 347.

¹⁵⁰ § 1359 odst. 1 o.z.

předem určenou cenu může ponechat. Dle ustanovení § 1315 odst. 3 o.z. ale zmíněné neplatí, když je zástavním dlužníkem nebo zástavcem spotřebitel nebo člověk, který je malým nebo středním podnikatelem. V tomto případě se k takovému ujednání se nepřihlíží a jedná se tak o zdánlivé právní jednání.¹⁵¹

Při realizaci zástavního práva k podílu je významné ustanovení § 1324 odst. 1 o.z., podle kterého je stanoveno, že při dospělosti pohledávky nabývá zástavní věřitel práva a peněžitá a jiná věcná plnění vyplývající z podílu. Toto je pravým opozitem od právní úpravy v ustanovení § 1315 odst. 2 písm. c) o.z., které zakazuje před dospělostí dluhu sjednat, že věřitel může brát ze zástavy plody nebo užítky. Z ustanovení § 1315 odst. 2 písm. c) o.z. tedy *a contrario* vyplývá, že je možné si sjednat, že po dospělosti dluhu může zástavní věřitel brát ze zástavy plody nebo užítky, přičemž se nejedná o zákonný režim. Co se však týče zastavení podílu, je tento režim stanoven jako zákonný. V rámci odborné literatury je vysloven názor, že již zmíněné ustanovení § 1324 odst. 1 věta první o.z. je ustanovením kogentním, přičemž toto vyplývá z ustanovení § 1324 odst. 1 věta druhá o.z., které výslovně hovoří o možnosti smluvního odchýlení od věty druhé § 1324 odst. 1 o.z..¹⁵²

Možností uspokojení pohledávky zástavního věřitele je více, ovšem nejvyužívanějším způsobem uspokojení zástavního věřitele je uspokojení se z výtěžku zpeněžení zástavy. Konkrétní forma zpeněžení není zákonem určena a provedení zpeněžení, tak záleží na dohodě stran. Výtěžek zpeněžení zástavy je využit na úhradu pohledávky včetně příslušenství, a rovněž na náklady, na jejichž náhradu má zástavní věřitel právo.¹⁵³

Závěrem k danému je nutné shrnout, že existují tedy dva základní způsoby výkonu zástavního práva. Prvním způsobem je výkon, který je ujednaný v rámci zástavní smlouvy. Mají-li strany sjednanou dohodu o způsobu uspokojení ze zástavy mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem, je takovým ujednáním zástavní dlužník vázán a jsou jím vázáni i všichni další zástavní dlužníci. Za podmínky dodržení zákonných podmínek je podle o.z. dále možné, aby zástavní věřitel prodal zástavu privátním prodejem nebo aby si ji ponechal

¹⁵¹ § 554 o.z.

¹⁵² RICHTER, T. in *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 1085.

¹⁵³ § 1368 odst. 1 o.z.

k uspokojení zajištěného dluhu (tzv. „*propadná zástava*“). Druhou možností jsou subsidiární způsoby výkonu zástavního práva, tedy realizace soudním prodejem zástavy podle § 354 a násl. ZŘS. Uspokojení se výkonem zástavního práva je oprávněním zástavního věřitele a je tedy ve finále na něm, jestli k realizaci zástavního práva přikročí, či zda bude svou pohledávku na obligačním dlužníku vymáhat jedním z řečených způsobů, případně oběma způsoby zároveň. Zástavní dlužník je povinen realizaci zástavního práva strpět. Souhlas zástavního dlužníka není nutný a zástavní věřitel zpeněžuje zástavu vlastním jménem.¹⁵⁴

o.z. se výslovně o propadné zástavě nebo o jejím zákazu nezmiňuje. Zákazu v ustanovení § 1315 odst. 2 písm. b) o.z. se nepřičítá, ujednají-li si strany, že si zástavní věřitel může zástavu ponechat za tržní cenu nebo odhadní cenu určenou nezávislým znalcem v době dospělosti pohledávky s tím, že dojde k vyrovnání případné hyperochy. K propadné zástavě se vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. II. ÚS 3646/13, kdy řekl, že „*Ústavní soud v žádném případě nezpochybňuje význam existence zákazu tzv. propadné zástavy (pactum commissorium) v kontextu ochrany práva vlastnit majetek. (...) Má ovšem současně za to, že tento zákaz nelze používat bez dalšího tak, že na jeho základě soudní moc může (musí) konstatovat neplatnost každého právního jednání, jež vyvolává dojem, že tento zákaz obchází.*“¹⁵⁵

„*Jakkoli je obecně moc soudní povolána k ochraně práv vlastníků, která by byla uplatněním tzv. propadné zástavy citelně zasažena, nevyvazuje to obecné soudy z povinnosti zvážit v každém individuálním případě účel jejího zákazu; musejí proto při poskytování ochrany vlastnického práva (...) současně brát zřetel na princip autonomie vůle subjektů soukromého práva.*“¹⁵⁶

¹⁵⁴ VYMAZAL, L. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku: (zákon č. 89/2012 Sb)*. Praha: Linde, 2014, s. 347.

¹⁵⁵ Nález ÚS ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. II. ÚS 3646/13.

¹⁵⁶ Nález ÚS ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. II. ÚS 3646/13.

7.2 Respirium před prodejem zástavy

Oznámením je formálně zahájen proces výkonu zástavního práva. Úprava obsažená v o.z. nevyžaduje pro účely realizace zástavního práva, aby zástavní věřitel měl ohledně svého zajištěného dluhu exekuční titul. Z pohledu zástavního dlužníka je tedy důležité, aby mezi informací o zahájení realizace zástavního práva prodejem, a poté zpeněžením zástavy, měl zástavní dlužník k dispozici dostatečně dlouhou lhůtu k tomu, aby mohl proti zástavnímu věřiteli pořadem práva uplatnit námitky, a to v případě, že existuje nějaká právní překážka realizace zajištění.¹⁵⁷ Ustanovení § 1364 odst. 1 o.z. tak stanoví, že „zástavní věřitel může zástavu zpeněžit nejdříve po uplynutí třiceti dnů poté, co započítí výkonu zástavního práva zástavnímu dlužníkovi oznámil.“ Účelem daného pravidla je zejména zajistit, aby zástavce nebo zástavní dlužník nebyl výkonem zástavního práva příliš nečekaně zaskočen. Z odstavce 3 citovaného ustanovení § 1364 o.z. vyplývá, že právní úprava zástavnímu věřiteli a zástavnímu dlužníku nezakazuje dohodnout se na zkrácení předprodejního respiria, pokud takovou dohodu ovšem uzavřou až za situace, kdy už zástavní věřitel oznámil zástavnímu dlužníku zahájení realizace zástavního práva.¹⁵⁸

Co se týče doručení takového oznámení, tak je žádoucí, aby věřitel volil takový způsob doručení oznámení, který mu později dovolí jednoduše prokázat dodržení této povinnosti. Tato nutnost vyplývá i z ustanovení § 1366 o.z.¹⁵⁹, podle kterého může chtít zájemce o nabytí zastavené věci nebo dražebník prokázat, že k danému skutečně oznámení došlo.

Zvláštním případem je, kdy se započítí výkonu zástavního práva zapisuje do veřejného seznamu nebo do Rejstříku zástav, což upravuje § 1364 odst. 2 o.z., přičemž účelem tohoto ustanovení je, aby dispoziční oprávnění zástavního věřitele bylo suspendováno od započítí výkonu zástavního práva až po uplynutí čekací lhůty. Z tohoto důvodu se posledních 30 dní této lhůty počítá až ode dne zápisu informace o započítí s výkonem zástavního práva do veřejného seznamu nebo Rejstříku zástav. Existuje-li tak

¹⁵⁷ RICHTER, T. in *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 1120.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 1120.

¹⁵⁹ § 1366 o.z. stanoví, že: „Požádá-li o to zájemce o nabytí zastavené věci nebo dražebník, prokáže mu zástavní věřitel, že započítí výkonu zástavního práva oznámil zástavnímu dlužníku.“

povinnost dle ustanovení § 1362 odst. 2 o.z., nemůže zástavní věřitel přistoupit ke zpeněžení zástavy ani v (jakkoli dlouhém) období před zápisem do veřejného seznamu či Rejstříku zástav ani v následné třicetidenní čekací lhůtě.¹⁶⁰

7.3 Výkon zástavního práva při více věřitelích

Výkon zástavního práva při více věřitelích upravuje o.z. ve svých ustanoveních § 1371 až § 1375. o.z. chrání zejména ty zástavní práva, která jsou registrována, a to tedy před těmi, která registrována nejsou, zejména tím, že preferuje zápisy zástavních práv do Rejstříku zástav, respektive veřejných seznamů, před zástavními právy vzniklými jinak, sem se může řadit například odevzdáním věci. Základním pravidlem při určování pořadí zástavních práv je doba vzniku zástavního práva, nebo případně, doba podání návrhu na provedení zápisu zástavního práva do veřejného seznamu nebo Rejstříku zástav.¹⁶¹ V případě, kdy je zástava předmětem více zástavních práv, má zástavní věřitel povinnost oznámit započetí výkonu zástavním věřitelům, kteří mají lepší pořadí. Zástava může být zpeněžena až po uplynutí třiceti dnů ode dne oznámení všem takovým zástavním věřitelům.

Ustanovení § 1374 odst. 1 o.z., stanovuje, že vykoná-li zástavní právo zástavní věřitel, který je první v pořadí, přechází zástava na nabyvatele nezatížená jakýmikoliv dalšími zástavními právy. Na nějž však navazuje ustanovení § 1375 odst. 1 o.z., které doplňuje, že pokud existují zástavní věřitelé s lepším pořadím zástavního práva, přechází na nabyvatele zástava zatížená zástavními právy těch zástavních věřitelů, jejichž právo na uspokojení ze zástavy předchází pořadí zástavního věřitele, který vykonal své zástavní právo.

¹⁶⁰ BEZOUŠKA, P. *Oznámení o započetí výkonu zástavního práva a jeho důsledky (praktický výklad § 1362 až 1364 o.z.)*. Právní rozhledy, 2019, č. 20, s. 687-693.

¹⁶¹ ELIÁŠ, K. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, s. 574.

7.4 Subsidiární způsob výkonu s přihlédnutím k podílu

Jak již bylo zmíněno, když si strany zástavní smlouvy neujednají smluvně jiný způsob uspokojení zástavního věřitele ze zástavy, může být zástavní právo subsidiárně realizováno buď soudním prodejem zástavy, nebo jejím prodejem ve veřejné dražbě.

Dle ustanovení § 17 odst. 1 věta první ZoVD platí, že dobrovolná dražba je prováděna na návrh vlastníka, přičemž dané ustanovení pokračuje tak, že ve svém čtvrtém odstavci stanoví, že vlastníkem se rozumí též osoba, která je oprávněna s předmětem dražby hospodařit a je na základě zvláštního právního předpisu oprávněna předmět dražby zcizit. Tuto část zástavní věřitel splňuje. Oprávnění zástavního věřitele k zcizení je uvedeno v ustanovení § 1359 odst. 1 o.z.¹⁶². Ovšem právo hospodaření s podílem žádný právní předpis zástavnímu věřiteli neposkytuje a není tak splněna podmínka pro dobrovolnou dražbu. Odborná literatura také často vyjadřuje názor, že dražbu dle § 1359 odst. 1 o.z. lze provést jen v režimu dražby nedobrovolné.¹⁶³

Druhou, již zmíněnou, zákonnou možností je řízení o soudním prodeji zástavy. Toto řízení má oproti předchozímu řízení tu výhodu, že zástavní věřitel není povinen předložit vykonatelný exekuční titul k provedení soudního prodeje zastaveného podílu. K vydání soudního rozhodnutí, kterým soud nařídí soudní prodej zastaveného podílu, pokud zástavní věřitel doloží zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a kdo je zástavním dlužníkem, přičemž rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je vykonatelné dnem, kterým nabylo právní moci.¹⁶⁴

Při výkonu zástavního práva k podílu je nutné vedle příslušných obecných ustanovení občanského zákoníku, rovněž aplikovat ustanovení § 209 odst. 3 ZOK. Toto stanoví, že k prodeji zastavených podílů při výkonu zástavního práva se souhlas příslušného orgánu společnosti nevyžaduje. Společníci mají ale možnost omezit zastavení podílu ve své

¹⁶² § 1359 odst. 1 o.z.: „*Jakmile je zajištěný dluh splatný, může se zástavní věřitel uspokojit způsobem, o němž se dohodl se zástavcem, popřípadě zástavním dlužníkem, v písemné formě, jinak z výtěžku zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě nebo z prodeje zástavy podle jiného zákona. Je-li zástavou cenný papír přijatý k obchodování na evropském regulovaném trhu, prodá se na tomto trhu nebo i mimo tento trh nejméně za cenu určenou evropským regulovaným trhem.*“

¹⁶³ FIALA, J. in *Občanský zákoník. Komentář WK. svazek III.*, § 1359, s. 1013.

¹⁶⁴ § 358 odst. 1 ZŘS.

společenské smlouvě a rovněž jim svědčí zákonné předkupní právo, které stanovuje ustanovení § 209 odst. 3 ZOK ve spojení s ustanovením § 213 odst. 1 věta druhá ZOK.

7.4.1 VEŘEJNÁ DRAŽBA CENNÝCH PAPÍRŮ

Dražba cenných papírů je upravena v rámci ZPKT. Dle ustanovení § 33 ZPKT totiž může dražby cenných papírů organizovat pouze obchodník s cennými papíry, který má povolení k poskytování investiční služby, nebo zahraniční osoba, která má povolení k poskytování této investiční služby. Zároveň dále ustanovení § 33 odst. 8 písm. b) ZPKT výslovně stanovuje možnost provedení nedobrovolné dražby zastaveného cenného papíru, pokud není řádně a včas splněna pohledávka zajištěná zástavním právem k cennému papíru, přičemž ZoVD se následně uplatní přiměřeně tam, kde není v rozporu se ZPKT.

Co se týče procesu takové dražby, tak dražební řád v této situaci, musí být schválen Českou národní bankou a České národní bance se také zasílá ona dražební vyhláška. Toto znamená, že i když se bude dražit například pouze jeden kmenový list ve společnosti s ručením omezeným, tak o tom bude muset být Česká národní banka informována. K přechodu vlastnického práva je nutné zmínit to, že pokud se jedná o cenný papír na řad, kterým je i kmenový list, dražebník na něj vyznačí, a to na základě potvrzení o nabytí vlastnického práva, přechod na vydražitele k okamžiku příklepu.

7.5 Srovnání insolvenčního a exekučního řízení

V rámci této kapitoly je vhodné lehce nastínit a vysvětlit i insolvenční řízení, které zde zároveň porovná s řízením exekučním. Exekuci, která by byla vedena na návrh někoho jiného než zástavního věřitele, je možné řešit tak, že dojde k podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení, kde se následně postupuje dle zásady, že individuální uspokojení ustupuje kolektivnímu, s tudíž má insolvenční řízení přednost před exekučním. Má-li věřitel za dlužníkem neuspokojenou pohledávku, může věřitel uplatnit svůj nárok v rámci exekučního nebo vykonávacího řízení před soudem, případně mimosoudním postupem. Pro to, aby mohl přistoupit k prvním dvěma způsobům, ale musí mít již vykonatelný exekučním titulem. Při splnění podmínek stanovených InsZ, může svou pohledávku uplatnit v rámci insolvenčního řízení, ve kterém exekuční titul nutný není. Nutné je také pro doplnění zmínit,

že insolvenční řízení je zvláštním druhem civilního řízení *sui generis*, které je charakterizované svým předmětem.

Pohledávka přihlášená do insolvenčního řízení musí být platná, ale naopak nemusí být vykonatelná. Pokud je proti dlužníkovi již nařízen nucený výkon rozhodnutí (exekuce), může být i tak zahájeno rovněž i insolvenční řízení. Insolvenční řízení a exekuční řízení jsou dva samostatné a v zásadě rozdílné postupy, probíhající za zvláštních podmínek podle příslušných právních předpisů, přičemž cíl i účel těchto řízení není shodný. Exekuční řízení se zabývá vymožením individuální pohledávky oprávněného. Insolvenční řízení naopak představuje kolektivní proces ohledně veškerých dluhů povinného.¹⁶⁵

Insolvenční řízení se zahajuje a lze jej zahájit pouze na návrh. Podání tohoto návrhu na zahájení insolvenčního řízení je oprávněním, a ne povinností daného subjektu. Výjimkou je stanovená povinnost dlužníků, kteří jsou právnickými osobami nebo fyzickými osobami - podnikateli, podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvědí nebo by se při náležitě pečlivosti měli dozvědět o svém úpadku.¹⁶⁶

7.5.1 STANOVISKO NEJVYŠŠÍHO SOUDU K POŘADÍ VĚŘITELŮ V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ

K danému rozsudek NS ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 29 NSČR 7/2014, který řekl, že: *„Pro pořadí uspokojení více zajištěných věřitelů z výtěžku zpeněžení téhož zajištění je ve smyslu ustanovení § 167 odst. 1 věty druhé InsZ rozhodující skutečná doba vzniku zástavního práva nebo doba vzniku zajištění, bez zřetele k tomu, že zajištěná pohledávka některého z nich byla předtím přezkoumána a zjištěna s uvedením chybného údaje o pozdější době vzniku zajištění v přihlášce pohledávky.“*¹⁶⁷

¹⁶⁵ HÁSOVÁ, J. *Vztah exekučního a insolvenčního řízení*. Komorní listy. 2012, č. 1, s. 20.

¹⁶⁶ § 98 odst. 1 InsZ.

¹⁶⁷ Rozsudek NS ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 29 NSČR 7/2014.

7.6 Smluvně sjednaná realizace zástavního práva k podílu

V souladu s ustanovením § 1359 odst. 1 o.z. se může zástavní věřitel se zástavcem písemně dohodnout o způsobu uspokojení ze zástavy, přičemž dané lze zcela jistě vztáhnout i na zastavení podílu ve společnosti s ručením omezeným, ale je nutné zohlednit při ujednání o způsobu zpeněžení zástavy omezení uvedená v § 1315 o.z., která již byla vysvětlena v rámci této kapitoly. Strany nemohou zde však využít institut uvolnění zástavy, který je upraven v rámci ustanovení § 1380 o.z. a institut záměny zástavního práva, který je upraven v ustanovení § 1385 o.z. a to kvůli tomu, že tyto vyžadují zápis zástavního práva do veřejného seznamu, přičemž obchodní rejstřík veřejným seznamem není.¹⁶⁸

Slova z ustanovení § 1359 odst. 1 o.z., a to konkrétně „*dohodl se zástavcem, popřípadě zástavním dlužníkem*“ je třeba vykládat tak, že zákon primárně předpokládá dohodu o privátním prodeji již při zřízení zástavního práva, nebrání jí ale ani později, pokud dojde k převodu zástavy na jiného (nového) vlastníka.¹⁶⁹

Nejčastějším způsobem v rámci smluvního ujednání stran bude zejména ujednání, že zástavní věřitel smí zastavený podíl zpeněžit za cenu, která bude zjištěna z odborného znaleckého posudku, který tedy vypracuje nezávislý znalec. Tímto dojde k dodržení ustanovení § 1315 odst. 1 písm. b) o.z., jež je ustanovením kogentním a nelze se od něj odchýlit, a současně tak strany zakážou zřízení dalšího zástavního práva dle ustanovení § 1309 odst. 2 o.z.. Myslím, že toto je ideálním způsobem realizace zástavního práva k podílu, a tudíž budou strany zástavní smlouvy tuto možnost sjednat si vlastní způsob realizace zástavního práva snad hojně využívat.

¹⁶⁸ FIALA, J. in *Občanský zákoník. Komentář WK. svazek III.*, § 1359, str. 1013.

¹⁶⁹ RICHTER, T. in *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 1115.

7.7 Nabytí zastaveného podílu

Ustanovení § 1326 o.z. stanoví, že: „Bylo-li to ujednáno, nabyvá zástavní věřitel zastavený podíl okamžikem, kdy byl jeho pokus o zpeněžení podílu při výkonu zástavního práva neúspěšný. Nebylo-li ujednáno, že zástavní věřitel již tímto okamžikem nabývá zastavený podíl, může zástavní věřitel od tohoto okamžiku vykonávat společnická práva spojená s podílem.“¹⁷⁰

O.z. ve svém ustanovení § 1326 a také v ustanovení § 1327, coby speciální úpravě řeší důsledky neúspěšného pokusu o zpeněžení zastaveného podílu, a to jedním z předvídaných a již výše zmíněných způsobů. „Okamžik“ neúspěchu zpeněžení věřitelem je vždy nutné zkoumat dle způsobu zpeněžení v dané situaci. Nabytí vlastnického práva podle věty první daného ustanovení § 1326 o.z. je automatické ze zákona, ale pouze za předpokladu, že byla tato možnost předem mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem sjednána. Toto sjednání musí být výslovné, je ovšem zcela na stranách, zda to bylo separátní dohodou nebo například v rámci dohody podle ustanovení § 1359 o.z.. Z povahy ustanovení § 1325 o.z. a z povahy předkupního práva plyne, že neúspěšný pokus o zpeněžení sám zakládá fakt, že členové dané společnosti nevyužili své předkupní právo, a proto zástavní věřitel může podíl nabýt, a to bez tohoto omezení.¹⁷¹

Nabytí podílu podle ustanovení § 1326 o.z. není nabytím vlastnického práva ze zákona, ovšem nabytím převodem v důsledku určitého právního jednání, a to konkrétně nějaké dohody mezi vlastníkem onoho podílu obchodní korporace a zástavním věřitelem. Strany se zde dohodnou, že si může zástavní věřitel podíl ponechat s odkládací podmínkou, která stanoví, že pokud nedojde k úspěšnému zpeněžení, tak věřitel nabude k podílu vlastnické právo.

Pokud není sjednáno mezi zástavním dlužníkem a zástavním věřitelem, že si podíl ponechá v režimu propadné zástavy podle ustanovení § 1315 odst. 2 písm. b) o.z. nebo není-li využito výše zmíněné ustanovení § 1326 věta první o.z., má zástavní věřitel při

¹⁷⁰ § 1326 o.z.

¹⁷¹ HAVEL, Bohumil. § 1326 [Nabytí zastaveného podílu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1306.

neúspěšném zpeněžení právo na převod podílu podle ustanovení § 1327 o.z.¹⁷², přičemž toto právo vzniká ex lege, věřitel ho může nebo ovšem také nemusí přijmout. Pokud dojde k tomu, že zástavní věřitel své právo využije, musí vlastník podílu tento na zástavního věřitele převést, jinak se může aktivovat odstavec druhý. K tomuto převodu zpravidla není potřeba souhlasu dalších osob, jediné, že by se strany zástavní smlouvy, dohodli jinak.¹⁷³

Nabytí podílu je realizováno prostřednictvím úplatné převodní smlouvy¹⁷⁴ a podíl se převádí za účelem úhrady dluhů. Převod je třeba chápat jako zpeněžení, tedy dle daného platí ustanovení § 1374 a § 1375 o.z.. Z ekonomické stránky se prodej daného podílu realizuje za obvyklých podmínek, což bude ve skutečnosti obtížně zjistitelné, protože se jedná o převod v době, kdy běžné způsoby zpeněžení selhaly, tedy podíl je obtížně likvidní nebo nelikvidní. Zákonem nestanoví obligatorně nutnost znaleckého ocenění a vzhledem k situaci ho ani není vhodné příliš využívat. Právo věřitele podle ustanovení § 1327 odst. 1 věty první o.z. se realizuje výzvou vůči zástavnímu dlužníkovi. Forma této výzvy není nikde stanovena, ale z praktického hlediska bude nejspíše zpravidla písemná. Pokud se bude výzva realizovat návrhem smlouvy, a to konkrétně nabídkou, v případě podílu ve společnosti s ručením omezeným, musí být tato nabídka písemná a s úředně ověřeným podpisem. A to z toho důvodu, že se pro tyto formální náležitosti vyžadují i u převodní smlouvy. Výzva musí zejména dávat jasně a zřetelně najevo, že je v ní obsažen účel aktivovat právo podle ustanovení § 1327 odst. 1 o.z.. Toto je nutné a vhodné zejména z toho důvodu, že pro její podání a následně realizaci, je založena jednoměsíční prekluzivní lhůta běžící ode dne, kdy proběhl neúspěšný pokus o zpeněžení.¹⁷⁵ Lhůta se zde bude počítat dle ustanovení § 605 o.z., který stanoví, že: „(1) Lhůta nebo doba určená podle dnů počíná dnem, který následuje po skutečnosti rozhodné pro její počátek. (2) Konec lhůty nebo doby určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na

¹⁷² § 1327 o.z. stanoví, že: „(1) Byl-li zástavní věřitel při pokusu o zpeněžení podílu neúspěšný, může se na zástavním dlužníku domáhat, aby na něho za obvyklých obchodních podmínek převedl zastavený podíl na úhradu dluhu. Neuplatní-li zástavní věřitel své právo do jednoho měsíce ode dne, kdy byl jeho pokus o zpeněžení podílu neúspěšný, jeho právo zaniká. (2) Nepřevede-li zástavní dlužník podíl zástavnímu věřiteli do jednoho měsíce ode dne, kdy byl k tomu vyzván, může se zástavní věřitel domáhat, aby obsah smlouvy určil soud.“

¹⁷³ HAVEL, Bohumil. § 1327 [Právo zástavního věřitele na převod zastaveného podílu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1308.

¹⁷⁴ Například smlouva o převodu podílu dle ustanovení § 209 ZOK.

¹⁷⁵ HAVEL, Bohumil. § 1327 [Právo zástavního věřitele na převod zastaveného podílu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1308.

*který připadá skutečnost, od níž se lhůta nebo doba počítá. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty nebo doby na poslední den měsíce.*¹⁷⁶

Zákon dává zástavnímu věřiteli nejen vymahatelné právo, ale zakládá mu také právo se tohoto práva následně domáhat u soudu, a to obdobně s pravidlem obsaženým v ustanovení § 1787 o.z.. Uplatní-li zástavní věřitel své právo ve lhůtě a do jednoho měsíce od jeho oznámení zástavnímu dlužníkovi tento stejně smlouvu neuzavře, může se zástavní věřitel domáhat, aby obsah smlouvy určil soud. Souhlas stran zde tak nahradí určení obsahu smlouvy soudem.¹⁷⁷ Právo zástavního věřitele podle § 1327 odst. 2 o.z. není svázán specifickou lhůtou, proto se analogicky užije ustanovení § 634 o.z., který stanoví „*Právo požadovat, aby soud určil na základě smlouvy o smlouvě budoucí obsah budoucí smlouvy, se promlčí za jeden rok od posledního dne lhůty, kdy měla být budoucí smlouva uzavřena. To platí i v případě, že bylo ujednáno, že určitou náležitost smlouvy určí třetí osoba nebo soud.*“¹⁷⁸

¹⁷⁶ § 605 o.z.

¹⁷⁷ HAVEL, Bohumil. § 1327 [Právo zástavního věřitele na převod zastaveného podílu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1308.

¹⁷⁸ § 634 o.z.

8 Zánik zástavního práva

„Zatímco pro vznik smluvního zástavního práva je typická dvoufázovost (k zástavní smlouvě musí přistoupit další právní skutečnost, která teprve vede ke vzniku zástavního práva), zástavní právo (i smluvní) zaniká bez dalšího pouze tím, že nastane zákonem předvídaná skutečnost.“¹⁷⁹ o.z. tyto skutečnosti vyjmenovává v ustanoveních § 1376 až 1379 o.z., není ale vyloučen zánik zástavního práva i z jiných důvodů, neboť v těchto pravidlech nejsou regulovány všechny důvody, které vedou k zániku zástavního práva, ale jsou upraveny mimo tuto rubriku jak přímo v o.z., tak i v jiných právních předpisech.¹⁸⁰

Je-li zajištěný dluh řádně splacen, zástavní právo zaniká, a to v souladu s ustanovením § 1376 o.z.. Pro zánik zástavního práva je důležité opět připomenout jeho charakter zajišťovacího institutu, kdy je důležitá právě jeho akcesorita k hlavnímu závazku, dále jeho věcněprávní povaha, a i princip publicity týkající se zápisů zástavního práva do veřejných registrů, a rovněž také jeho povaha závazku. Akcesorická povaha zástavního práva váže jeho existenci na zajišťovaný dluh. Vedle zajištěného dluhu je zástavní právo vázáno dále na svoji uhrazovací funkci. Zástavní právo nelze vykonávat trvale nebo opakovaně, a tak dojde-li už k jeho realizaci, zástavní právo zaniká.¹⁸¹ Zákon o zániku zajištěného dluhu hovoří v obecné rovině, a je tedy jedno jakým způsobem dojde k zániku pohledávky a zajištěného dluhu jakýmkoli způsobem, tedy například splněním, započtením, prominutím dluhu, atd. Výjimkou z daného pravidla, že zástavní právo zaniká vždy se zánikem zajištěné pohledávky, je situace, kdy se zajišťovaný dluh mění nebo zaniká takovým způsobem, kterým současně vznikne nový závazek. Pravidlo je postaveno obecně i z druhého hlediska, a to tedy bez ohledu na způsob vzniku zástavního práva. Vztahuje se tak i na zástavní práva vznikající zápisem do veřejných seznamů.¹⁸²

¹⁷⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku: (zákon č. 89/2012 Sb)*. Praha: Linde, 2014, s. 347.

¹⁸⁰ BEZOUŠKA, Petr. § 1376 [Zánik dluhu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1449.

¹⁸¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku: (zákon č. 89/2012 Sb)*. Praha: Linde, 2014, s. 347.

¹⁸² BEZOUŠKA, Petr. § 1376 [Zánik dluhu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1449.

Samostatně zástavní právo zaniká v situacích vyjmenovaných zákonem v ustanovení § 1377 o.z., který stanoví, že: „*Zástavní právo zanikne, ale pohledávka trvá, (1) zanikne-li zástava, (2) vzdá-li se zástavní věřitel zástavního práva, (3) vrátí-li zástavní věřitel zástavu zástavnímu dlužníkovi, (4) složí-li zástavce nebo zástavní dlužník zástavnímu věřiteli cenu zastavené věci, nebo (5) uplyne-li doba, na niž bylo zástavní právo zřízeno.*“¹⁸³ Vzdát se zástavního práva může zástavní věřitel kdykoli. Jedná se o jednostranné právní jednání, s jehož účinností zástavní právo zaniká, které však nemá důsledky na hlavní závazkový vztah. Tam, kde byla nutná písemná forma zástavní smlouvy, bude nutná písemná forma i pro vzdání se zástavního práva a na základě stejného ustanovení lze dovodit, že tam, kde zástavní právo vzniklo předáním věci, postačí k jeho zániku její faktické navrácení. Vrácením zástavy jejímu vlastníkovu se zástavní věřitel v podstatě konkludentně vzdává zástavního práva.

Dojde-li k uspokojení dluhu třetí osobou, která pohledávku zajistila jako například ručitel, nedojde k zániku zástavního práva, neboť tímto nedojde k zániku zajištěné pohledávky. Splní-li dluh zástavní dlužník odlišný, který je osobou odlišnou od osobního dlužníka, vznikne vlastníkovu zástavní právo a pokud splní dluh někdo jiný, záleží na jeho rozhodnutí, zda bude pohledávka zachována a v důsledku toho též zástavní právo, anebo zaniknou.¹⁸⁴ Zástavní právo rovněž nezánikne v případě promlčení zajištěné pohledávky, a to z důvodu, že promlčení pohledávky a zástavního práva jsou zákonem odděleny.¹⁸⁵

V případě zániku zástavního práva k podílu, který je představován kmenovým listem mohou smluvní strany po splacení zajištěného dluhu poznamenat bez zásahu veřejné moci tuto skutečnost přímo na kmenovém listu. V případě zástavy podílu však musí smluvní strany prostřednictvím dotčené společnosti požádat příslušný rejstříkový soud, aby provedl výmaz zápisu zástavního práva k podílu. Z tohoto důvodu je nejspíše pro smluvní strany snazší zastavení kmenového listu, neboť zástavce ihned po splacení dluhu má svůj kmenový list bez vyznačeného zástavního práva k dispozici.

¹⁸³ § 1377 o.z.

¹⁸⁴ § 1936 odst. 2 o.z.

¹⁸⁵ BEZOUŠKA, Petr. § 1376 [Zánik dluhu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1449.

Dle ustanovení § 1378 o.z.¹⁸⁶, které stanoví, že pokud je zástavní právo i po svém zániku stále zapsáno ve veřejném seznamu nebo Rejstříku zástav, jedná se o závadu váznoucí na zástavě. Obchodní rejstřík není, jak již bylo zmíněno, ani veřejným seznamem ani Rejstříkem zástav. Z daného odborní autoři dovozují, že toto ustanovení působí jako odkaz na § 1107 o.z.¹⁸⁷ upravující převzetí vad věci.¹⁸⁸

8.1 Zánik či smrt dlužníka

Zástavní právo je, jak již bylo zmíněno, ze své podstaty akcesorickým institutem k zajišťované pohledávce, ne však k osobě dlužníka. Je ovšem i přes uvedené nutné sledovat, jaký je osud pohledávky po smrti či zániku dlužníka, protože toto může ovlivnit existenci pohledávky. Smrtí dlužníka, který je osobou fyzickou, povinnost odpovídající zajištěné pohledávce obecně nezanikne, to by se stalo v případě, kdyby obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno výslovně osobně osobou dlužníka, pak zaniká i zástavní právo, a to bez ohledu, kdo poskytl zajištění. Přechází-li povinnost na dědice nebo právního nástupce, zůstává zachováno i zástavní právo. V rámci řízení o pozůstalosti může dojít k nařízení likvidace pozůstalosti dle ustanovení § 195 a násl. ZŘS, což může vést k zániku některých pasiv pozůstalosti, kam se řadí pohledávky, v první řadě se to týká těch pasiv pozůstalosti, která nepatří mezi pasiva likvidační podstaty, a tak dnem nabytí právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti zanikají a spolu s nimi i jim odpovídající pohledávky v souladu s ustanovením § 238 odst. 3 ZŘS.¹⁸⁹

Věřitel, který má pohledávku odpovídající pasivu v rámci likvidační podstaty, musí podat přihlášku a v rámci této přihlášky musí mimo jiné uvést, že jeho pohledávka je zajištěna zástavním právem na majetku, který patří do likvidační podstaty, a požádat o uspokojení z tohoto zajištění, jinak se k zajištění pohledávky nepřihlíží. Má-li zástavní věřitel zástavní právo k majetku jiné osoby, není naopak přihláškou pohledávky dotčeno

¹⁸⁶ § 1378 o.z., stanoví: „*Je-li zástavní právo zapsáno do rejstříku zástav nebo do veřejného seznamu i po svém zániku, jedná se o závadu váznoucí na zástavě.*“

¹⁸⁷ § 1107 o.z. stanoví: „(1) *Kdo nabude vlastnické právo, přejímá také závady váznoucí na věci, které jsou zapsány ve veřejném seznamu; jiné závady přejímá, měl-li a mohl-li je z okolností zjistit nebo bylo-li to ujednáno, anebo stanoví-li tak zákon.* (2) *Závady, které nepřejdou, zanikají.*“

¹⁸⁸ RICHTER, T. in *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 1133.

¹⁸⁹ BEZOUŠKA, Petr. § 1376 [Zánik dluhu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1449.

právo věřitele na uspokojení z tohoto zajištění. Pokud takto dosáhne náhradního uspokojení pohledávky, pozbývá tím právo na uspokojení pohledávky z majetku patřícího do likvidační podstaty. Důležité je, že dnem právní moci usnesení o nařízení likvidace pozůstalosti se pohledávky odpovídající dluhům, které patří do pasiv likvidační podstaty, stávají splatnými, a to pouze za předpokladu, že se věřitel řádně a včas přihlásil. Zajištěná pohledávka se uspokojuje z čistého výtěžku zpeněžení zástavy. Zástavní věřitel má též možnost požádat notáře, aby mohl sám zpeněžit zástavu, a to konkrétně v souladu s ustanovením § 233 ZŘS, které v prvním odstavci stanoví, že: „*Vázne-li na majetku patřícím do likvidační podstaty zástavní nebo zadržovací právo, může soud věřiteli zajištěné pohledávky na jeho návrh usnesením povolit, aby sám uskutečnil zpeněžení zastavené nebo zadržené věci, jestliže má platně sjednáno, že ji může zpeněžit dohodnutým způsobem, a jestliže takové zpeněžení věci není v rozporu se zájmy jiného věřitele. Ke zpeněžení věci soud věřiteli určí přiměřenou lhůtu, která běží ode dne právní moci usnesení.*“¹⁹⁰ Pohledávky, jimž odpovídá pasivum pozůstalosti, zanikají dnem skončení řízení o pozůstalosti, a to v rozsahu, v jakém nebyly uspokojeny z výtěžku zpeněžení majetku likvidační podstaty, což platí i tehdy, jestliže věřitel svoji pohledávku řádně a včas nepřihlásil. Zánik pohledávek bude ale prolomen v tom případě, když se po skončení řízení o likvidaci pozůstalosti objeví další majetek patřící do likvidační podstaty.¹⁹¹

Zanikne-li dlužník, který je osobou právnickou, je nutné zaměřit se na to, zda zanikla daná právnická osoba s právním nástupcem nebo bez něj. Pokud zanikla bez právního nástupce, probíhá likvidace, která není v o.z. upravena tak podrobně jako likvidace pozůstalosti po zemřelé fyzické osobě. V obecné rovině nemá nařízení likvidace za následek ani zánik dluhu likvidované právnické osoby, tudíž ani zánik zajištěné pohledávky, která dluhu odpovídá. Ze zákona nedojde k akceleraci pohledávek, protože pouze z důvodu likvidace právnické osoby, která je dlužníkem, se pohledávky ještě nestávají splatnými. Pokud je zástava součástí majetku likvidované právnické osoby a zástavní věřitel je zajištěným věřitelem dle insolvenčního zákona, uspokojí se z této zástavy. O zániku pohledávek se použije ustanovení § 203 o.z., a to tedy za předpokladu, že přebírají věřitelé

¹⁹⁰ § 233 odst. 1 ZŘS.

¹⁹¹ BEZOUŠKA, Petr. § 1376 [Zánik dluhu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1449.

likvidační podstatu, přičemž pokud z ní nejsou zcela uspokojeni, jejich pohledávky ve zbytku zanikají.¹⁹²

8.2 Zánik zajištěné pohledávky

Pokud dojde k zániku zástavního práva k movité věci, kterou měl zástavní věřitel u sebe, je povinen vydat věc bez zbytečného odkladu zpět zástavci. Tímto dojde k faktickému potvrzení zániku zástavního práva dle ustanovení § 1377 odst. 1 písm. c) o.z.. Dojde-li později k tomu, že již zaniklá pohledávka opět ožije, zástavní právo již však opětovně nevznikne, ledaže by do té doby ještě nedošlo k vrácení věci zástavci. Má ale zástavní věřitel věc vrátit zástavnímu dlužníku i za předpokladu, že existuje zástavní věřitel v dalším pořadí? Zdá se, a tak usuzuje i P. Bezouška, že zpravidla ano, neboť tomuto „juniornímu“ zástavnímu věřiteli mohlo zástavní právo vzniknout pouze jiným způsobem než odevzdáním věci, a to například zápisem do Rejstříku zástav. V případě zástavního práva, které je zapsané ve veřejném seznamu vzniká povinnost zástavního věřitele navrhnout výmaz zaniklého zástavního práva, ovšem pokud je zástavní právo zapsáno v Rejstříku zástav, je zde zástavní věřitel také povinen požádat o jeho výmaz. Mimo jiné má zástavní věřitel povinnost vystavit zástavnímu dlužníkovi potvrzení, které je následně podkladem pro případný návrh/žádost o výmaz zástavního práva.¹⁹³ Zaniklo-li zástavní právo, leč nebylo vymazáno z veřejného seznamu, jedná se o závadu vážnoucí na věci, a to dle ustanovení § 1378 o.z., které říká, že: *„Je-li zástavní právo zapsáno do Rejstříku zástav nebo do veřejného seznamu i po svém zániku, jedná se o závadu vážnoucí na zástavě.“*¹⁹⁴

¹⁹² BEZOUŠKA, Petr. § 1376 [Zánik dluhu]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1449.

¹⁹³ Tamtéž, s. 1449.

¹⁹⁴ § 1378 o.z.

8.3 Výmaz zástavního práva

Úpravu výmazu zástavního práva nalezneme v ustanovení § 1379 o.z..¹⁹⁵ Toto právní ustanovení navazuje na všechny způsoby zániku zástavního práva, tedy ne pouze na ty, které o.z. přímo předpokládá v ustanoveních § 1376 až § 1377. Promlčením, jak již bylo zmíněno, nedojde k zániku zástavního práva, ale i v tomto případě právní regulace pamatuje na jeho výmaz z veřejného seznamu nebo případně Rejstříku zástav.¹⁹⁶

Zmíněné ustanovení stanovuje povinnost zástavnímu věřiteli, zaniklo-li zástavní právo zapsané ve veřejném seznamu nebo v Rejstříku zástav, kdy zástavní věřitel má povinnost následně zajistit, aby bylo zástavní právo z příslušné evidence vymazáno. Tuto povinnost má splnit bez zbytečného odkladu. V případě, že tuto povinnost nesplní, může být povinen k náhradě škody. Strany se však mohou dohodnout na odlišném ujednání, a tedy na zrušení povinnosti zástavního věřitele navrhnout výmaz zástavního práva z veřejného seznamu. Důvodem je, že zástavní dlužník bude mít zájem zápis zástavního práva ve veřejném seznamu nechat a využít jej následně jako uvolněné zástavní právo.¹⁹⁷

8.3.1 VÝMAZ Z REJŘÍKU ZÁSTAV

Pokud žádá o výmaz zástavní věřitel, je postačující, aby v rámci žádosti uvedl, že došlo k zániku zástavního práva a rovněž musí uvést právní důvod jeho zániku, poté se předpokládá, přičemž se jedná o vyvratitelnou právní domněnku, že k zániku zástavního práva skutečně došlo, a to v souladu s ustanovením § 35g odst. 6 NotŘ. Pro žádost je stanovena obligatorní písemná forma a zástavní věřitel nemusí dokládat žádné listiny prokazující zánik zástavního práva. Žádost lze podat u kteréhokoli notáře, nemusí se jednat o toho, kdo zástavní právo zapsal, což stanoví ustanovení § 35g odst. 4 písm. a) NotŘ.

¹⁹⁵ § 1379 o.z. stanoví: „(1) Zaniklo-li zástavní právo zapsané do rejstříku zástav, požádá zástavní věřitel bez zbytečného odkladu o jeho výmaz a zástavní právo se vymaže. To platí i v případě, že zástavní právo bylo zapsáno do veřejného seznamu, ledaže si strany ujednaly, že zástavní věřitel o výmaz zástavního práva nepožádá nebo vlastník požádal o zápis uvolněného zástavního práva. (2) Zástavní dlužník má právo podat žádost o výmaz zástavního práva; nezaniklo-li zástavní právo uplynutím doby, vymaže se z rejstříku zástav nebo z veřejného seznamu, prokáže-li zástavní dlužník zánik zástavního práva listinou potvrzenou zástavním věřitelem nebo rozhodnutím soudu nebo jinou veřejnou listinou. Nepotvrdí-li zástavní věřitel zástavnímu dlužníkovi na jeho žádost zánik zástavního práva, nahradí škodu z toho vzniklou.“

¹⁹⁶ BEZOUŠKA, Petr. § 1379 [Výmaz zástavního práva]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1466.

¹⁹⁷ BEZOUŠKA, Petr. § 1379 [Výmaz zástavního práva]. In: *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021, s. 1466.

8.3.2 VZOR ŽÁDOSTI ZÁSTAVNÍHO VĚŘITELE O VÝMAZ

Ž Á D O S T

určená (označení notáře)

o výmaz práva nebo skutečnosti z Rejstříku zástav podle § 34 a násl. předpisu Notářské komory České republiky o Rejstříku zástav (předpis o Rejstříku zástav).

Žadatel: Jan Novák, dat. nar. 1.1.1991, bydliště Hluchá 6, Plzeň (jako zástavní věřitel).

Já, Jan Novák, **žádám o výmaz zástavního práva z Rejstříku zástav z důvodu zániku zástavního práva.** Beru na vědomí, že je mojí povinností sdělit notáři údaje potřebné k řádnému určení zástavního práva a doložit právní důvod jeho zániku případně na výzvu notáře tyto údaje doplnit. K žádosti není třeba předložit další listiny.

K žádosti uvádím tento právní důvod zániku zástavního práva:

Prohlášení zástavního věřitele o vzdání se zástavního práva k obchodnímu závodu jako věci hromadné, který je představován obchodním podílem ve výši 100 % na základním kapitálu společnosti ABCD s.r.o., Identifikační číslo: 123 01 098.

K žádosti předkládám tyto listiny:

Prohlášení zástavního věřitele o vzdání se zástavního práva k obchodnímu závodu jako věci hromadné, který je představován obchodním podílem ve výši 100 % na základním kapitálu společnosti ABCD s.r.o., Identifikační číslo: 123 01 098.

Údaje o zápisu do Rejstříku zástav

- běžné číslo zápisu zástavního práva v Rejstříku zástav: 1
- právní důvod zástavního práva včetně údajů o notáři, který smlouvu sepsal: zástavní smlouva sepsaná notářem v sídle obchodní společnosti ABCD s.r.o., pod sp. zn. NZ X/Y, dne 12.3.2020.
- den vzniku zástavního práva: 12.3.202
- zástavce: ABCD s.r.o., Identifikační číslo: 123 01 098
- zástavní dlužník: ABCD s.r.o., Identifikační číslo: 123 01 098
- zástavní věřitel: Československá obchodní banka, a. s.
- právní důvod zajišťovaného dluhu: Smlouva o pravidlech poskytování akreditivů a bankovních záruk č. 00001/XY

V dne

..... (podpis žadatele)

8.4 Promlčení zástavního práva

Od předchozího, kdy se věnuji zániku zástavního práva, bych nyní chtěla oddělit promlčení zástavního práva, kdy i uplynutí promlčecí lhůty může vést k tomu, že nedojde k úspěšné realizaci zástavního práva. Co se týče námitky promlčení zajištěné pohledávky, tak se pohledávka i zástavní právo promlčují odděleně, a tudíž každé samostatně. Pokud by zástavce namítl promlčení zajištěné pohledávky, nebrání to zástavnímu věřiteli, aby se uspokojil ze zástavy, není-li ještě promlčeno zástavní právo jako takové. V ustanovení § 615 odst. 1 věta první o.z. je stanoveno, že zástavní právo se nepromlčí dříve než zajištěná pohledávka. Jedná se o jeden z mnoha projevů znaku akcesority u zástavního práva, a to konkrétně aby zástavní věřitel nepřišel o možnost náhradního uspokojení ještě předtím, než ztratí možnost vynutit si splnění zajištěné pohledávky.¹⁹⁸ Uplyne-li promlčecí lhůta u zástavního práva a neuplyne-li promlčecí lhůta u zástavní pohledávky, zástavní právo promlčeno není.¹⁹⁹

Platí tento závěr ale bez výjimky i tehdy, dochází-li u zajištěné pohledávky ke změně délky promlčecí lhůty, a to i například v důsledku uznání dluhu v souladu s ustanovením § 639 o.z., který stanoví, že: „*Uznal-li dlužník svůj dluh, promlčí se právo za deset let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. Určí-li však dlužník v uznání i dobu, do které splní, promlčí se právo za deset let od posledního dne určené doby.*“ V tomto případě uvažujeme, že osobní dlužník a zástavní dlužník jsou stejnými osobami. V takovém případě není důvod, aby se ustanovení § 615 odst. 1 o.z.²⁰⁰ neuplatnilo vždy. Uzná-li dlužník svůj dluh, ovlivní to i jím poskytnuté zástavní právo. Osobní dlužník a zástavní dlužník však nemusejí být, jak již bylo v rámci této práce zmíněno, ty samé osoby. To však zřejmě není důvodem, aby se nepoužilo pravidlo uvedené v ustanovení § 615 odst. 1 o.z.. Pokud však poskytne třetí osoba zajištění, vstupuje do aktuálního stavu věci, a tedy předpokládejme, ví i jaká jsou rizika a negativa, a tomu své jednání přizpůsobuje.²⁰¹

¹⁹⁸ BEZOUŠKA, Petr. *Akcesorita zástavního práva a její praktické důsledky*. Právní rozhledy, 2021, č. 4, s. 136-139.

¹⁹⁹ K tomu shodně i Rozhodnutí NS sp. zn. 21 Cdo 1918/2005.

²⁰⁰ § 615 odst. 1 o.z. stanoví, že: „*Je-li splnění dluhu zajištěno zástavním právem, nepromlčí se zástavní právo dříve než pohledávka. Promlčení pohledávky nebrání zástavnímu věřiteli v uspokojení ze zástavy.*“

²⁰¹ BEZOUŠKA, Petr. *Akcesorita zástavního práva a její praktické důsledky*. Právní rozhledy, 2021, č. 4, s. 136-139.

Co se týče postavení ručitele, je zde situace vcelku odlišná. Konkrétně v ustanovení § 2025 odst. 1 o.z. nacházíme totožné pravidlo, které nalezneme v ustanovení § 615 odst. 1 o.z., což dává smysl, neboť ručení je zajišťovacím institutem, a je tak veden principem akcesority. Druhý odstavec, ale stanoví, že: „*Uznání dluhu dlužníkem je účinné vůči ručiteli, vysloví-li s tím ručitel souhlas.*“²⁰² Tímto je stanoveno, že právní jednání dlužníka může zasáhnout do právní sféry ručitele pouze za předpokladu, že s tím ručitel vyslovil souhlas. Proč je však postavení třetí osoby, a to v tomto případě poskytovatele zajištění, odlišné jen kvůli tomu, že v jednom případě je ručitelem a ve druhém je zástavním dlužníkem. Nejspíše je zde mezera v právní úpravě, kterou je nutné vyplnit analogicky, aby se odstranili dané nesrovnalosti. Na podporu je možné uvést i pravidlo obsažené v ustanovení § 1907 o.z., které řeší ochranu třetích osob, když stanoví, že: „*Zajištění práv, která jsou předmětem novace nebo narovnání, se vztahuje i na práva z nich vzniklá. Poskytla-li však zajištění osoba třetí, která k novaci nebo k narovnání nepřistoupila, je zavázána nejvýše v rozsahu původního závazku a zůstávají jí zachovány všechny námitky, které mohla proti pohledávce uplatnit, kdyby k novaci nebo k narovnání nebylo došlo.*“²⁰³ Toto pravidlo opět upozorňuje na nesrovnalost, kdy by měl být zástavní dlužník chráněn vůči dvoustranným jednáním osobního dlužníka, ale již ne vůči jeho jednostrannému jednání v podobě uznání dluhu.²⁰⁴

K tomuto je nutné dodat a zmínit, že i sám Nejvyšší soud za předchozí právní úpravy dovedl, že uznání dluhu osobním dlužníkem ovlivňuje i postavení zástavního dlužníka, v případě, že je odlišným od osobního, a tak zástavní právo nemůže být promlčeno před tím, než uběhne nová promlčecí lhůta u zajištěné pohledávky.²⁰⁵

Nejvyšší soud konkrétně dovedl, že: „*Z akcesorické povahy zástavního práva, vyjádřené mimo jiné v ustanovení § 100 odst. 2 větě třetí občanského zákoníku, vyplývá zejména to, že promlčení zajištěné pohledávky může nastat, i když se dosud zástavní právo nepromlčelo, že však zástavní právo se nemůže promlčet dříve, dokud marně neuplyne promlčecí doba u zajištěné pohledávky. Není přitom významné, zda se promlčení zajištěné pohledávky řídí obecnou promlčecí dobou nebo zda nastala taková právní skutečnost, která*

²⁰² § 2025 odst. 2 o.z.

²⁰³ § 1907 o.z.

²⁰⁴ BEZOUŠKA, Petr. *Akcesorita zástavního práva a její praktické důsledky*. Právní rozhledy, 2021, č. 4, s. 136-139.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 136-139.

měla za následek její „prodloužení“; z pohledu ustanovení § 100 odst. 2 věty třetí občanského zákoníku je rozhodné pouze to, kdy se – podle příslušné hmotněprávní úpravy – promlčuje věřitelova pohledávka za (osobním) dlužníkem, zajištěná zástavním právem, i kdyby jeho předmětem byl majetek jiné osoby než dlužníka této pohledávky.“²⁰⁶

Toto zmíněné rozhodnutí Nejvyššího soudu se nevypořádalo ovšem s tím, že v ustanovení § 548 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník²⁰⁷, byla ručiteli poskytnuta ochrana při uznání dluhu dlužníkem, rovněž jak je tomu v rámci aktuální úpravy v ustanovení § 2025 odst. 2 o.z.. Zde souhlasím s vyjádřeným názorem P. Bezoušky, že výše uvedené pro vyvození závěru, že osobní dlužník nemůže svým jednáním zhoršit právní postavení zástavního dlužníka (třetí osoby) poté, co již zástavní právo existuje, je správná.²⁰⁸

²⁰⁶ Rozhodnutí NS sp. zn. 21 Cdo 1918/2005.

²⁰⁷ § 548 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb. stanovil, že: „Uznání dluhu dlužníkem je účinné vůči ručiteli, jen když s ním vysloví souhlas.“

²⁰⁸ BEZOUŠKA, Petr. *Akcesorita zástavního práva a její praktické důsledky*. Právní rozhledy, 2021, č. 4, s. 136-139.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této rigorózní práce bylo systematicky analyzovat a hlouběji se věnovat zástavnímu právu k podílu ve společnosti s ručením omezeným, a to zejména se zřetelem k již existujícím výkladovým či praktickým problémům a otázkám. Práce měla být zejména prací analytickou spíše než prací popisnou a měla se také určitým způsobem pokusit objasnit řešení těch problematičtějších míst právní úpravy.

Úvodem popisuji smysl a účel zástavního práva. Zástavní právo má dvě hlavní funkce, a to funkci zajišťovací a uhrazovací. Přes to, že je každá z těchto dvou hlavních funkcí zástavního práva aplikovatelná sama o sobě, a to každá z nich v jiné fázi zástavně právního vztahu, je pro naplnění účelu zástavního práva stěžejní, aby byly aplikovány obě dvě. Přes to, že se může zdát, že funkce zajišťovací má přednější význam, než má funkce uhrazovací, je zjevné, že bez právě uhrazovací funkce by zástavní právo pozbývalo smyslu.

Dále se zabývám v této práci také vznikem zástavního práva jako takového, přičemž dále navazuji na problematiku vzniku zástavního práva k podílu. Zde je více titulů, dle kterých může zástavní právo vzniknout, a máme naši v právní úpravě ještě mnohem obsáhlejší řadu okamžiků, ke kterým zástavní právo vzniká. Jako první rozebírám nejčastější titul pro vznik zástavního práva, a to tedy jeho konsenzuální vznik, tj. na základě zástavní smlouvy. V rámci této části druhé kapitoly se věnuji podrobněji úpravě a formě notářského zápisu a zároveň vymezuji situace, kdy je forma veřejné listiny pro zástavní smlouvu obligatorní náležitostí, jež následně podmiňuje vznik zástavního práva. Dále může zástavní právo vznikat také *ex actu*, kdy zmiňuji jeho vznik dle daňového řádu. Tento vznik zástavního práva je zajímavý tím, že vzniká okamžikem doručení, a tedy i doručením fikcí datovou schránkou nebo veřejnou vyhláškou. Dalším způsobem zřízení zástavního práva je schválení dohody dědiců o rozdělení pozůstalosti a posledním typem vzniku je vznik zástavního práva *ex lege*. Tuto kapitolu zakončuji vysvětlením důležitých právních pojmů, jakými jsou budoucí zástavní právo, převzetí dluhu či majetku, maximální zástavní právo a v neposlední řadě vespolečné zástavní právo. U maximálního zástavního práva stále není zřejmé, jaké ujednání má být nahrazeno ujednáním nejvyšší výše jistiny, do níž se poskytuje zajištění, kde vyvozují, že odpověď zní tak, že je jím ujednání o výši zajištěné pohledávky,

přičemž je nutné zdůraznit, že takové ujednání není nezbytnou náležitostí všech zástavních smluv, ale je třeba pouze tam, kde je vyžaduje zvláštní právní předpis.

Ve třetí kapitole této práce rozebírám, co je vlastně způsobilým předmětem zástavního práva - čili co je způsobilé být zástavou. V rámci této kapitoly se již zaměřuji na podíl jako předmět zástavního práva a podmínky jeho zastavitelnosti, kdy zároveň nastiňuji problematiku společného jmění manželů, kdy podíl v korporaci do tohoto jmění, za splnění zákonem stanovených předpokladů, rovněž spadá, kde dospějí k závěru, že zásadně nikdo se nemůže stát členem obchodní korporace bez relevantního projevu své vůle, neboť s účastí jsou spojena nejen práva, ale i povinnosti a tyto povinnosti nelze nikomu uložit proti jeho svobodné vůli a pouhé majetkové společenství nemůže současně založit i členství v korporaci. V některých případech se může stát, že účastníci neví, že se společníkem má zároveň jednat i jiná osoba než ta, která s nimi jedná, a to z důvodu manželství té osoby. Pokud by jim taková skutečnost byla známa, a nebudou-li s účastí druhého manžela ve společnosti souhlasit, bude nabyvatel podílu nucen podíl nabývat ze svého výlučného vlastnictví, které by do společného jmění manželů nespadlo.

Následně se zabývám zastavitelností podílu ve společnosti s ručením omezeným, kdy záleží zejména na tom, komu je podíl zastaven a zda se společenská smlouva odchyľuje od zákona. Rovněž je důležité rozlišit, a tomuto odpovídá i rozdělení v rámci této práce, zda se zastavuje podíl nevtělený či vtělený do kmenového listu, kdy je zřejmé, že kmenový list je jako předmět zástavního práva výhodnějším než nevtělený podíl, přičemž jeho hlavní výhoda spočívá v tom, že otázka zastavení cenných papírů se výrazně v průběhu času nezměnila a právní jistota subjektů zástavního práva je tímto poměrně velká. Otázku aktivní legitimace k podání návrhu na zápis zástavního práva do obchodního rejstříku jsem v této práci rovněž řešila, kdy závěrem lze pouze shrnout, že rejstříkové soudy neodmítají návrhy podané zástavcem nebo zástavním věřitelem, a je tak i tímto způsobem nepřímou potvrzena aktivní legitimace zástavce i zástavního věřitele pro podání návrhu na zápis zástavního práva do obchodního rejstříku.

Obsáhlou oblastí, kterou jsem v rámci této práce analyzovala, bylo zastavení kmenových listů. Vzhledem k tomu, že kmenové listy mohou být vydávány výhradně

formou cenných papírů na řad, tak je jejich převod realizován rubopisem a následně smlouvou k okamžiku předání, kdy je třeba uplatnit právní úpravu v zákoně směnečném a šekovém. Analogicky tomuto odpovídá i vznik zástavního práva ke kmenovému listu, kdy se zástavní právo nezapisuje do obchodního rejstříku, ale vzniká odevzdáním zástavnímu věřiteli a vyznačením zástavního rubopisu.

Zastavení kmenového listu je tak sice jednodušší a rychlejší, ale úprava *de lege lata* je dle mého zatím poněkud nesystematická či nelogická, a to zejména s ohledem na odlišnost od úpravy zástavy podílu, který nebyl vtělen do kmenového listu, která do obchodního rejstříku zapsána být musí, jinak zástavní právo vůbec nevznikne. Daná otázka, by dle mého přesvědčení měla být *de lege ferenda* upravena tak, aby bylo jasné, že se právní úprava zápisu údajů ohledně kmenových listů dává spíše do souladu s právní úpravou zápisu údajů u akcií, a to tak, že vlastníci kmenových listů se do obchodního rejstříku zapisovat, a to s výjimkou jediného společníka, nebudou, a tudíž se nebude zapisovat ani zástavní právo k nim, a to zejména s ohledem na vývoj právní úpravy a nedávnou novelizaci ZOK, která otevírá cestu ke skutečnému přiblížení společnosti s ručením omezeným prostřednictvím kmenového listu ke společnosti akciové, a to za současného zachování výhod, které společnost s ručením omezeným pro své společníky představuje, je toto logickým krokem v rámci vývoje naší právní úpravy.

Při zastavení podílu, který je součástí obchodního závodu je důležité věnovat zvýšenou pozornost otázce, jestli má společnost již zastavený svůj obchodní závod jako věc hromadnou, neboť tato skutečnost je pro zastavení jejího podílu značně významná, protože pokud by již závod zastaven byl, tak by zástavní právo k podílu jako jednotlivé věci závodu platně nevzniklo. Dle mého přesvědčení je vhodné a žádoucí, aby *de lege ferenda* byla stanovena zákonná povinnost před zastavením obchodního podílu, jako jednotlivé věci, vyžádat si potvrzení z Rejstříku zástav, kterým by bylo doloženo, že obchodní závod dané společnosti není zastaven. Tato povinnost výslovně stanovena zákonem není, a z tohoto důvodu je často stranami opomíjena.

V páté kapitole se blíže věnuji institutu „*negative pledge*“, který zakotvuje možnost stanovit si a ujednat zákaz zatížení a zcizení podílu, kdy úprava zákazu zatížení a zcizení zřízeného jako věcné právo, konkrétně pro případ podílu, v našem právním řádu po dlouhou dobu chyběla. Toto věcné právo se zřizuje smlouvou mezi vlastníkem podílu a oprávněným a vzniká zápisem této skutečnosti do obchodního rejstříku. Může to být případně i jiná listina, která by stvrzovala uzavření takovéto smlouvy, neboť zákon nestanoví požadavek formy na smlouvu o zákazu zřízení zástavního práva. V určitém případě by tedy mohla být uzavřena i ústně, což je asi těžko představitelné a uchopitelné, ale není to úplně vyloučené. Vývoj právní úpravy tedy směřoval správným směrem, když novela ZOK účinná od 1.1.2021, nevyváženost mezi vznikem *negative pledge* a zástavního práva k podílu vyrovnala tím, že nastavila výslovné řešení, že na zřízení a vznik věcného práva k podílu odlišného od zástavního se nahlíží obdobně jako na zástavní právo k podílu v korporaci, který ovšem nesmí být představován cenným papírem.

V kapitole šesté této práce se věnuji postavení subjektů zástavního vztahu, zde je nutné zejména zdůraznit, že je možnost přesunu hlasovacích práv na zástavního věřitele, a to v závislosti na kterékoliv okolnosti, na které se smluvní strany dohodnou, kdy je důležité upozornit na to, že zástavní věřitel musí přijmout fakt, že v případě takových ujednání, kdy skutečně zasahuje do chodu společnosti, se stane vlivnou osobou a každý jeho zásah do dlužníkovy podnikání musí tímto provést se stejnou péčí, jako by se jednalo o jeho vlastní.

Pro realizaci zástavního práva je stěžejní subsidiarita, která vystupuje do popředí při uplatnění jeho uhrazovací funkce. Právě subsidiarita zástavního práva jako zajišťovacího institutu určuje, za jakých podmínek je zástavní věřitel oprávněn přistoupit k realizaci zástavního práva. Podmínky vychází tedy ze zákona nebo z dohody stran, v praxi především ze zástavní smlouvy uzavřené k zajištění dluhu. Samotný výkon zástavního práva se řídí příslušnými ustanoveními o právu zástavním s tím, že se bude vždy odvíjet od toho, jaký je zde předmět zástavního práva. Zánik zástavního práva k podílu, který je představován kmenovým listem, mohou smluvní strany po splacení zajištěného dluhu poznamenat bez zásahu veřejné moci přímo na kmenovém listu. V případě zástavy nevtěleného podílu musí smluvní strany prostřednictvím dotčené společnosti požádat příslušný rejstříkový soud, aby provedl výmaz zápisu zástavního práva k podílu. Z tohoto důvodu je pro smluvní strany

snazší zastavení kmenového listu, neboť zástavce ihned po splacení dluhu má svůj kmenový list bez vyznačeného zástavního práva k dispozici.

S ohledem na mnou provedenou analýzu institutu zástavního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným dospívám k závěru, že zástavní právo k podílu ve společnosti s ručením omezeným je flexibilním nástrojem zajištění, který při respektování základních principů jeho fungování, což je samozřejmě důležité při každém právním jednání, poskytuje dostatečný komfort obou stranám, tj. zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníkovi, a který zároveň vyváženě chrání zájmy těchto stran.

RESUMÉ

The main goal of this rigorous thesis was to systematically analyse and pay deeper attention to the security interest²⁰⁹ if it is given a share in a limited liability company as a pledge, especially with regard to existing interpretive or practical problems and issues in our legal system. The work was mainly meant to be an analytical type of work rather than a descriptive type of work. In this thesis I also try to clarify the solution of the more problematic places and certain issues of legal regulation.

I begin by describing the meaning and purpose of the security interest as a property interest created by agreement or by operation of law to secure a debt. It has two main functions, namely the securing and paying function. Although each of these two main functions of the security interest is applicable in itself alone, and each of them at a different stage, it is crucial for the fulfilment of the purpose of the security interest that both will be applied. Although it may seem that the function of the securing one has a more important meaning than the function of the paying one, it is clear that without the paying function the security interest would lose its meaning.

Furthermore, in this thesis I also deal with the origin of the security interest as such-when securing a debt with a security interest, the creditor is entitled, if the debt or fails to discharge his debt in due time and manner, to get his claim satisfied from the proceeds of the pledge liquidation up to the amount agreed, while I follow up with how a security interest is created with the share as a pledge. There are several titles according to which a pledge may arise, and we have an even more extensive number of moments in our legislation at which a pledge arises. Firstly, I analyse the most common title for the creation of a security interest, its consensual creation, i.e. on the basis of a pledge agreement. Within this part of the second chapter, I deal in more detail with the regulation and form of the notarial deed and at the same time I define the situation when the form of a notarial deed is a mandatory requirement for a pledge agreement, which subsequently conditions the creation of a security interest. Furthermore, a pledge may also arise *ex actu*, where I describe how it is created according to the Tax Code. This creation of a pledge is interesting in that it arises at the

²⁰⁹ „*Security interest*“ - generic term for the property rights of a lender or creditor whose right to collect a debt is secured by property

moment of delivery, and thus also by delivery of fiction by a data box or a public decree. Another way of creating a security interest is to approve the agreement of the heirs on the division of the estate. The last type of creation is the creation of a security interest *ex lege*. I conclude this chapter by explaining important legal concepts, such as the future security interest, the maximum security interest and, last but not least, the multiple security interest - where one debt is secured by several autonomous pledges the creditor may get satisfaction from any or all of them. In the case of a maximum security interest, it is still not clear which arrangement is to be replaced by an arrangement of the maximum amount of collateral to which collateral is provided, where I conclude that the answer is an agreement on the amount of the secured claim, emphasizing that such an arrangement is not necessary for all pledge agreements, but only where required by a specific legislation.

In the third chapter of this thesis, I discuss what is actually the eligible property that is pledged as security against a debt, important is that everything which can be alienated or traded may be given in pledge. Within this chapter, I focus on the share as the subject of the security interest and the conditions of its pledge, when I outline the issue of joint property of the spouses, where the share in the corporation in this property, subject to the statutory requirements, also falls, but no one can become a member of a business corporation without a relevant expression of his free will, because participation involves not only rights but also obligations, and these obligations cannot be imposed on anyone against his free will, and a mere proprietary community cannot at the same time establish membership in a corporation. In some cases, the participants may not even know that a person other than the one who is dealing with them should also deal with the partner due to the marriage of that person. If they were aware of such a fact, and if they do not agree with the participation of the other spouse in the company, the acquirer of the share will be forced to acquire a share from his exclusive property, which would not fall into the joint property of the spouses.

Subsequently, I deal with the eligibility of a share in a limited liability company to be given as a pledge, which depends mainly whether the legal act aimed at the formation of the company deviates from the law or not. Subsequently, it is also important to distinguish, and this corresponds to the division in this chapter, whether the share is embodied in a security to order when it is clear that the security to order is more advantageous as a pledge-its main advantage being that the issue of giving securities as a pledge has not changed significantly over time and the legal certainty of such entities is thus relatively high. I also

addressed the issue of active legitimacy to file a petition for registration of a pledge in the Commercial Register.

It is easier and faster to pledge a share that is embodied in a security to order, but *de lege lata* legislation is, in my opinion, illogical, especially with regard to the difference from the legislation of a share that was not incorporated into a security to order to be given as a pledge, which must be registered in the Commercial Register, in the other case it is not a necessity. In my opinion, this legislation is unsystematic, because with regard to the data entered in the Commercial Register, the security to order is significantly closer to the share in a joint-stock company, than to the not incorporated shares in a limited liability company. This legislation, in my opinion, should be *de lege ferenda* regulated so that the legal regulation of data entry concerning security to order should be fully in line with the legal regulation of a share in a joint-stock company, i.e. by cancelling the already existing obligation to register owners a security to order in the Commercial Register as it is with shares in the joint-stock company, so the information if also this security to order was given as a pledge will not be registered in the Commercial Register.

When a business enterprise is given as a pledge in a security interest, it is important to pay increased attention to the question of whether the limited liability company has already pledged its business enterprise as a collective thing, as this fact is very important for taking its share as a pledge, because if the business enterprise was already pledged, the security interest to the share will not validly arise. In my opinion, it is appropriate and desirable for a *de lege ferenda* legal obligation to request a confirmation from the Register of Pledges before the pledge of the business share, which would prove that the business enterprise has not yet been pledged. This obligation is not explicitly laid down by law and is therefore often neglected by the parties.

In the fifth chapter, I focus on the institute of "*negative pledge*" - meaning prohibition to pledge or alienate a thing applies only between the parties unless it has been established as a right in rem. Such prohibition is valid if it has been made for the duration of a trust, fideicommissum, representation or for other fixed and reasonable period of time in the interests of a party which deserve legal protection, as it has been missing in our legal system for a long time. This right in rem is established by a contract between the shareholder and the beneficiary and arises from the entry of this fact in the Commercial Register.

Alternatively, it may be another document that would confirm the conclusion of such a contract, as the law does not stipulate a form requirement for a contract prohibiting the establishment of a security interest. In a certain case, it could therefore be closed orally, which is probably difficult to imagine and grasp, but it is not completely out of the question. From what is said above, it implies that the legal regulation is, in my opinion, incoherent in the sense that to establish a pledge on a share it is necessary to meet the conditions for its transfer, but to establish a negative pledge to a share only a contract is required within which this right is established as a right *in rem* and subsequently this shall be entered in the Commercial Register. From my point of view, the legal regulation of this institute is now correctly supplemented by the same conditions that are determined for a security interest where a share is pledged.

In the sixth chapter of this work I deal with the position of the subjects of the pledge agreement, it is necessary to emphasize that there is a possibility of transferring voting rights to the creditor, depending on any circumstances agreed by the parties, when it is important to point out that the creditor must accept the fact that, in the case of such arrangements, when he actually interferes in the running of the company, he becomes an influential person and any intervention in the debtor 's business must thereby take the same care as if it were his own.

The termination of the pledge to the security to order, may be noted directly on the security to order by the contracting parties after the repayment of the secured debt without the intervention of public authorities. In the case of a pledge of an unincorporated share, the contracting parties, through the company concerned by this, must request the competent register court (Commercial Register) to cancel the registration of the pledge on the specific share. For this reason, it is easier for the contracting parties to pledge the security to order, because the pledgee has his share (security to order) available immediately after the debt has been repaid without a marked pledge.

In view of my analysis of the security interest if it is given a share in a limited liability company as a pledge, I conclude that such security interest is a flexible security instrument which, while respecting the basic principles, which is of course important in any legal acts, provides sufficient comfort to both parties, and which also protects the interests of these parties in a balanced way.

SEZNAM LITERATURY

Seznam tištěných zdrojů

ROZEHNAL, Aleš. Úvěry zajištěné zástavním právem. 1. vyd. Praha: G plus G, 1997. ISBN 80-86103-04-8.

VYMAZAL, Lukáš. Zástavní právo: (§ 152 - § 172 občanského zákoníku) : podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury. Praha: Linde Praha, 2012, 270 s. ISBN 978-80-7201-894-9.

KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. Římské právo: závazkové právo. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, EAN: 9788071790310.

PELECH, Josef. Zástavní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 192 s. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-466-4 11.

VAN ERP, S., AKKERMANS, B. Property Law. Cases, Materials and Texts. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2012. ISBN 9781841137506.

KNAPP, Viktor, Štefan LUBY, Věra ČÍŽKOVSKÁ a Stanislav ZDOBINSKÝ. Československé občanské právo. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Orbis, 1974, 2 sv.

HURDÍK, Jan. Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva. 2., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-495-4.

ROZEHNAL, Aleš. Závazkové právo: Obecná část. Deliktní právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-496-1.

BEZOUŠKA, Petr. et. al.: Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2021. ISBN: 978-80-7400-803-0.

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1-459. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-935-9.

KINDL, Milan a Aleš ROZEHNAL. Nový občanský zákoník: problémy a úskalí. 2. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-516-6.

TILSCH, Emanuel. Právo Zástavní. nezm. vyd. [Praha]: Všehrad, 1911.

ELIÁŠ, Karel. Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1. 4. 2008. Praha: Linde, 2008. ISBN 9788072016877.

VYMAZAL, Lukáš. Zástavní právo v novém občanském zákoníku: (zákon č. 89/2012 Sb.). Praha: Linde, 2014

KINDL, Milan. Zajištění a utvrzení dluhů. Praha: C.H.Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-291-5.

HURDÍK, Jan a Lenka DOBEŠOVÁ. Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva. 2. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-495-4.

PELIKÁN, M. Zajištění a utvrzení dluhu v praxi. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2017. ISBN 978-80-7552-192-7.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, KABELKOVÁ, Eva, VYCHOPEŇ, Martin, a kol. Vzory smluv, petíť a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-648-7.

BÍLEK, Petr, JINDŘICH, Miloslav, RYŠÁNEK, Zdeněk, BERNARD, Pavel, DYTRYCH, Jan, ZAPLETAL, Miroslav, PROCHÁZKA, Svatopluk. Notářský řád. 5. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-689-0.

A. THÖNDEL a M. ZUKLÍNOVÁ in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M.: Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část, Wolters Kluwer, Praha, 2013. ISBN 978-80-7552-187-3.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6.

DVOŘÁK, T. Společnost s ručením omezeným. Praha. Wolters Kluwer, 2014, 696 s., ISBN 978-80-7478-633-4.

HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol.: Zákon o veřejných rejstřicích právnických a fyzických osob. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7478-506-1.

ŠLAUF, Petr, PŘÍVARA, Mojmír, FIALA, Jiří, MILOTOVÁ, Martina, SVEJKOVSKÝ, Vít, KRAUS, Pavel, DEVEROVÁ, Lenka, KABELKOVÁ, Eva, VYCHOPEŇ, Martin. Vzory zakládacích dokumentů, právních jednání ve vztahu k obchodním korporacím. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-575-6.

HORÁK, Pavel a kol.: Zákon o mezinárodním právu soukromém, 1. vydání, 2014, C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-528-2.

ELIÁŠ, K. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

RICHTER, Tomáš. Insolvenční právo. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-329-4.

SEMLER, PERLITT, Münchener Kommentar Aktiengesetz. 2. vydání, 2000.

Odborné články

FIALA, J. Zánik zástavního práva jako důsledek zániku obligačního dlužníka. Právní rozhledy, 2003, č. 6.

BEZOUŠKA, Petr. Akcesorita zástavního práva a její praktické důsledky. Právní rozhledy, 2021, č. 4.

RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - zástavní právo. Obchodněprávní revue, 2013, č. 9.

BERNARD, Pavel. Několik poznámek k rejstříku zástav. Ad Notam, 2014, č. 5.

RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku - zástavní právo. Obchodněprávní revue, 2013, č. 9.

DĚDIČ, J., ŠUK, P. K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci, Obchodněprávní revue číslo 6, ročník 2014.

J. ŠOVAR: Věcný statut cenných papírů po poslední novelizaci: výkladové otázky, Obchodněprávní revue 12/2011.

GÜRLICH, Richard. Zástavní právo. Novinky z rekodifikace - advokátní kancelář GÜRLICH & Co.. 2014, č. 63.

DĚDIČ, Jan, ŠUK, Petr. K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. Obchodněprávní revue. 2014, č. 6.

JUROŠKA, Jan, ZAVADIL, Matouš. Přirůstání podílů v obchodní korporaci dle zákona o obchodních korporacích. Právní rozhledy, 2015, č. 11.

BEZOUŠKA, P. Oznámení o započetí výkonu zástavního práva a jeho důsledky (praktický výklad § 1362 až 1364 o.z.). Právní rozhledy, 2019, č. 20.

HÁSOVÁ, J. Vztah exekučního a insolvenčního řízení. Komorní listy. 2012, č. 1.

STÄNDER, K., JUŘICA, A. Komanditní společnost s podíly vtělenými do cenného papíru podle české a německé úpravy. Obchodněprávní revue, 2013, č. 4.

Seznam judikatury

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 3. 2014 sp. zn.: 21 Cdo 14/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 ICdo 13/2012 ze dne 31. března 2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. srpna 2013, sp. zn. 21 Cdo 2041/2012.

Rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 4. 1976, sp. zn. 4 Cz 34/76, uveřejněný ve Sbírce soudních a stanovisek pod č. 61, ročník 1977

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4566/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1717/2016.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1899/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. 21 Cdo 3161/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2025/2019,

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 4550/2018.

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2015, Cpjn 204/2015, R 31/2016, bod IV.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 Cdo 5452/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. března 2014, sp. zn. 29 Cdo 938/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 1. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3172/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 29 NSČR 7/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 21 Cdo 1918/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Cdo 3919/2014 ze dne 27.11. 2014.

Nález ÚS ze dne 3. 1. 2017, sp. zn. II. ÚS 3646/13.

Seznam internetových zdrojů

ŠPERKOVÁ, K. Specifika zástavního práva k cenným papírům. [online]. [cit. 22. 2. 2021]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/specifika-zastavniho-prava-k-cennym-papirum-96112.html>

PIVODA, T.: Zastavení podílu v obchodních korporacích. Praha, 2015. [online]. [cit. 2021-04-05]. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, Diplomová práce, JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/?lang=cs>.

Seznam právních předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění účinném k 31. 12. 2013

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění účinném k 31. 12. 2013

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti ve znění pozdějších předpisů

Předpis Notářské komory České republiky o Rejstříku zástav, č. 2/2014 NK

Seznam ostatních zdrojů

Sněmovní tisk č. 363/0 v 6. volebním období, *Důvodová zpráva*.